

ІГОР ПОМЕРАНЦЕВ:
БАТЬКІВЩИНА -
ЦЕ КИСЕНЬ.
СТОР. 14

№ 5 (66) 6 – 12 ЛЮТОГО 2009 р.

ВІДНОВИТИ ДОВІРУ?

Майбутнє українських банків. Стор. 36

ГОЛОВНИЙ ДАХ КРАЇНИ

Кого і як любіють
народні депутати.
Стор. 20

ДИПЛОМАТІЯ РІВНОВАГИ

Чого очікувати
від новообраного
патріарха? Стор. 34

ЗАПОРОЖЦІ ЗА НІМАНОМ

Козацькі чайки проти
шведських фрегатів.
Стор. 54

ISSN 1996-1561

9 771996 156002

Ділова інформація 24 години на добу

ФІНАНСИ

БІЗНЕС

ОГЛЯДИ РИНКІВ

АНАЛІТИКА

ЕКОНОМІКА

ПРОГНОЗИ

ЕКСПЕРТИ

перший діловий

телевізійний канал

Відтепер дивіться on-line!
fbc.net.ua   tv1.com.ua

ОБРАЗ

Перший заступник київського мера Євген Червоненко заявив, що проти його шефа ведеться цілеспрямована кампанія з

дискредитації. Нби можна уявити більшу дискредитацію, нж влаштовує собі щодня пан черновецький.

Мовляв, ще найнадійніший засіб вчасно врятуватися від народної віянності. Малюнок Петра Сірути

Тиждень

Засновник ЕСЕМ Медіа ГмбХ

Видавець ТОВ «Український Тиждень»

Шеф-редактор Юрій Макаров

Заступник головного редактора

Наталя Васютин

Редактори Дмитро Губенко,

Ігор Кручик, Андрій Лаврік,

Катерина Липа, Вікторія Попіленко

Спеціальний кореспондент

Марія Старожицька

Журналісти Анна Бабінець, Богдан Буткевич,

Василій Васютин, Сергій Гузь, Інна Завгороднія,

Роман Кабліч, Вероніка Кіфчак,

Олександра Киричук, Валентина Кузик,

Наталя Петринська, Олеся Чекан

Літературні редактори Олександр Григор'єв,

Лариса Мінченко

Контент-редактор сайта Таня Очвар

Генеральний директор Микола Шейко

Виконавчий директор Роман Чигрин

Фінансовий директор Андрій Решетник

Відповідальний секретар Віталій Столігін

Дизайнери Ганна Єрмакова,

Тимофій Молодчиков, Юрій Довбах

Художники Андрій Єрмоленко, Павло Ніц

Більд-редакція Олександр Чекмєньов, Валентина Бутенко

Фотограф Андрій Ломакін

Кольорокоректор Олена Шовкопляс

Коректори Марина Петрова, Світлана Столова

Директор з реклами Світлана Єгорова,

(097) 962-55-42, e-mail: yes69@ut.net.ua

Відділ ПРОМО та PR Наталя Саг'ян

Відділ розповсюдження Наталя Астаф'єва

Відділ маркетингу Ганна Кащіда

Свідоцтво про державну реєстрацію

КВ №13005-1889Р від 13.08.2007 р.

Друк ТОВ «НОВИЙ ДРУК»,

Київ, вул. Магнітогорська, 1

№ зам. 093274

Наклад 30 700

Адреса для листування

03040, Київ,

вул. Васильківська, 2а

E-mail: OFFICE@UT.NET.UA

Телефон (044) 503 3740

Виходить щог'ятниці

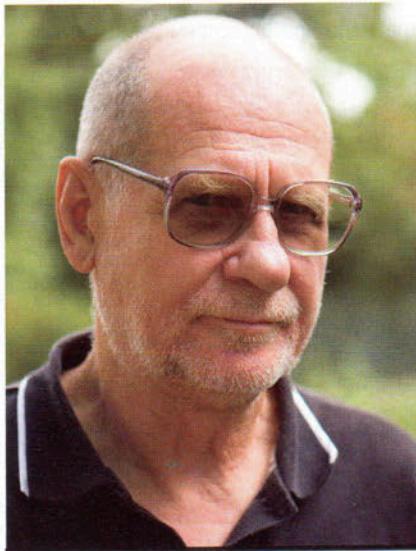
Розповсюджується

в роздрібній торівлі

та за передплатою

Ціна договірна

ПЕРЕДПЛАТИНИЙ ІНДЕКС 99319

Наші Моцарти

АНАТОЛІЙ СТРИЛЯНІЙ

Ув'язненню чи страті кожного із Хвильових передувало цькування в пресі. Не завжди це робилося за наказом влади. Не кожен донощик розумів, що пише саме донос. Душила жаба. Якщо не знати, за яких політичних умов це діялось, можна подумати, що то було звичайне літературне життя з його боротьбою напрямів, уподобань, смаків, самолюбств.

На заздрість та ревнощі хворіють на віть генії, але тільки бездарність геніальна в зазdroщах і ревнощах.

Розстріляне Відродження – це український варіант історії Моцарта і Сальєрі.

Хвильові, до того ж, були дуже освічені. Молоді, голодні, просякнуті смородом пороху і крові, селянські або міщанські діти, але за освіченістю, витонченістю – ніби нащадки відбірних шляхетних родів. Те, що вони зробили себе серед грому і бруду війни, революції, післяреволюційної метушні, є дивом, котре свідчить, що це були справді вершки нації. Їхнє невеличке, але могутнє коло було за визначенням замкненим, відчуженим від панівного малописьменного велелюдя тодішньої літератури та мистецтва, не кажучи вже про журналістику.

Заздрісними бувають, як сказано, й великі особистості, але тільки заздрість дрібних не знає милосердя: адже за нею стоїть натовп, або, як-то кажуть, народ.

Інколи з'являється думка, що хоча б де-кого з них міг би захистити досить культурний правитель, якого не було, та підібраний ним люди, яких, відповідно, теж не було. Розповіді про художній смак

Сталіна – казки. Цього добра там не було більше, ніж у Миколі I.

Та чи могла би щось змінити наявність у Кремлі найкультурнішого правителя? Був час становлення ідеологічного суспільства за умов диктаторського політичного режиму. Нищили стару віру й запроваджували нову. Панувала інквізиція. Запозичене у західного середньовічного християнства поняття й слово «пропаганда» доповнили поняттям і словом «комуністична». Те, що не було підпорядковане пропаганді, не мало права на існування. Поступово, але досить швидко чільне місце посіла саме підпорядкованість. Зміст вашого твору може бути найкомуністичнішим, розсовєцьким, але якщо до нього ви додали щось від себе, – ви є підозрілий елемент, недалеко й до зрадника, ворога, заколотника, шпигуна. Так було і за часів старої віри. «Мудруєш, негідник. Покайся!» – казав батюшка занадто допитливому хлопцю. Жодних відсебеньські! А талант, він і є відсебеньки. Він не здатен існувати в рамках, він створює свої рамки. Підкорити його неможливо – тільки знищити.

Треба визнати, що висококультурний совєцький правитель, якщо уявити собі такого, зрозумів би це навіть раніше й краще за Леніна і Сталіна. Лише свобода може захистити талант. Тому її так і ненавидить панівна пересічність. Її незручно поруч із талантом. Так, талант може бути захищений тільки свободою, але за це він платить втратою майже всієї своєї влади. На нього не звертають такої уваги, якої йому б хотілося. Пиши, співай, малюй,

що тобі заманеться – нас, людей стачечних, зайнятих бізнесом, політикою, це не обходить. Змагайтесь, борітесь між собою, панове митці, хоча б до червоної юшки, але до нас не апелюйте. Нам байдужі ваші доноси один на одного, для нас ви всі – однакові. А що до нашої особливої прихильності, то це річ нетривка, тому що дістають її хоча й випадкові персонажі, але, за правилом, не найкращі з вас, ой, не найкращі... а чому так заведено, то ось вам пояснення Александра Пушкіна:

За новизною бежать смиренно
Народ бессмысленный привык.

Від редакції:

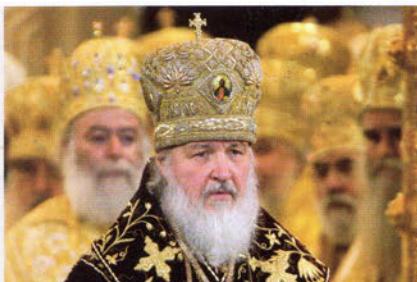
Після попередньої публікації товариш спеціально зателефонував із запитанням: «А що, це той самий Стріляний?» Відповідаю: той самий. Можливо, найвідоміший журналіст СРСР (якщо не рахувати телезірок). Кореспондент «Комсомольської правди». Автор нарисів у «Новому мірі». Письменник (12 книжок). Кіносценарист. Один із небагатьох, кого вважали незалежним, незаплямованим авторитетом і в довжелезну добу застою, і в нетривалу «перебудову». З 1995 року працював у Празі на «Радіо Свобода». Кілька років тому повернувся на батьківщину, в Україну. Живе під Києвом. Пише рідною українською. Редакції **Тижня** запропонував серію есеїв про Розстріляне Відродження. Сподіваємося, що це тільки початок співпраці. Попередні матеріали читайте в **Тижні № 36 (45)** від 5.09.2008, № 39 (48) від 26.09.2008, № 3 (64) від 23.01.09.

Ю.М.

В НОМЕРІ

18 ПОВНИЙ МАДАГАСКАР
Нинішній мер
як майбутній президент

34 ГОВОРТИ БОЖУ ПРАВДУ
Чого очікувати від нового
Патріарха Московського

58 БІЛІ ГОРИ ДОНБАСУ
«Донецька Швейцарія» –
інше обличчя індустриального краю

ФОТО: ОЛЕКСАНДР ЛІВЧЕНКО

ОБРАЗ

1 КАРИКАТУРА ТИЖНЯ.
Малюнок Петра Сигута

НА ЧАСІ

2 ОСОБИСТА ДУМКА

Авторська колонка
Анатолія Стріляного

4 ФОТО ТИЖНЯ

Репортаж Андрія Ломакіна
та Олександра Чекменьова

ВПРИТУЛА

14 ПТАХ ПОСЕРЕД ДНІПРА
Ігор Померанцев: поет про Україну

18 ПОВНИЙ МАДАГАСКАР

Наступним президентом буде
Леонід Черновецький

20 ТРУДАРІ КОРИДОРІВ

Нові тенденції в українському лобізмі

22 ЛОБІСТИ КРИЗОВИХ ЧАСІВ

«Тиждень» називає їхні імена

24 ХІД ХОРОШКОВСЬКИМ

Колишній слюсар у Службі безпеки

**28 НЕОЧІКУВАНІСТЬ
ТРЕТЬОЇ СВІТОВОЇ**

Експерт RAND Corporation
про світ після кризи

30 НІЖЧЕ ПЛІНТУСА

Чи має дно ринок нерухомості

32 ДРАКОН В ОБІЙМАХ КРИЗИ

Економічний спад не оминув Китаю

34 ГОВОРТИ БОЖУ ПРАВДУ

Чого очікувати від нового
Патріарха Московського

ТЕМА ТИЖНЯ

36 КРИЗА ДОВІРИ

Проблеми українських банків очима
фахівців і споживачів

МИ

48 ШЛЮБНІ КРАВЦІ

Буковинське село
як весільний епіцентр

53 ГАРНІР ДО НАШИХ ЧУДЕС

Чого бракує приїжджим

54 ЧАЙКИ НА... БАЛТИЦІ

Козацький десант зразка 1635 року

57 КОЛЕКЦІЯ

Велика мечеть у Бахчисараї

НАВІГАТОР

58 БІЛІ ГОРИ ДОНБАСУ

«Донецька Швейцарія» –
інше обличчя індустриального краю

64 ЧАРІВНА ПАЛИЧКА

Як відсвяткувати день
народження дитини

66 МАМО, ХТО СТВОРІВ БОГА?

Всесвіт утворив не вибух,
а навпаки?

68 НА ВІЙНІ ЯК НА ВІЙНІ

Тенісні поєдинки
на Australian Open

70 ПРЕКРАСНИЙ ЇХ СОЮЗ

Творчі об'єднання:
друзі чи павуки

73 ПЕРСОНАЛЬНЕ

Людина доби Відродження

74 ГЕОМЕТРІЯ ПРОСТОРУ

Скульптори відсікають усе зайве

76 ВІДГУКИ

Вистави, фільми, виставки,
книжки, музичні записи

78 АНОНСИ

Коротко про культурні події

НАШ ТИЖДЕНЬ

80 ВІДНОВИТИ ДОВІРУ?
Кілька слів від журналістів
Тижня

ФОТО: REUTERS

Тиждень

№ 5 (66) 6 - 12 лютого 2009 р.

ВІДНОВИТИ ДОВІРУ?
Майданчик: українські банки. Стор. 36

**ГОЛОВНИЙ
ДАХ КРАЇНИ**
Кто і за якими
цілями нападає
на Україну.
Стор. 29

**ДИПЛОМАТИ
РІВНОВАГИ**
Что очікувати
на переговорах
партнерів? Стор. 34

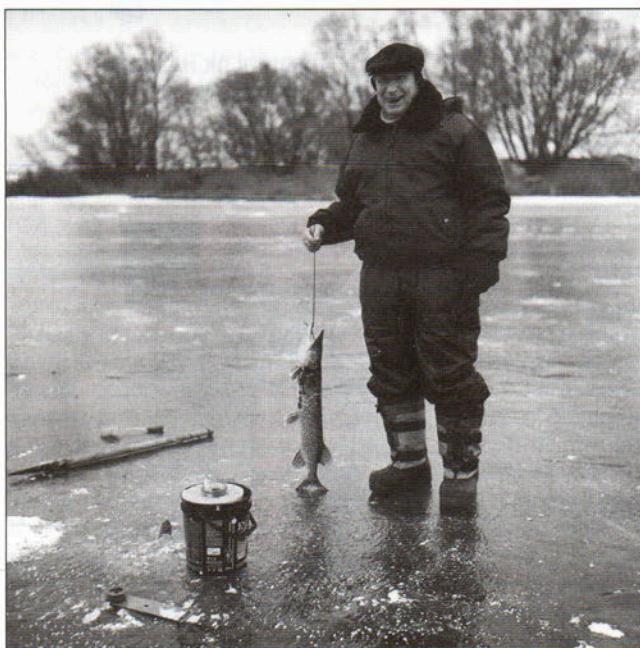
**ЗАПОРОЖІ
ЗА НІМЧОМ**
Кохані чоловіки
швидко фрагілюють.
Стор. 34

МАЛЮНОК: АНДРІЙ СРНОЮДЕНКО

Будда на кризі

Це й справді суто чоловіче задоволення – жінок на кризі не сприймають. А вони й не претендують. Зимова риболовля – справа серйозна. Принаймні так вважають самі чоловіки. Авже, риболовля – одне з найдавніших занять людини. І якщо полювання перетворилося на щось елітарне-престижне-недоступне, то риболовля залишається цілком демократичною. Тим більше зимова, адже це взірець незайманої чистоти жанру. Влітку сидіння з будкою ще можна по-трактувати як приховану форму пікніка: юшка, шашлик, знову-таки дівчата... Взимку іншої мотивації немає, окрім улову. І, звісно, процесу. Де ще людина може сидіти годинами в одній позі? Чи не нагадує це сеанс медитації? Чи не є її результатом чисте просвітлення? Навіть попри позбавлення життя нещасної рибинки... Репортаж Андрія Ломакіна та Олександра Чекменьова.

| НА ЧАСІ |

П'ЯТЬ ОБЛИЧ

ПАВЛО ЗАГРЕБЕЛЬНИЙ
похований на Байковому кладовищі

Пішов із життя один із класиків української літератури.

Влітку митцеві виповнилося б 85 років. У своєму доробку автор має десятки романів, новел, п'ес та кіносценаріїв. Загребельному присуджено звання Героя України. Він лауреат Шевченківської премії і державної премії СРСР.

ПЕТРО СИМОНЕНКО
пішов із сім'ї

50-річний лідер КПУ Петро Симоненко розлучається з дружиною. Новою коханою головного комуніста країни стала

журналістка «Українського радіо» Оксана Ващенко (31 рік). У січні вона народила від Симоненка доньку.

ТОМ ДАШЛ
не хоче бути міністром

Екс-лідер фракції демократів у Сенаті, якого президент США Барак Обама номінував на міністра охорони здоров'я, зняв свою кандидатуру через скандал із несплатою податків. Раніше з тієї самої причини про самовідів оголосили Білл Річардсон (мав стати міністром торгівлі) та Ненсі Кілліфтер (мала очолити департамент з питань бюджету).

ЛЕОНІД ЧЕРНОВЕЦЬКИЙ
випустить диск пісень

Планується випуск диска популярних пісень 1980-х років у виконанні мера Києва. «Я співаю їх не гірше, краще, ніж виконавці. Єдине – не можу зрівнятися з Висоцьким», – сказав Черновецький.

ВАСИЛЬ ГОРБАЛЬ
згоріла його приймальня

Громадська приймальня народного депутата від ПР на вул. Волинській у Києві згоріла. Зловмисники закидали приміщення «коктейлем Молотова». «Це другий підпал. Такий випадок уже трапився у Голосіївському районі», – сказав Горбаль.

Острів, але ду-уже маленький...

Україна програла Румунії суперечку про шельф навколо Зміїного

У територіальній суперечці між Києвом і Бухарестом поставлено жирну крапку. З лютого Міжнародний суд ООН у Гаазі оголосив, що острів Зміїний не можна вважати частиною прибережної лінії України. Це означає, що наша держава має поступитися Румунії майже 80% спірної території чорноморського дна площею 12 тис. км², потенційно багатої на нафтогазові родовища. Рішення суду обов'язкове для обох сторін і перегляду не підлягає. Слід нагадати передісторію конфлікту. Зміїний опинився у складі СРСР 1948 року й одразу став предметом радянсько-румунських суперечок. Остаточно Румунія визнала його належність Україні тільки 11 років тому. Друга обставина стосується трактування цього крихтного шматочка суходолу (615 на 560 м) як острова чи скелі. У першому випадку

Україна мала б право на більший континентальний шельф, який розглядався б як наша виняткова економічна зона. У другому – жодних територіальних наслідків. У базовому українсько-румунському договорі про добросусідство та співробітництво 1997 року Зміїний було згадано саме як острів. Румунська сторона піддала це сумніву лише тоді, коли Чорноморнафтогаз у 2001-му виявив на південь від яблука розбрату значні поклади нафти й газу. За різними оцінками, шельф у цьому районі при-

ОПИТУВАННЯ

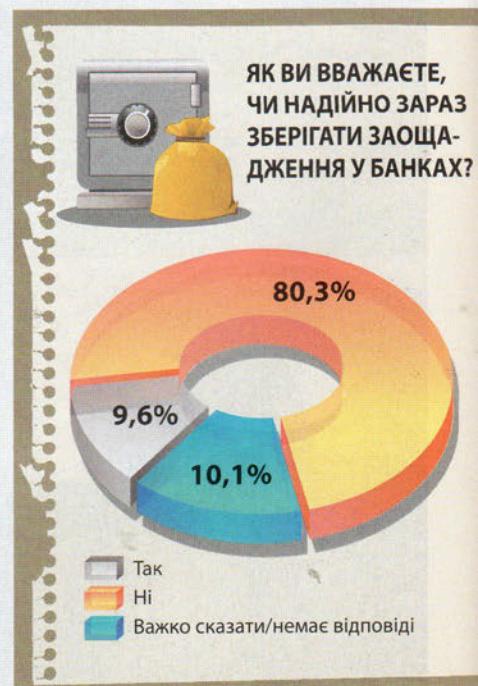
Без віри в банк

Більш ніж 80% українців вважають вітчизняні банки ненадійними

Вклади в банках сьогодні має кожен четвертий українець – 24,3%. Водночас надійним місцем для зберігання заощаджень банки вважає лише кожен десятий – 9,6%. З тих, хто має депозити, понад чверть – 25,8% – вже зверталися до банку з наміром забрати свої гроші й отримали відмову. Майже половина – 45,8% – ще не зверталися до банку, але мають намір зробити це найближчим часом. Такі дані наводить Інститут Горшенина, спираючись на проведене ним опитування «Стабільність гривні та банківської системи».

На стор. 22 – 23 читайте про сучасний стан вітчизняної банківської системи

НА ЧАСІ

Бухареста грато ї членство в Європейському Союзі — Брюссель допомагає своїм членам вирішувати територіальні суперечки. Врешті-решт суд визнав Змійний островом, але... надто маленьким, щоб ураховувати його при визначені делімітаційної лінії.

Українські дипломати переконують, що задоволені цим результатом. «Дуже важливо, що в українсько-румунських відносинах знято останню проблемну ситуацію», — заявив у Гаазі заступник міністра закордонних справ України Олександр Купчишин. Лінію розмежування він назвав компромісною. А заступник голови Секретаріату президента Андрій Гончарук зауважив, що на українському боці залишилися більшість розвіданих родовищ **Ідив. мапу**.

Заступник директора Київського інституту міжнародних відносин Микола Гнатовський вважає, що сторони досягли якісного компромісу, хоч і за рахунок України. Але кордон нарешті встановлено, й рішення суду відкрило обом країнам шлях до експлуатації шельфу. «Румунія отримала чимало, але що саме це означає, стане зрозуміло, коли будуть готові геологічні карти», — підкреслив науковець у розмові з **Тижнем**. Зрештою, і Київ, і Бухарест сперечалися за кота в мішку.

Дмитро Губенко

ховус 10 — 15 млн т нафти і від 10 до 100 млрд м³ газу.

У 2004 році Румунія звернулася до Міжнародного суду ООН із позовом щодо делімітації континентального шельфу та виняткових економічних зон. При цьому Бухарест наполягав, що Змійний є скелею, натомість Україна щосили доводила протилежне: у 2007-му розбудувала господарську й туристичну інфраструктуру, створила селище Біле. Але зусилля Києва виявилися марними. Поки Україна закопувала мільйони у скелястий ґрунт Змійного, Румунія діяла ефективніше: залучила лобістів (відомі нафтovі компанії), працювала з потенційними суддями. На судові витрати в румунському бюджеті було прописано окремий рядок. Поза сумнівом, на користь

П'ЯТЬ ПОДІЙ

КОСМОС. Іран став космічною державою — за допомогою власної ракети-носія вивів на орбіту свій перший супутник.

YANKEE GO HOME. Отримавши фіндо-помогу від Росії у \$150 млн, Киргизстан виселяє армію США з авіабази «Манас».

ПОРЯТУНОК. Парламент ухвалив закон про держпідтримку дитячих таборів «Артек» та «Молода гвардія».

РЕВОЛЮЦІЯ. Працівники Херсонського машинобудівного заводу захопили підприємство, вимагаючи його націоналізації.

ДРУЖБА НАРОДІВ. СБУ передала Польщі документи про репресії сталінського режиму проти поляків.

ЯКІ НЕГАТИВНІ НАСЛІДКИ КРИЗИ У БАНКІВСЬКІЙ ГАЛУЗІ ВИ НА СОБІ ВІДЧУВАЄТЕ?

Сума перевищує 100%, оскільки респонденти могли називати кілька варіантів відповідей

43,2%	Нічого зі згаданого вище
13,1%	Інше
12,3%	Не зміг вчасно сплатити кредит
10,5%	Не зміг забрати свій вклад
8,8%	Не зміг взяти кредит
10,0%	Важко сказати/немає відповіді

ГРАФІКА: ПАВЛО НІНІ

Опитування «Стабільність гривні та банківської системи» проводилося Інститутом Горшенина в 25-ти обласних центрах України, містах Києві та Севастополі. Загалом опитано 1000 респондентів віком від 18 років. Похибка репрезентативності дослідження не перевищує +/-3,4%.

УСЕ, що ТРЕБА ЗНАТИ ПРО ЮЩЕНКА І ТИМОШЕНКО

Війна звинувачень

Президент і прем'єр-міністр у прямому ефірі обмінялися звинуваченнями у поглибленні економічної кризи. **Тиждень** намагається зрозуміти, де в них раціональне зерно, а де спроби маніпулювати громадською думкою

ЗВИNUВАЧЕННЯ ПРЕЗИДЕНТА:

Гроші не отримають військові, лікарі, вчителі

Загалом зарплати працівників бюджетної сфери є захищеною статтею бюджету і кошти на них, як і на пенсії, виділяються автоматично. До того ж у ситуації цілковитого паралічу надходжень від податків (що складно уявити) уряд має можливість фінансувати зарплати бюджетників за рахунок емісії НБУ. І це не обов'язково має спричинити інфляцію.

Зняти Стельмаха, щоб друкувати гроши на видаткову частину...

По-перше, пан Стельмах і без цього друкують гроши, наприклад, для рефінансування банків. За попередніми даними минулого року, НБУ провів рефінансування на 160 млрд грн, зокрема за кредитами «овернайт» (на ніч) 91 млрд грн. Це значно більше, ніж оголошений дефіцит бюджету 2009 року. По-друге, всі країни світу, які мають дефіцитний бюджет, покривають його або за рахунок запозичень на ринку, або за рахунок емісії. Пізніше Кабмін буде зобов'язаний повернути ці кошти НБУ. Зазвичай це робиться у періоди бюджетного профіциту — перевищення доходів над видатками.

Фінансова система держави цілковито розбалансована...

Нобелівський лауреат з економіки Роберт К. Мертон визначає фінансову систему як сукупність ринків та інших інституцій, що використовуються для укладання фінансових угод, обміну активами і ризиками. Якщо зосередитися лише на державному бюджеті, то можна побачити ось що: дохідна і витратна частини бюджету-2009 на 10% і 5 % нижчі від зіставних (з урахуванням інфляції) планових показників бюджету-2008, який було перевиконано на 30 млрд грн, або 14%. Тож за кладені в бюджет 2009 року цифри на вряжд чи можна назвати нереальними.

Уряд не зібрав половини зборів і податків до бюджету за січень...

Статистика по бюджету на момент заяви й досі не була оприлюднена, не відомі планові показники надходжень та їх реальне виконання. До того ж треба детально розібратися у причинах затримки надходжень. Можливо, ці кошти надійдуть до бюджету в наступні періоди у вигляді його не менш геройчного перевиконання.

Додаткова емісія призведе до інфляції...

Справді, необачна монетарна політика може привести до сплеску інфляції. Проте необов'язково за рахунок емісії. Економіка країни постійно потребує грошей для здійснення усіх необхідних платежів між контрагентами (громадянами та юридичними особами). Кількість грошей залежить від швидкості їх обертання в економіці. Коли ціни зростають, а економіка сповільнюється, потреба в коштах зростає. Тож контролювана і спланована емісія може певною мірою сприяти подоланню економічної кризи, стабілізувати ціни і зайнятість, збалансувати фінансову систему країни. Головне, щоб друк грошей не перевищував реальних потреб економіки загалом.

Через брак фінансування свідомо руйнуються державні інституції...

Передусім потрібно звернути увагу на те, що президент не зазначає, які саме інституції руйнуються, тому перевірити це звинувачення неможливо. До того ж посилання на свідоме руйнування як комплекс спланованих і цілеспрямованих дій зовсім не доведене. На додаток не визначений розмір фінансування, якого потребують державні інституції. Будь-яка з них теоретично може поглинути для свого розвитку необмежений бюджет.

Саме тому фінансування державних інституцій обмежується на рівні зажону в усіх демократичних країнах світу. Наприклад, військові США з таким самим успіхом можуть поскаржитися на конгресменів, які регулярно скорочують апетити Пентагону.

ЗАЯВИ ТИМОШЕНКО:

Державний бюджет за січень перевиконано...

Та сама історія, що й з заявою про його невиконання: перевірити правдивість цього неможливо без оприлюднення статистики, яка в найкращому разі з'явиться у лютому з даними за січень. Та навіть якщо твердження прем'єра правдиві, статистичні дані лише за один місяць не убезпечують від провалів щодо надходжень до бюджету протягом року. Надійнішим макроекономічним показником економічних тенденцій є статистика щодо квартального виконання чи невиконання бюджету. Тому раніше ніж у квітні країна не дізнається про те, чи потрібен нам секвестр (скорочення) бюджету.

Ціни на газ для населення та теплокомуненерго залишаються на торішньому рівні...

Це означає лише те, що весь минулій рік ми платили за завищеними тарифами. Політичне маніпулювання тарифами то в один, то в інший бік якраз і свідчить про відсутність економічно обґрунтованих тарифів і цілковитий параліч Антимонопольного комітету. Саме він мав би контролювати ситуацію з тарифами. Єдиним економічним виправданням збереження знецінених інфляцією тарифів може бути різке підвищення продуктивності праці на підприємствах з видобування, транспортування та розподілу газу, підприємствах теплокомуненерго. В умовах спаду виробництва, навпаки, спостерігається зниження продуктивності праці.

Нафтогаз ритмічно постачає газ українським споживачам та в Європу, працює благополучно, вперше за багато років без жодних посередників і корупційних схем...

Насправді у цьому тверджені немає нічого нового. І раніше, за часів РосУкрЕнерго, ГТЕРА, ЄССУ та інших саме Нафтогаз ритмічно поставав газ на територію України. І тільки на папері цю геройчу роботу виконували посередники. А ще точніше, прокачування газу безпосередньо здійснює ДП «Укртрансгаз», якому і належать численні трубопроводи та компресорні станції. На місцевому рівні цими питаннями займаються облгази, частину з яких вже давно орендуєть комерційні структури. Вони і є тими самими посередниками.

Або миріться, або йдіть!

Щоб вийти з економічної кризи, потрібно чітко визначитися з набором політичних інструментів, якими чинитиметься вплив на макроекономічну ситуацію в країні. Це не легко зробити за нормальних умов і ще складніше за умов політичної війни.

Ющенко і Тимошенко заради власного політичного майбутнього мають припинити сварки і визначити необхідні заходи, терміни їх реалізації і персональних відповідальних в НБУ, уряді та інших організаціях. Відповісти суспільству, чи докладатимуть зусиль для припинення інфляції й чи готові заради цього змирітися з неминучим зростанням безробіття та зупинкою неефективних або неконкурентоспроможних підприємств. Або, навпаки, чи підтримають вітчизняного виробника, щоб зберегти зайнятість на нинішньому рівні. Для цього, можливо, доведеться збільшити витрати державного бюджету й змирітися з високою інфляцією. Якщо цього не станеться, країна і далі сповзатиме на дно

економічної кризи. Щонайменше до президентських виборів. Альтернативою розумної раціональної поведінки є нинішня практика, коли одна частина виконавчої влади розгойдує човен, а інша замість того, щоб вживати невідкладних заходів, має захищатися.

Прикро визнавати, але сьогодні від ще більшої катастрофи нас рятує тіньовий ринок, на який державні інституції мають мінімальний вплив. У кінцевому підсумку, якщо політику і надалі перебуватиме в стані війни, економіка, що на практиці складається з дій конкретних людей, зробить свій остаточний вибір. Керівники підприємств будуть змушені прив'язати розрахунки до стабільнішої валюти, наприклад, долара або євро. Підприємства знову масово перейдуть на облік у тіньовий сектор. Економіка виживе, проте ціна політичної безвідповідальності може виявитися занадто високою для кожного українця.

Сергій Гузь

Зарплати бюджетникам і пенсії виплачені й надалі виплачуватимуться вчасно і в повному обсязі...

На сайті Держкомстату зазначено, що заборгованість із зарплати в січні становила 1,1 млрд грн. Дані не містять розподілу на борги із зарплати в комерційному та бюджетному секторах. Тому перевірити твердження прем'єра неможливо. Слід лише зазначити, що, враховуючи практику комерційного сектору платити лише «мінімалку», реальні борги із зарплати можуть бути значно більшими. Також слід розрізняти «державних» і «комунальних» бюджетників. Першим платити уряд із бюджету держави. Другим — місцева влада зі своїх бюджетів. Однак у багатьох випадках із держбюджету передбачені трансфери або субвенції саме на додаткове фінансування медицини чи закладів освіти на місцевому рівні. Тому формально затримка трансферів чи субвенцій не проходить по статистиці як затримка зарплати бюджетникам, хоча справді саме цим і є.

ФОТО: ОЛЕКСАНДР ЧЕМНІКОВ

Цінова лихоманка

Газ, хліб і квитки б'ють по кишені. Дешевше відтепер лише слухати радіо

Якщо січень нового року не принес великих розчарувань, то лютій цілковито заповнив «дірку». З цього місяця українцям доведеться більше заощаджувати, адже відбу-

вається глобальне підвищення цін. І хоча чиновники намагаються його робити поетапним, платити потрібно буде дедалі більше. На цьому тлі знущанням виглядає

лише одне здешевлення: вартість користування радіоточкою знизили на 50%. **Тиждень** намагався розібратися, що ж діється з цінами.

ПІДВИЩЕННЯ

Газ для населення. З 1 лютого розпочався перший етап підвищення цін на газопостачання. Споживачів умовно поділили на дві групи: ті, хто використовує газ для приготування їжі та підігріву води (перша група), і так звані комплексні споживачі, які використовують природний газ і для опалювання (друга група). На першому етапі вартість газу для споживачів першої групи пропонується підвищити на 25% – до 618,75 грн за 1 тис. м³, для споживачів другої – до 872,78 грн за 1 тис. м³. Другий етап розпочнеться 1 травня. На цьому етапі вартість газу для споживачів першої групи пропонується знову підвищити на 25% – до 773,44 грн за 1 тис. м³, для споживачів другої групи – до 1273 грн за 1 тис. м³.

Газ для промисловості. 29 січня Нацкомісія з регулювання електроенергетики ухвалила рішення підвищити граничний рівень ціни на природний

газ для промислових і бюджетних організацій на 75,4% – до 2020,25 грн за 1 тис. м³ (без урахування ПДВ, збору у вигляді цільової надбавки, тарифу на транспортування й постачання).

Хліб. На 5% у лютому можуть зрости ціни на хлібобулочні вироби, що зумовлено підвищенням цін на природний газ. Так вважають експерти Української аграрної конфедерації (УАК). Зараз у структурі собівартості хліба масових сортів природний газ займає 7–8%, однак унаслідок його подорожчання цей показник може сягнути 10%. Але головна причина – з 1 лютого підконтрольний уряду Держрезерв підвищує ціни на пшеничне борошно. Тож планується, що ціни впродовж року зростуть аж на 15%.

Залізничні квитки. У березні вартість квитків підвищиться на 1,5%, а потім зростатиме на 3% щомісяця. Зауважимо, що вартість квитків у загальних вагонах не підвищуватиметься. А в СВ і купе ціни коригуватимуться залежно від завантаженості вагонів. «Працюватиме програма: що менша завантаженість вагона, то дешевший квиток», – підкреслив Йосип Вінський, міністр транспорту і зв'язку.

ОЦІНКА

Зруйнований тандем

Помаранчеві вже втретє наступили на ті самі граблі

Щомісяця на 3% зростатимуть ціни і в приміських поїздах.

Сигарети. З 1 лютого почав діяти підвищений акцизний збір на тютюнові вироби. Це означає, що пачка сигарет із фільтром подорожчала щонайменше на 94 коп., без фільтру — на 50 коп. Для наповнення дохідних частин бюджету планується поступово підвищувати акцизні ставки на сигарети аж до 2011 року. А отже, за три роки вони подорожчають щонайменше вдвічі.

Скасоване підвищення

Житлово-комунальні послуги для киян.

Президент України Віктор Ющенко З лютого скасував розпорядження міського голови Києва Леоніда Черновецького про підвищення тарифів на житлово-комунальні послуги. Мер Києва своїм розпорядженням від 25 грудня 2008 року хотів збільшити тарифи на житлово-комунальні послуги для окремих споживачів у 3,5–9 разів. Підвищення тарифів мало відбуватися у два етапи: з 1 лютого та з 1 квітня.

Стало платним

Послуги столичних ЖЕКів.

З лютого киянам доведеться платити за виклик працівників ЖЕКів. Включити воду — 51 грн, повісити люстру — 66 грн, встановити ванну/унітаз — від 250 грн. Нові тарифи не стосуватимуться лише пільговиків і малозабезпечених киян. Ім усі послуги надаватимуть бесплатно.

Подешевшання

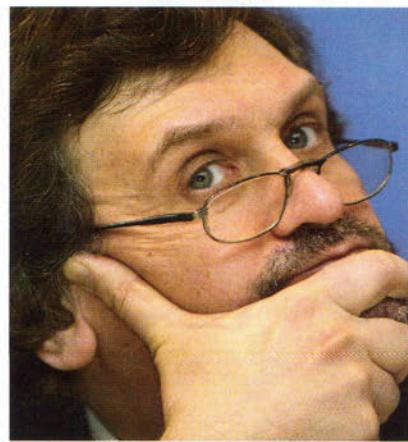
Радіоточка.

На виконання рекомендацій Антимонопольного комітету України ВАТ «Укртелеком» з лютого знизило абонплату за користування послугою стаціонарного радіо з 5 грн до 2,5 грн (без ПДВ).

Під час помаранчевих подій цей тандем, принаймні зовні, виглядав майже ідеальним і на сцені Майдану, і в дії. Радикальна Тимошенко підштовхувала Ющенко до дій, натомість Ющенко на її тлі виглядав компроміснішим і зваженішим. Однак в усіх посткомуністичних суспільствах широка опозиція режиму після перемоги розпадалася, диференціювалася. Так було і з «Солідарністю», і з «Саюдісом». Не стали винятком і помаранчеві. І річ не тільки у психології взаємного несприйняття лідерів, різниці у стилях та риториці, підходах до економіки, а й в інституційній конкуренції. Країна одразу після виборів 2004 року буквально в'їхала у виборчу кампанію 2006-го, і це при тому, що реальна влада почала переміщатися до парламенту. Тобто ціна виборів зросла, вони перетворилися на «четвертий тур». А це неминуче зробило всю українську політику популістською. І парадокс у тому, що помаранчеві стали заручниками демократії й відповідно логіки виборчого процесу.

На граблі наступали щороку: і в 2005-му, і після виборів 2006-го та 2007-го. Дров на ламали з обох боків, але Ющенко, на якого з огляду на посаду лягала більша відповідальність, обрав неправильну стратегію. Враховуючи, що його рейтинг знижувався, він міг спробувати стати мудрим арбітром. Для цього було достатньо повноваження плюс фракція НУ-НС у коаліційному уряді. Натомість від самого початку було використано конфронтаційний підхід, результатом якого стали катастрофічне зниження рейтингу президента і фактичний розпад «Нації України». На відміну від США, які мають такий інструмент виборчої демократії, як праймериз, у нас боротьба навіть за кандидування на президентство переросла у війну всередині самої влади на взаємне знищенння.

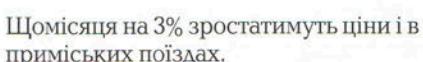
У закидах на адресу Тимошенко в популярній і прагненні влади чимало справедливого, але з президентського боку тактика була нещирою (і це м'яко кажучи!): спочатку не даемо уряду працювати, а потім його ж звинувачуємо. Спочатку зриваємо газові домовленості, а потім знову все валимо на уряд. Ющенко щиро вірить у проголошувані ним гасла, і стратегічно вони правильні: і ЄС, і НАТО, і увага до нашої історії, але його політика неефективна, все чомуся робиться не так. Нато-

ОЛЕКСІЙ ГАРАНЬ
професор політології НаУКМА

мість Тимошенко гнучкіша, неідеологічна, багатовекторна, але хіба це totожне зі звинуваченнями в «національній зраді»? Можливий виграна нею боротьби за президентське крісло, безумовно, означатиме, що влада нарешті перестане бути розколотою, хоча її опоненти вбачають у цьому загрозу демократії. Але об'єктивна конфігурація сил в Україні, як свідчить практика останнього десятиріччя, протидіяти буде якій монополізації, а geopolітична логіка все одно підштовхуватиме Київ до Європи.

Нині можливості компромісу щоло попілу повноважень і збереження Ющенком президентської посади видаються вичерпаними. А це означає, що це рік країна перебуватиме у перманентній політичній кризі й не зможе проводити таких необхідних реформ. Але Ющенко ще має можливість увійти в історію президентом, який запровадив демократичні правила гри. Тоді він повинен відмовитися від балотування. Та навіть за цих умов стріли з Банкової летітимуть радше у бік Тимошенко, ніж Януковича. Українська політика стала постпомаранчевою, і до цінностей Майдану нагорі вже практично не апелюють. Утім, вектор, заданий 2004 року, за всіх зигзагів лишатиметься. Зрештою, відсутність монополії на владу, коаліції та їхні розпади, відставки, дострокові вибори й непрогнозованість їхніх результатів — усе це якраз із європейської практики, хоч би як непривабливо це виглядало в наших умовах.

Навіщо Батурин

Таку відповідь зараз подають як «базовий» варіант, але вона не є точним відображенням реальності в Україні. Культура забезпечена усіма, але, на жаль, «культиватори» забезпечені лише кількою відсотками населення. Це зрештою дозорює. Культурні та спортивні засоби масової інформації, які виконують свою функцію, діють на певну частину населення, які діють на іншу. Але якщо віднести до «культиваторів» всіх, хто отримує інформацію від джерел, які діють на певну частину населення, то це буде близько 10% населення. Але якщо віднести до «культиваторів» всіх, хто отримує інформацію від джерел, які діють на певну частину населення, то це буде близько 10% населення.

www.sime-19.it/005_3d_Cheek-.3_NORRHO_20

Максимка

Гарна стаття. Згоден з усім, за винятком «безнадійної» боротьби УПА. Ця боротьба не була безнадійною хоча б тому, що й за 60 років потому комуники зайкаються від переліку за однієї загадки про УПА, а прикладом українських повстанців надихаються нові покоління, які совдепії не знали й не чули.

Олена

Усе це чудово. Хвалитися такими культурними здобутками можна донесхочу. Проте мені здається, що є в нашій країні кийсь-такий важомий відсорт населення (причому з різною географією, з різних вікових груп, словом, різношерстий), якому глибоко по барабану все це. Погодьтесь, примусово ніхто не потягне нікого за руку до музею чи меморіального комплексу, а тим більше не розтумачить як слід символізму всіх цих артефактів. <...> Як на мене, у першу чергу треба вкладати гроші в освіту. Освічена людина краще розирається у культурі й прагне долучатися до її споживання і творення. Добре освічена нація сама відродить свої святині й традиції без допомоги можновладців.

Марічка

Думала, чому четверо здорових і молодих братів моєї бабці, яка була провідницею в УПА, пішли на вірну смерть, вони не думали, що їм ще треба пожити: кохати, ростили діточок, внуків, чи як чкурунти з цієї країни якнайдалі з океан. Боролися до кінця!!! Бабця після кількаденного сидіння у душній крівці з пораненими хлопцями та клопами, що вийдали живцем, чудом лишилася жива.

Знаєте, що каже моя бабуля на старості літ із сотнею болячок та гіркими спогадами: «Мені ще ніколи так добре не жилося!!!!». Ці слова звучать щиро, про це варто думати...

Коли в Івано-Франківську спорудили меморіальний комплекс Бандери, всі недружелюбці нашого мера Віктора Анушкевичуса сказали: роздамо гроши бідним, залаштуємо дороги.. Але він хоч і має неукраїнське коріння, але розуміє: культура рухає всім!

Ритуали чи практики?

Ekain

Президент не відповідає на виклики сучасності. Українофоби почуваються вільно, ворожі агенти поводяться так, як у себе вдома, вдаються до акцій на зразок перейменування Говерли на пік Сталіна — і все безкарно. А частина суспільства замовляє себе тим, що президент приемні українцю речі каже. Так, дійсно каже. Ну то й що? Що такого він казав, щоб українці, хто справді вважає себе українцем, не знали? А чи зробив він українців сильнішими? Чи захистив їх у їхній власній країні? Я відповідаю на ці запитання заперечно.

Володимир

«Часом краще живати, ніж говорити». Це я про все, за що береться президент. Тому й стають Голодомор, Крути, УПА предметами агресії і глузувань з боку тих, кого він начебто навертає до національного самоусвідомлення. А як пройтися чи пройхатися Києвом, то російськомовних вивісок та реклами стало в десятки разів більше, ніж за Кучми. Це і є реальні «досягнення» гаранта. <...> Боксері Клички, моделька Ольга Куриленко, не-відомий мені сценарист фільму «Перевізник-3» зробили для інтегрування України куди більше, ніж уповноважений на це Конституцією і моїм голосом В. Ющенко.

мал

Не розумію дорослих дядьків із такими дитячо-утопічними поглядами на життя. Як можна було сприймати Майдан як початок нової ери, а не черговий крок у боротьбі? Що можна радикально змінити в економіці й правосуді, коли народ забитий далі нікуди і ще й половина його готова вийти на захист цих бандітів? Може, ще й вийде навесні, а це третина підтримує шахрай. Пане Макаров, опустіться на землю, от вийдіть за межі своєї інтелектуальної тусовки й поживіть серед простого люду, щоб трохи побачити реальність. У тому й суть стратегії юші – насамперед створити націю. Без неї неможливі жодні реформи. У вас була стаття про НАТО, де ви пишете, що будь-яка антинатівська пропаганда у стані війни – це злочин. Будь-яка антипрезидентська пропаганда у стані війни проти Росії – злочин не менший.

ОФФОГРАФІЯ ДОПИСУВАЧІВ ЗБЕРІГАЄТЬСЯ

Увага!

Адреса та телефони редакції будуть змінені.

**Інформацію буде подано у вихідних даних номера від 13 лютого 2009 року
і на сайті www.ut.net.ua**

Оформити передплату ви можете:

1. У редакції:

- заповніть квитанцію;
- оплатіть її у будь-якому найближчому відділенні банку;
- роздільово зазначте адресу доставки та контактний телефон;
- надішліть заповнений бланк замовлення (квитанцію про оплату):
  - факсом: (044) 503-37-41, 258-88-48;
  - поштою: ТОВ «Український тиждень», вул. Васильківська, 2а, м. Київ, 03040.

Вартість редакційної передплати журналу

«Український тиждень»:

10 місяців – 140 грн;

6 місяців – 84 грн;

3 місяці – 42 грн;

1 місяць – 14 грн.

2. У будь-якому відділенні зв'язку

«Укрпошта».

Передплатний індекс – 99319.

3. У передплатних агенціях:

АТЗТ «САММІТ» (м. Київ)
(044) 254-50-50 (багатоканальний)ДП «САММІТ-Крим» (м. Сімферополь)
(0652) 51-63-55, 51-63-56Філія ДП «САММІТ-Крим» (м. Ялта)
(0654) 32-41-35ТОВ НВП «Ідея» (м. Донецьк)
(062) 304-20-22«САММІТ-Харків»
(0572) 14-22-60, 14-22-61«САММІТ-Кременчука»
(0536) 3-21-88, 79-61-89ДП «САММІТ-Дніпропетровськ»
(056) 370-44-23, 370-45-12ТОВ «ПресЦентр»
(м. Київ) (044) 536-11-75, 536-11-80
(м. Запоріжжя) (0612) 62-45-39ТОВ «Фірма «Періодика» (м. Київ)
(044) 278-00-24
www.epodiska.comТОВ «Агенція передплати «Меркурій»
(м. Київ) (044) 248-88-08, 249-98-88
(м. Кременчук) (0536) 70-03-84ТОВ «Фірма «Меркурій»
(м. Дніпропетровськ)
(056) 721-93-93, 721-93-94
(м. Новомосковськ) (05693) 6-00-93
(м. Павлоград) (05632) 6-00-93ТОВ «Донбass-Інформ» (м. Донецьк)
(062) 345-15-92, 345-15-94ТОВ «Медіа-Прінт» (м. Черкаси)
(0472) 45-31-13, 45-25-10ПП «Медіа-Новости»
(м. Полтава) (0532) 30-90-70ТОВ «ВПА» (м. Київ)
(044) 502-02-22ЗАТ «Передплата агенція KSS»
(м. Київ) (044) 585-80-80Агентство передплати та доставки
«Бліц-Преса» (м. Київ)
(044) 205-51-16, 205-51-50ДП «Фактор-Преса» (м. Харків)
(057) 738-75-33

повідомлення	отримувач платежу	26007026823721	35392656
	поточний рахунок отримувача	код отримувача	
назва установи банку	Печерське відділення КМФ АКБ «УКРСОЦБАНК»		
	322012		
МФО банку			
Прізвище, ім'я та по батькові платника			
Адреса платника, телефон			
вид платежу: За передплату на журнал «Український тиждень»			
касир	період:		
		сума, грн	
	платник (підпис)		

квитанція	отримувач платежу	26007026823721	35392656
	поточний рахунок отримувача	код отримувача	
назва установи банку	Печерське відділення КМФ АКБ «УКРСОЦБАНК»		
	322012		
МФО банку			
Прізвище, ім'я та по батькові платника			
Адреса платника, телефон			
вид платежу: За передплату на журнал «Український тиждень»			
касир	період:		
		сума, грн	
	платник (підпис)		

За детальною інформацією звертайтеся
за тел. (044) 501-66-61;
менеджер з передплати
Каріна Семяновська,
K.Sem@ut.net.ua

Птах посеред Дніпра

СПЛІКУВАЛАСЯ Олена Чекан
ФОТО: Андрій Ломакін

**Ігор Померанцев –
поет, письменник,
культуролог –
про Україну вчора,
сьогодні, завтра**

Pозмовляли втрьох: поет, сухе червоне і **Тиждень**.

У. Т.: Батьківщина – це...

— Кисень, відсутність якого починаєш відчувати лише тоді, коли його бракує. І те, що моя Батьківщина — Україна, точніше Буковина, де я жив, і Київ, який дуже люблю, зрозумів лише в еміграції. У кожної нормальної людини дуже складні відносини з Батьківчиною. Це не бабуся з дідусем, це батьки. Це відчуття відштовхування і прихильності, почуття обов'язку, відчуття ну-

доти. Я був нормальним політичним емігрантом, таких було багато. Я зустрічав собі подібних поляків, чилійців, іранців: людей, які покинули свої країни, тому що там були воєнні, репресивні режими, і я цілковито в辚увався в цю компанію: мав політичні погляди, чужі державі, у якій жив, і держава це знала.

У. Т.: У світі, де ви опинилися, було таке поняття, як Україна?

— Спочатку я приїхав до Німеччини. Влаштувався у провінції, але на кілька тижнів заїхав до Мюнхена, бу-

вав на «Радіо Свобода», виступав в Українському вільному університеті. Так, ставлення до Росії та України в німців було. Росії німці здебільшого симпатизували, до України ставилися з певною дистанцією, неприязню.

У. Т.: Тому що не знали?

— Ні. Тому що в Німеччині, на відміну від англосакських країн, традиційно, інстинктивно грамадян поважають владу, порядок, для більшості німців СРСР тоді ототожнювався з Росією і владою. Це традиція.

за ними завжди стоїть потужна держава. Цікаво, чи зможе сьогодні Україна стати такою ракетоносцем для художньо обдарованих людей. Зараз, до речі, в німецькомовному літературному світі Україна в моді: українців перекладають, їх читають, до них прислухаються. І ця мода, на щастя, не схожа на моду на балканську культуру, що була пов'язана з трагедією, морем крові, сотнями тисяч біженців. Мода на Україну пов'язана з цікавістю: а що як у них вийде, що як станеться диво. Адже наприкінці ХХ століття несподівано під боком утворилася величезна держава.

У. Т.: Якою ви бачите сучасну Україну? Що відбувається в нашому тиглі?

— Я лише письменник, і тому геополітично розмірковувати на цю тему не можу. Але згадую книжку Еліаса Канетті, одного з останніх великих австрійців. Він мешкав у Лондоні, але писав німецькою. У нього є таке художнє дослідження «Маса і влада», в якому він дає оцінки-образи різним країнам. Так, Англія для нього — корабель, Голландія — країна-дамба, що рятує себе від моря, обстоюючи сушу, Німеччина — країна лісу, і цей ліс рухається, марширує. Придивишся і розумієш, що це — армія. Росії в цьому списку немає, але з легкої або важкої руки Гоголя ми її уявляємо як Русь-трійку. І метафора ця закінчується начебто велично: «...Перед нею розступаються народи і держави». Тільки не зрозуміло, чому вони розступаються.

«Мода на Україну пов'язана з цікавістю: а що як у них вийде, що як станеться диво»

Розступатися можна перед королівським кортежем, а можна перед убивцею з лезом між пальцями. Двозначний образ. Слідом за Канетті я намагаюся знайти образ України і знову згадую Гоголя: «...мало який птах долетить до середини Дніпра». Дніпро як річка часу... і ось цей птах, що долетів до середини Дніпра, не знає, що робити далі. Він у стані конфузу, подиву: що це — транзит чи статус-кво? Ось такий гоголівський пророчий образ. Україна — це *tabula rasa*. У цьому і перевага, і слабкість. З одного боку, немає історичної опори,

державного тилу, а з іншого — гени не зіпсовані. На відміну від «старшого брата», на поліоміеліт мозку не страждає, тож, може, птах і долетить до далекого берега. Недомовленість, недоліпленість, незавершеність у всьому. Не в змозі були отруті президента. Вбили журналіста Гонгадзе, тому що, думаю, була інша вказівка: не вбивати, а налякати. Щось там, напевно, сталося — він гаряча, різка людина. Може, вдарив когось, зачепив. На що б ми не поглянули в сучасній Україні, бачимо рихлість, випадковість, аморфність. З одного боку, це навіть симпатично, а з іншого — відсутність формотворчої волі є небезпечною ситуацією.

У. Т.: Чи є місце у світовій мозаїці культур українській культурі? І взагалі, чи є українська культура не в місцевому, а в світовому розумінні?

— Звісно, є. Тому що є такі особистості, як Довженко, Архипенко, Малевич. Просто на Заході, а часто і в Росії, нікому навіть на думку не спадає, що вони українці. На Заході виходять дослідження про Росію, Україну, але я їх називав би здебільшого етнографічними. Сенс західної культури в різномолосі, поліфонії. До речі, не слід забувати, що вся російська культура в широкому значенні — від індустріальних, економічних, фінансових понять до медицини і педагогіки — створена на основі німецької. Навіть слово «освіта» — це калька з німецької. Німці відіграли колосальну роль у розвитку російської державності —

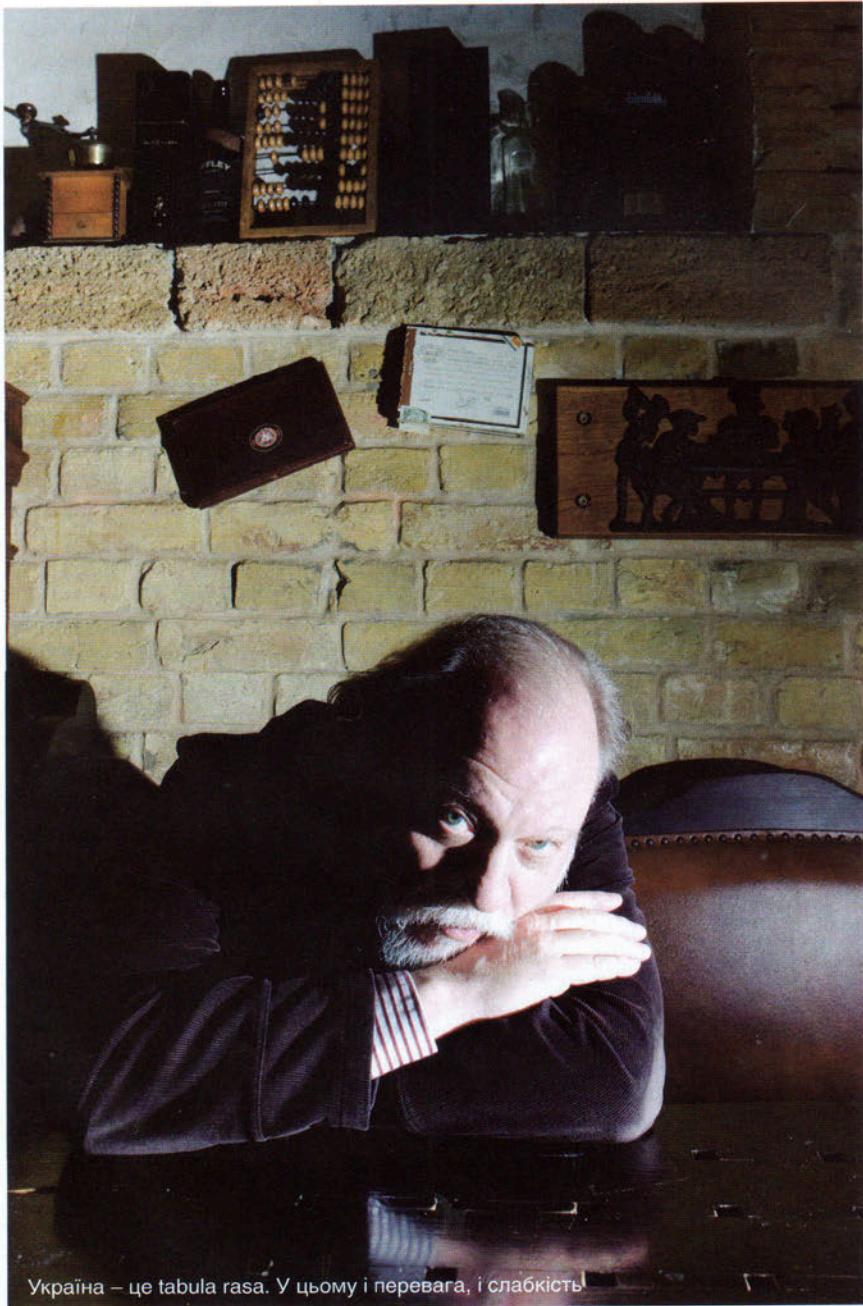
У. Т.: А наша історія, культура якось існували тоді в контексті світової?

— Складно тоді було знайти байдя якесь визначення української культури — були окремі видатні особи, але цього замало для культури. В культурі працюють зовсім інші принципи. Це як у космічній промисловості: щоб вивести супутник на орбіту, потрібна ракета-носій. Досягає успіху культура, для якої такою ракетою-носієм є держава. Якщо ви поглянете на культури Франції, Німеччини, США, то

ідеться про династію Романових, про двір, про Академію наук. Німці створювали підручники російської мови, за німецькими посібниками Гречка 1821 року вчилися російські ліцеїсти і гімназисти.

У. Т.: Аде в цей час була Україна?

— У словнику міжнародного права є словосполучення «переміщена особа» — так називали передусім людей, які втратили домівку й блукали Західною Європою наприкінці та після Другої світової війни. Незчисленна кількість переміще-

Україна – це tabula rasa. У цьому і перевага, і слабкість

них осіб – це одна з найстрашніших трагедій ХХ століття. Та якщо це поняття поширили на всю історію, то йтиметься вже про переміщені народи. Тут одразу ж думаєш про євреїв, ірландців, вірмен. Але я й українців зараховую до таких переміщених народів. Більшу частину того, що зробили українці, було зроблено поза Україною. Йдеться і про XVIII, і про XVII, і про XIX, і про ХХ століття. Для самореалізації їм потрібен був закордон. Вони робили внесок в інші культури. Така була їхня доля. І ось наприкінці ХХ століття в Україні й українського народу з'явився шанс

перестати бути переміщеним народом, переміщеними особами, а реалізовувати свій талант, свою долю в Україні. Чи скористаються сучасні українці цим шансом, незабаром стане відомо. Мабуть, це перший такий шанс заговорити своїм голосом на своїй землі. Сподіваюся, жоден український поет уже не напише: «На нашій, не своїй землі». Та якщо цього не станеться, звинувачувати буде нікого, крім самих себе. Я дозволю собі бути патетичним. Усі намагалися залишитися у вічності: і шумери, і вавилоняни. Але чомусь це вдалося лише тим, хто працював

зі словом, – не з камінням, не з пірамідами, лабіринтами, мавзолеями. Здавалося б, слово – найкрихкіший матеріал. Греки, на відміну від єгиптян, не просто працювали зі словом, вони надали йому художнього змісту. У результаті грецька трагедія пережила всіх сфінксов, усі ці мертві піраміди. Ставка на найкрихкіший матеріал – слово – це один із найдужовіших подвигів європейської культури. Повертаючись до України: слово було її останньою надією. Чомусь воно перекочувало в роті, чомусь усі ці видатні поети, прозаїки – я говорю про ХІХ століття, тобто про Котляревського, Гребінку, Шевченка – ставили на слово, хоча було незрозуміло, хто взагалі все це читатиме. Вже в ХХ столітті українське слово не просто існувало в літературі, на папері. Воно зазвичало і було вільним. Я говорю про острови ефірної, ефемерної свободи: «Голос Америки», «Радіо Свобода». І відріване від країни, народу слово виявилося сильнішим, воно перемогло. Але одна справа, коли це слово протистоїть смерті, чіпляється за життя. Й інша – коли його випробовують свободою. Ми знаємо приклади в історії ХХ століття, коли в культурі починають третміти коліна, коли вона стає масовою, а не національною або елітарною.

У. Т.: Ви добре знаєте Захід, добре знаєте Україну. Серед яких країн у Європі перебуває Україна?

– Серед східноєвропейських країн, які входили до радянського блоку, де також будували соціалізм. Але різниця, звісно, є. По-перше, до радянського блоку вони входили недовго. По-друге, у них була державна історія, тобто вони мали бодай якийсь історичний досвід. Адже ми не можемо серйозно говорити про українську державність, якщо вона тривала кілька місяців. Порівняно з Албанією Україна – це грандізна цивілізація. Але не слід так опускати планку.

У. Т.: Чи бувають нації, культура яких не належить до скарбниці світової?

– Будь-які суспільні прояви нації – це вже культура. Полінезійці ніколи не говорили про власну культуру, але прийшли вчені, описали її, і це називається полінезійською культурою. Хоча особисто для мене культура – це самосвідомість. Чи є

ВПРИТУЛ |

в Європі народи без самосвідомості? Ще недавно були. Наприклад, таке явище, як чеська мова, описали німецькі філологи, які були ентузіастами Чехії і вважали себе чехами, утім, це були німецькі філологи з німецьким корінням, німецькими прізвищами.

У. Т.: Що скажете про «п'яту колону» в Україні? Про тих, хто ще зовсім недавно при СРСР вирушав у внутрішню еміграцію, хто прожив тут усе життя. Чому вони відвернулися від України?

— З різних причин, здебільшого внаслідок інерції мислення. Свого часу ці люди сприймали русифікацію як норму. Я в цьому не відкриваю Америки. І коли русифікація наказала довго жити, вони відчули вакуум, відчули, що соціально безпорадні. Що з цим робити? Та нічого — перемелеться. У другому, третьому поколінні діти будуть відкритішими. Вони почнуть ототожнювати себе з державою Україна, почнуть розуміти: щоб робити кар'єру, потрібно знати культуру, мову своєї країни. Навіть у другому

поколінні вже не буде цієї соціальної занедбаності, відчуття непотрібності. Чи повинна держава робити щось у цьому напрямі? Не знаю.

У. Т.: З друзів вашої юності яких більше? Я не маю на увазі їхнє ставлення до національної політики — її в нас немає.

— Дехто осліп, усе російське стає для них просто сакральним. Мені їх шкода. Але інші київські друзі добре розуміють, що життя складне, що держава, в якій вони живуть, — це надовго, це завжди. Знасте, коли я чую ці дрібні, а швидше, шахрайські міркування про те, що українська культура не витримує порівняння з російською... Приміром, бельгійська культура блідіша за французьку, то що, бельгійцям зникнути з лиця Землі, не писати віршів, музики? Для мене це не аргумент. Я навіть не веду мови про те, що культура в Україні завжди піддавалася репресіям, її бритвою зрізали, тому що вона артикулює націю.

У. Т.: Чи залишилося у вас тяжіння до України?

— Другу половину життя письменник працює з пам'яттю. Як школляр, якому дали контурну карту і попросили назвати гори, річки, озера, так і я намагаюся знаходити слова, які складаються в рядки. І, звісно, на цій контурній карті, яку я списав своїми словами і карючками, дуже багато спогадів, гострих відчуттів, сентиментальних емоцій, пов'язаних з Україною. Вони досі тривожать мене, лякають, змушують червоніти. ■

ДОСЬЕ ТИЖНЯ

Ігор Померанцев

народився 1948 року в Саратові. Закінчив факультет романо-германської філології Чернівецького університету.

З 1978 року живе у Західній Європі (Англія, Німеччина, Чехія).

Працює радіожурналістом («Бі-бі-сі», «Радіо Свобода»).

Автор книжок прози, віршів, есе: «Альбы и серенады», «Стихи разных дней», «Красное сухое», «По шкале Бонфорта», «Радио «С», «Семейное положение», «Те, кто держали нас за руку, умерли», «Служебная лирика» тощо.

Фоновий звук

Системи відображення інформації

- комутація та наладка роботи обладнання в приміщеннях площею від 100 до 100 000 м²
- гарантійна, сервісна та технічна підтримки
- розробка та впровадження нестандартних інноваційних рішень

Послуги "під ключ" - від розрахунків до запуску в експлуатацію

ПрессКом® TECHNOLOGY

тел./факс: (044) 585-97-27

www.presscom.ua

Повний Мадагаскар

АВТОР: Антон Лузер

Наступним президентом України буде Леонід Черновецький

Ендрю Раджоеліна, мер Антананаріву, столиці Мадагаскару (африканської острівної країни), 31 січня під час виступу на антиурядовому мітингу оголосив себе президентом острова. «Відсьогодні буду вести всі державні справи! — заявив він перед багатотисячним натовпом улюблених бабусі і додав. — Вимога невідкладної відставки президента невдовзі буде внесена до парламенту задля дотримання процедури». Під час промови спробували заарештувати Раджоеліну, та відважний мер пообіцяв поховати їх за власний рахунок, а його улюблені бабусі закидали вояків камінням. Так на сонячному острові перемогла революція. Джерела **Тижня** в африканських спецслужбах повідомляють, що незадовго до тих подій у міжнародному аеропорту Антананаріву сів новенький літак з українськими упізнавальними знаками. Модель не називають, але точно то був не «Бойнг». З авіалайнера вийшла людина, підозріло схожа на голову Київської міської держадміністрації, щось довго розповідала Раджоеліні, після чого літак завантажили ананасами, і він узяв курс на Східну Європу. За непідтвердженими даними, з 1 лютого вхід на цвінтари Мадагаскару став платним.

РЕВОЛЮЦІЙНА СИТУАЦІЯ

«Наступним президентом буду я!» — заявив якось із притаманною йому дитячою невимушенністю Леонід Черновецький. З нього сміялися, дехто відкрито крутив пальцем бля скроні. Наївні люди! Сценарій, за

яким столичний міський голова стає лідером нації і очолює державу, вже успішно випробуваний на Мадагаскарі. Наступною буде Україна.

Про те, що «мадагаскарський сценарій» потроху втілюється у нас, обмовився й сам Леонід Михайлович. «Я здійснюю революцію! — заявив він дніми. — Ця революція йде по всій Україні. Ми працюємо з кожним мером».

Леонід Черновецький вдало вибрав час для захоплення влади — раз в Україні склалася революційна ситуація. Перефразуючи класиків комунізму, тепер верхи вже не можуть, а низи не хочуть. Як відомо, для здійснення революції, окрім слушної нагоди, потрібні ресурси. Більшовики й есери вирішували цю проблему шляхом експропріації готівки з банків та поштових потягів. У сучасній Україні така методика не спрацює: в наших банках зараз не те що на експропріацію, на видачу депозитів грошей нема.

«Жодна людина, в кого погано з грошима, не залишиться без моєї уваги, — запевнив мер. — Я буду їх усіх ховати за власний рахунок»

Утім, фінансово-політична криза, з погляду здійснення революції, має свої плюси. Центральна влада переймається перетягуванням повноважень, з'ясуванням, хто кому «РосУкрЕнерго», «дерибаном» Нацбанку та дірявого бюджету, тоді як у революційно налаштованих мерів відкриваються очі на альтернативні джерела видобутку «кешу».

50 КРОКІВ ДО ПЕРЕМОГИ

Вождь Великої Мерської Революції оголосив, що в нього безліч ідей, як досягти перемоги. «Є 50 програм, кожна з яких може приносити близько мільярда гривень прибутку на рік», — заявив він. Неважко здогадатися, що під програмами маються на увазі оті самі джерела. Частина з них уже відома.

Комунальні послуги. Тут усе просто: щомісяця подвоюємо платню, за рік набігає мільярд, а то й два.

Приїжджі. На око мер підрахував, що зараз у Києві проживає не 2,64 млн людей, як зазначено в останньому переписі населення, а всі 5 млн. Тобто в столиці десь 2,4 млн приїжджих, і головне заування — відловити їх та поставити на облік, а там уже й грошенят із них можна трусонути — чи то за реєстрацію, чи то за додаткове навантаження на каналізацію. Не хочеш платити — ходи в туалет у себе в Голопупівці.

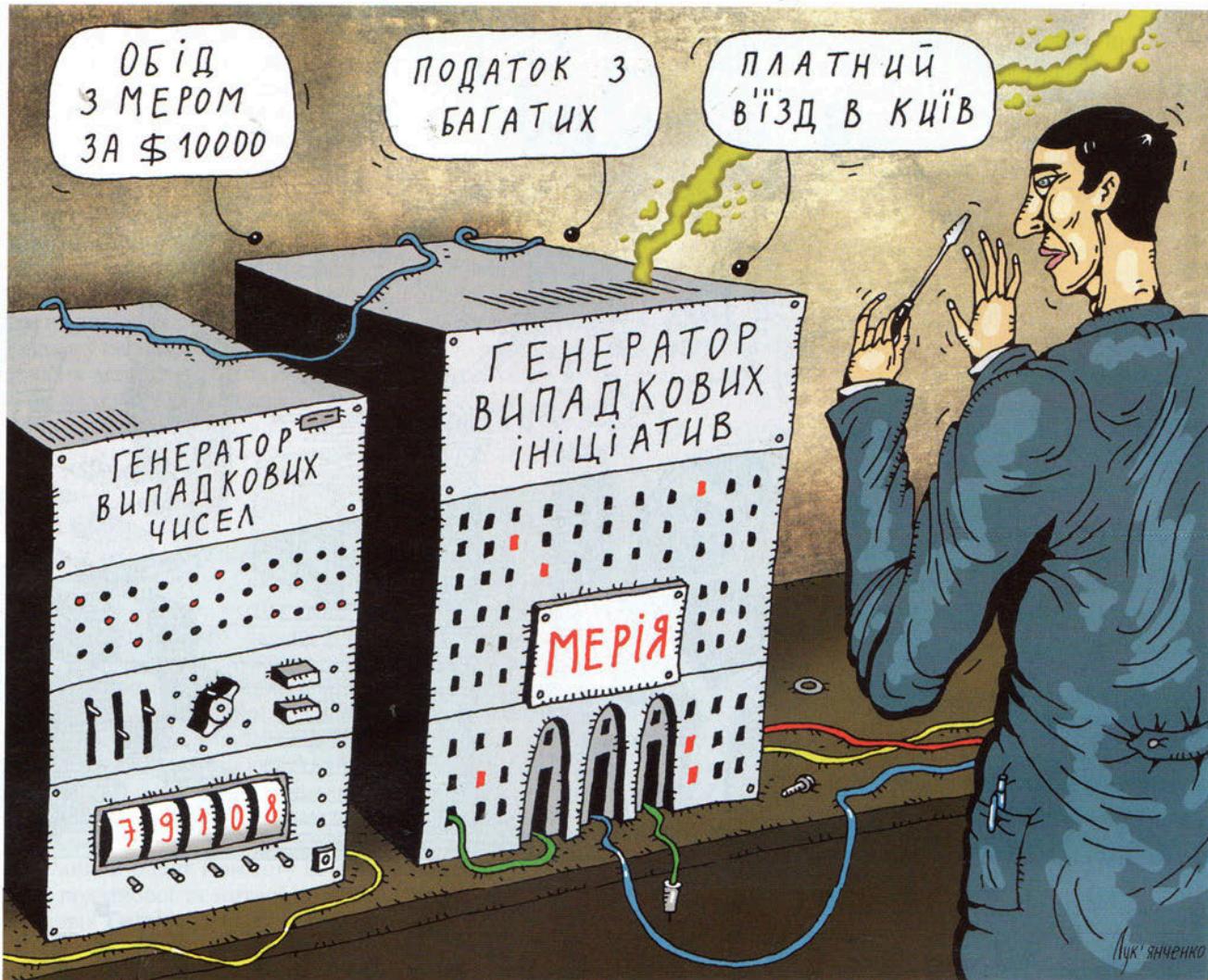
Медицина. Хочеш покашляти на ЛОР? Показати геморой проктологу? Побитися в істерії психіатру? Тепер за це треба платити до міського бюджету за встановлення мерією тарифом. Вартість консультації в патологоанатома ще не затверджена.

Цвінтари. Леонід Михайлович правильно помітив, що в наших громадян поширені дивні звички вештатися цвінтарями. Аби її повернути на користь, він зробив в'їзд на

кладовища платним. Невдовзі пішний прохід закриють. Для тих, хто не має власного автотранспорту, кладовищами курсуватимуть маршрутні таксі.

Бабусі. Це взагалі невичерпне джерело готівки. Беремо громадян, які досягли стану самотнього дідуся чи бабусі, відправляемо до богадільні, а їхнє житло здаємо в оренду. Бабусі та дідуся годуюмо виключно ананасами, за такої дієти вони скоро відправляються на цвінтари, тож їхнє житло можна буде продати.

Інші джерела надходжень наразі Черновецький не афішує. Та в минулому числі **Тижня** віділ новин припустив, що чималі прибутки до мерської скарбниці принесла б плата за вхід у під'їзд житлового будинку. До творчого пошуку приєдналися й інші відділи. Наприклад, наші політичні оглядачі пропонують запровадити спеціальний податок на мітинги й демонстрації,

відділ розслідувань радить брати платню за виклик міліції чи рятувальних служб. Не лишились осторонь наші читачі. Зокрема, Євген Гоцький пропонує ввести тарифи на користування сонячним світлом вдень і місячним сяйвом уночі. Крім того, читач радить зробити платним дихання міським повітрям. «Дозвіл дихати надається тільки при наданні квитанції про сплату», — зазначає пан Гоцький, очевидно, маючи на увазі окремих несвідомих киян, які покористуються комунальними послугами, а квитанції сплачувати — зась.

Слід зазначити, що Леонід Черновецький наперед подумав про них, у кого виникнуть проблеми зі сплатою нових зборів. «Жодна людина, в кого погано з грошима, не залишиться без мосії уваги, — заявив народний мер. — Я буду їх усіх ховати за власний рахунок».

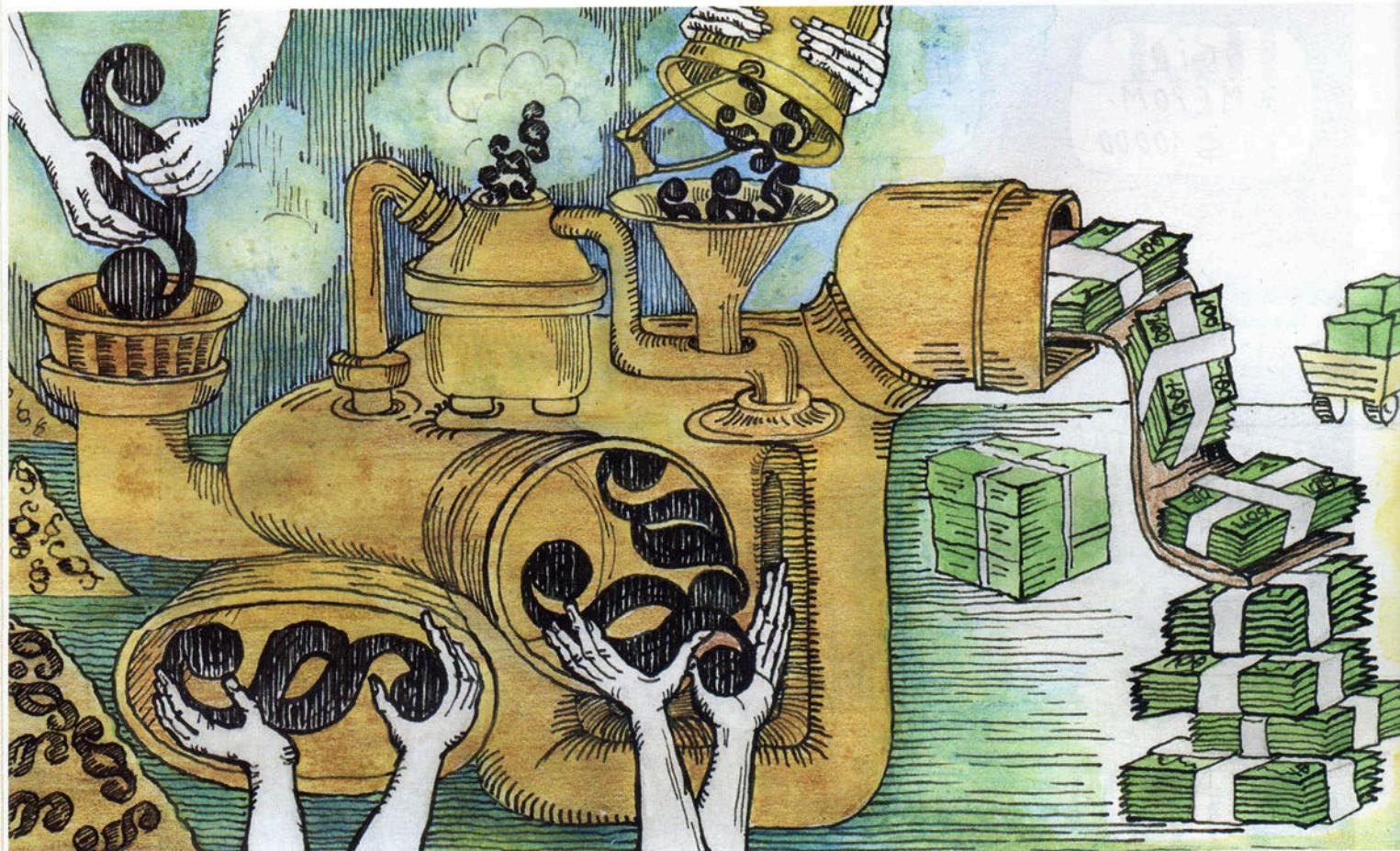
ЩО ДАЛІ

Неважко підрахувати, що в разі втілення в життя всіх 50-ти «мільярдних» програм Черновецького, цього року до скарбниці надійде щонайменше 50 млрд грн. І це тільки в Києві. Адже, як уже зазначено, Леонід Михайлович активно прищеплює свої інновації головам інших міст та містечок. «Ми посилаємо до них власних спеціалістів, котрі ці програми запровадять протягом тижня-двох, і ми почнемо заробляти гроші і їм, і нам, — заявив він. — Жодної кризи ні в себе, ні в них, якщо в них патріотичний порив, я не допущу». Звісно, рівноцінну столичній суму зможуть збирати лише міста-мільйонники, та зйова копійка жодному райцентрові ніколи не завадить.

За кілька місяців, коли криза поглибиться й країна зануриться в де-

фолт і голодні бунти, на сцену вийде Черновецький. Він оголосить себе президентом, відкриє людям свої комори, що вгинаються від гречки, і врятує державу. Виступи контрреволюціонерів придушать загони улюблених бабусь. Настане радість і процвітання.

Думаєте, на цьому все закінчиться? Дарма. 29 січня Леонід Михайлович зізнався, що придбав собі засіб пересування повітрям. «Це невеликий літак, точно не «Боїнг», — похвалився він. Коли журналісти поцікавилися, навіщо йому крила, мер злукавив: «Чартерні рейси буду здійснювати в майбутньому». Але ми ж бо розуміємо, що мудрий вождь усіх бабусь «окрилився», аби повітрям експортувати мерську революцію. Спочатку в одну країну, потім в інші, і так до повної перемоги в усьому світі. ■

Трударі коридорів

АВТОР: Анна Бабінець

Все частіше до кулуарів ВР навідуються відомі бізнесмени власною персоною. *Тиждень* досліджував нові тенденції в українському лобізмі

Увіторок парламентськими коридорами проходжувався відомий бізнесмен, власник ТМ «Хортіця» Євген Черняк. Поки він

спілкувався з різними людьми, один із парламентарів розповів **Тижню**, що вся справа у новому законі про рекламу. З 1 січня заборонено рекламу алкоголю та тютюну на зовнішніх носіях, а також згадування торгової марки-спонсора під час передач на радіо і ТБ. Це серйозний удар по виробниках. Зараз у ВР перебуває проект закону, який відтермінує набрання цими правилами чинності на рік – до 1 січня 2010-го. Цей проект подали ще наприкінці грудня, але справа не просувається.

«Тому пан Черняк був змушений приїхати власною персоною, – розповідає **Тижню** нардеп. – Так зазвичай не роблять. Кожен бізнесмен такого масштабу має кілька

представників у Раді. Вони формально можуть бути закріплені за кимось як помічники народних депутатів. Ці люди й ведуть перемовини, налагоджують зв'язки з депутатами, носять теки з пропозиціями... У них така робота». Але коли тek стає надто багато і депутати не встигають вислуховувати всі пропозиції, а справу треба вирішити негайно, бізнесменові доводиться особисто втручатися у ситуацію. Криза змушує бізнесменів виробляти акредитаційні картки до ВР.

ЗАКОНОТВОРЧО АКТИВНІ

На якісно новий рівень український лобізм вийшов кілька місяців тому – разом із кризою. У сесійній

зали стали частіше з'являтися депутати-бізнесмени, пропонувати щось чи навіть виступати з трибуни. Одним із перших персонально захищати свій бізнес взявся депутат-бютівець, власник Української автомобільної корпорації Тарієл Васадзе. До цього законотворчо пасивний парламентарій намагався інсталювати до першого антикризового закону поправку, що суттєво обмежувала імпорт готових автомобілів. Він особисто виступав у сесійній залі й кілька разів просив депутатів проголосувати за «цю маленьку поправочку». Проте вона суперечила нормам СОТ і її не ухвалили. Пан Васадзе вирішив зйти з іншого боку. З ініціативи його однопартійців Наталії Королевської та Василя Крайнього трохи згодом до закону про мито було додано пункт, який робить ввезення комплектуючих безплатним, а готових авто – дорожчим. Тоді ж автомобілебудування проголошено стратегічним пріоритетним напрямом інноваційної діяльності в Україні. Навіть лобісти-початківці знають, що слово «інноваційний» – це золотий ключик, який відчиняє більшість дверей із пільгами та дотаціями.

Один із членів Комітету ВР з питань податкової та митної політики розповів **«Тижню»**, що зараз його комітет є ключовим у парламенті. Саме туди, до його голови Сергія Терського (БЮТ), стойть нескінченна черга охочих «покращити своє життя вже сьогодні» шляхом зміни митних ставок, акцизів, спрощення процедур. «Зазвичай такі питання вирішуються через лідера фракції (формального чи неформального), який потім каже іншим депутатам, за який закон потрібно

проголосувати. Але зараз така велика кількість питань, що, наскільки я знаю, Терський сам приймає багато рішень, не радячись із Тимошенко», – продовжує нардеп.

Проходження через комітет – важливий етап, але він не гарантує ухвалення замовного закону. Часто депутати змушені використовувати весь свій шарм і красномовність. Одним із найкращих зразків цього методу була промова члена фракції Блоку Литвина Сергія Терещука на захист підвищення мита на ввезення м'ясної продукції. Цитата: «Сьогодні не можна пускати м'ясо, зайве м'ясо, тому що є дешеве зерно, яке має перетворитися на м'ясо».

ЗРОЗУМІЛОЮ МОВОЮ

Ще одним нововведенням на лобістській кухні став «законотворчий новояз». Парламентарії кажуть, що є певні слова-маркери, які сигналізують про те, що закон замовний. По-перше, у назві він обов'язково має містити слова «антикризові заходи» (до речі, проект, що призупиняє дію згаданого вище закону про рекламу, також називається антикризовим). Во-друге, якщо у законі йдеся про скасування чи підвищення митних ставок, спрощення процедур, зміну акцизних зборів, це теж є сигналом про те, що він замовний. «Ми ж тут один одного знаємо, у кого який бізнес або хто чиї інтереси представляє, тому реального автора більшості законів видно поміж рядками», – каже народний депутат, який уважно читає законопроекти.

Криза запровадила моду на формулювання «відтермінування дії закону» або «призупинення на певний час». Це також стосується насамперед митних ставок. Таким чином, наприклад, у листопаді було внесено поправку депутатів Катерини Вашук (Блок Литвина) і Романа Ткача (НУ-НС), згідно з якою до 1 січня 2012 року від оподаткування звільнено ввезення в Україну племінних чистопородних тварин великої рогатої худоби або генетичного матеріалу.

LOBBY IS...

За іронією долі, два тижні тому Міністерство юстиції оголосило про

створення робочої групи з розробки законопроекту «Про лобіювання». Загалом розмови про нього тривають уже багато років. А в більшості розвинених держав такі закони діють давно. Проте українські парламентарії усміхаються, коли чують про цей закон. «Розуміте, це означає просто узаконити наявну схему. Виправити її наразі неможливо. Це як узаконити корупцію. Думаю, протягом найближчих двох-трьох років такий закон буде не на часі», – каже депутат, який добре знає, як влаштований механізм лобізму.

Задля розваги **«Тиждень»** запіват у десятка парламентаріїв, як, на їхню думку, перекладається слово «лобі». Лише один відповів правильно: англійською lobby означає «кулуари», «коридори». Почуті варіанти перекладу: «дошка», «тиск», «верхівка», «не знаю, не думав про це». Отже, для більшості депутатів у цьому гіпотетичному законі про лобізм найкориснішою буде частина, в якій визначаються терміни. Як воно працює, законотворці і оез того знають. ■

 На стор. 22 – 23 знайдомтесь з найвидатнішими українськими лобістами кризових часів

ЦИТАТИНИК

«Ви не переживайте, тут всім все дадуть. А кому не дадуть, тим віддастяся».

Арсеній Яценюк (на той момент спікер ВР)

«Найбільше мені подобається, коли люди, закликаючи до власного виробника, їздять не на «Тавріях», не на «Ланосах», а на «Мерседесах»

Павло Жебрівський (НУ-НС)

«Я не знаю, весь Кабмін чи його частина сидить на відкатах від імпорту»

Валентин Ландик (ПР)

«Поки ми почнемо балансувати наші потреби під свої політичні маленькі кон'юнктурні обставини, криза збалансує 46,3 млн громадян»

Лілія Григорович (НУ-НС)

«Чому мою поправку відхилив комітет цього Терського, я гадки не маю»

Микола Азаров (ПР)

Зі стенограм засідань ВР під час ухвалення різних антикризових законів

СЛОВНИЧОК ЛОБІСТА

- Слова-маркери, які містяться у тексті закону і вказують на його замовність**
- «невідкладні заходи»
- «антикризові заходи»
- «спрощення процедури»
- «скасування митної ставки»
- «підвищення митної ставки»
- «зниження акцизу»
- «підвищення акцизу»
- «відтермінування дії закону»
- «призупинення дії закону»

Лобісти кризових часів

АВТОР: Анна Бабінець

Тиждень називає їхні імена

АГРАРІЙ

- ЄВГЕН СІГАЛ** (БЮТ) «Комплекс Агромакс», зокрема, ТМ «Гаврилівська курчата»
- КАТЕРИНА ВАШУК** (Блок Литвина) очолювала Аграрну партію України, має давні зв'язки з ключовими сільгоспвиробниками
- СЕРГІЙ ТЕРЕЩУК** (Блок Литвина) група компаній «Маїс» (кукурудза, насіння), Черкащина
- РОМАН ТКАЧ** (НУ-НС) пів язують з хутряною фабрикою «Тікафер-люкс», Івано-Франківщина

АВТО

- СЕРГІЙ РИЖУК** (ПР) був міністром аграрної промисловості в уряді Віктора Януковича
- ТАРІЕЛ ВАСАДЗЕ** (БЮТ) ВАТ «Українська автомобільна корпорація»
- ДМИТРО СВЯТАШ** (ПР) Корпорація «Автоінвестбуд»

БУДІВНИЦТВО

- ЮРІЙ СЕРБІН** (БЮТ) компанія «Познякижилбуд». ТОВ «Екобуд»
- ІГОР ЛІСОВ** (ПР) керував головним управлінням комунальної власності КМДА
- ВОЛОДИМІР ПОЛЯЧЕНКО** (НУ-НС) почесний голова «Київміськбуду»

Аграрне лобі, газове лобі, промислове лобі... За ступенем таємництва та зловісності ці поняття поступаються хіба що всесвітній змові. Про лобістів у нашій країні прийнято говорити як про певну субстанцію, яка є втіленням зла, проте не має нічого спільного з конкретними людьми. Це неправда.

Лобіст – це особа, яка має цілком конкретні бізнес-інтереси та втілює їх, зокрема, впливаючи на процес законотворчості. Ця характеристика підходить переважній більшості народних депутатів. Час

ВПРИТУЛ |

від часу хтось із депутатів проштовхує певний закон чи «лише поправочку», яка працюватиме на його бізнес.

Проте саме кризові часи, коли бізнес кожного опинився під загрозою, допомогли чіткіше зрозуміти, хто і які інтереси обстоює в українському парламенті.

У попередніх числах **Тиждень** (зокрема №45, 7–13 листопада 2008 р., № 1–2, 9–15 січня 2009 р.) відстежував процес прийняття антикризових законів у Верховній Раді. Перший такий закон (під який МВФ надав Україні кредит) парламентарі

ухвалювали в листопаді — тоді навколо нього точилося багато дискусій. Хоча він мав, так би мовити, рамочний характер і не приніс відчутних преференцій майже ні кому, процес обговорення кожної з майже 150-ти поправок був захопливим. Подальші голосування за антикризові закони (наразі їх ухвалено кілька десятків) ще чіткіше розмежували інтереси парламентаріїв.

За спостереженнями **Тижня**, з 450 народних депутатів найактивнішу участь у обговоренні заходів із подолання кризи брали не більше 20-30 людей. Їхні пропозиції були цілком

конкретними, іноді навіть емоційними та істеричними **Ідив. Стенограми засідань ВР** www.rada.gov.ua.

Очевидно, Рада ще довго повертається до антикризових законів. Тому важливо знати прізвища основних гравців, а також — за що вони грають.

Ми не класифікуємо українських лобістів за фракційною належністю, бо часто представники різних фракцій, маючи спільні бізнес-інтереси, разом просувають питання. Тому практичніше розмежувати парламентаріїв за галузями, інтереси яких вони обстоюють, створюючи закони. ■

МИТО, ПОДАТКИ

- СЕРГІЙ ТЕРЬОХІН (БЮТ)**
голова Союзу платників податків України, мав стосунок до грального бізнесу
- СЕРГІЙ КЛЮЄВ (ПР)**
разом із братом співласник компанії «Укрлідшипнік»
- НАТАЛІЯ КОРОЛЕВСЬКА (БЮТ)**
ВАТ «Луганськхолод» (морозиво та заморожені продукти)
- ВАЛЕНТИН ЛАНДІК (ПР)**
корпорація NORD (побутова техніка, зокрема, холодильники)

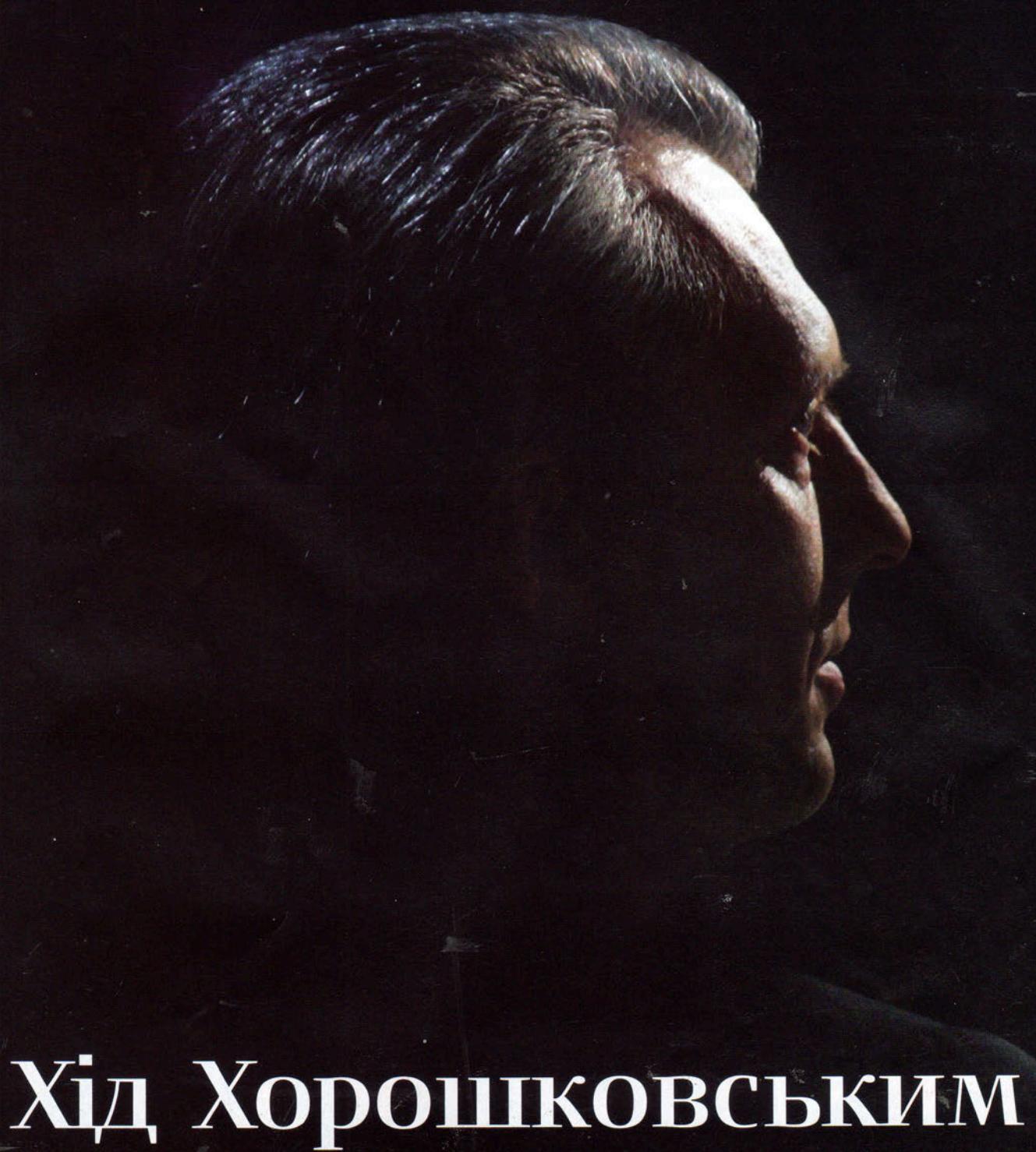
БАНКИ

- МИКОЛА АЗАРОВ (ПР)**
у минулому – голова Державної податкової адміністрації, екс-міністр фінансів
- СТАНІСЛАВ АРЖЕВІТІН (НУ-НС)**
голова Асоціації українських банків, у минулому володів банком «Ажіо»
- ВАСИЛЬ ГОРБАЛЬ (ПР)**
пов'язують із «Укргазбанком»
- ІРИНА АКІМОВА (ПР)**
міністр економіки тіньового уряду

ГАЗ, ЕНЕРГЕТИКА

- ОЛЕКСАНДР ГУДИМА (БЮТ)**
радник прем'єра з питань ПЕК
- ЮРІЙ БОЙКО (ПР)**
експ-керівник «Нафтогазу України»
- МИКОЛА МАРТИНЕНКО (НУ-НС)**
пов'язують із компанією «Укргазінвест плюс»

ГРАФІКА: ПАВЛО ОНІЧ

Хід Хорошковським

АВТОРИ: Андрій Лаврик,
Богдан Буткевич

Що робити колишньому слюсарю в Службі безпеки України

Mинулого тижня у спецслужбах відбулася неочікувана кадрова ротація: першим заступником голови СБУ став екс-очільник Державної митної служби мультимільйонер Валерій Хорошковський. Уже відомо, що на новій роботі Валерій Іванович опікуватиметься економічною безпекою країни. Злізки подейкують, що Хорошковський передусім захищатиме вітчизняну економіку від її уряду. Оскільки за кілька днів до нового кар'єрного стрибка він піддав низькій критиці прем'єр-міністра Юлію Тимошенко. Щоправда, від Хорошковського також очікують суттєвих реформ у спецслужбах. Але сумніваються, що йому дозволять їх провести.

НЕЗРУЧНА ЛЮДИНА

На українському політико-бізнесовому олімпі Валерій Хорошковський не зовсім звичайна фігура. Таке враження, що він завжди намагався відповідати своєму прізвищу. У 1980-х, коли майбутні лідери нації починали шлях нагору партійно-номенклатурною драбиною, він працював помічником слюсаря, потім у столичному зоопарку — водієм. На початку 1990-х, у період первинного накопичення капіталу, здобував диплом юриста в Університеті ім. Шевченка. Закінчивши виш, буквально за кілька років стає однією з найзаможніших людей країни і впливовим політиком. Обирається до Верховної Ради, працював у президентській канцелярії (як за Леоніда Кучми, так і за Віктора Ющенка), очолював Міністерство економіки й європейської інтеграції в першому уряді Віктора Януковича. Водночас був топ-менеджером і співвласником

Укрсоцбанку, однієї з найбільших нині фінансових установ, керував російським фінансово-промисловим монстром «ЄврАЗ груп». Тепер йому приписують контроль над потужною медіа-імперією U.A. Inter Media Group Limited, найпомітнішою складовою якої є популярний телеканал «Інтер». Статки Валерія Хорошковського, за різними оцінками, сягають від \$930 млн до \$1,6 млрд. При цьому серйозного компромату на цього бізнесмена немає. Що йому закидають, так це провал власних політичних проектів та зв'язки зі співвласником одіозного газового трейдера РосУкрЕнерго Дмитром Фірташем. Однак про це згодом.

На державних посадах Валерій Хорошковський проявив себе людиною ефективною, але незручною. Відчувиши тиск, він зазвичай іде геть, гучно грюкнувши дверима. Так було у 2004-му, коли Хорошковський пішов із Мінекономіки, звинувативши тодішнього першого віце-прем'єра Миколу Азарова в авторитарних методах управління економікою. Зараз, залишаючи посаду головного митника, він у тому ж звинувачує Юлію Тимошенко. «З приводу відставки з митниці є й ще один аспект: Хорошковський не хоче бути цапом-відбувайлом, — зазначає Володимир Фесенко, директор Центру прикладних політичних досліджень. — Економічна ситуація в країні погіршується, доходи від зовнішньої торгівлі падають, надходження з митниці все менше й менше. А вимоги Кабміну щодо надходження коштів до бюджету — все більші й більші. Й Хорошковський зрозумів, що в найближчому майбутньому немає підстав для покращення ситуації і вирішив відійти».

«Оскільки пан Хорошковський протиставив себе Тимошенко, то Секретariat із задоволенням підшукав йому посаду, — вважає політолог, головний редактор видання «Нові грані» Валерій Зайцев. — Не виключено, що коли Валерій Іванович і там не зуміє стати помітною політичною фігурою, то наступного разу його викриття пролунаютъ уже на адресу Банкової».

ВРЯТУВАТИ ФІРТАША

Протистояння Валерія Хорошковського і Юлії Тимошенко безпосе-

редньо пов'язане з газовим конфліктом. Прем'єрка оголосила, що 11 млрд м³ газу, які зберігаються в підземних газових сховищах, слід розмитнити й продати Європі. Натомість Хорошковський, ще перебуваючи на посаді головного митника, заявив: власник газу — РосУкрЕнерго. До речі, це підтверджив російський газовий монополіст Газпром. Уже передишовши до СБУ, Хорошковський повторив: «Змінити статус цього газу не можна». «Я хочу попередити вже як офіційна особа, заступник голови СБУ, що будь-які незаконні дії проти будь-якого інвестора тягтимуть за собою відповідальність», — заявив він.

Позиція Хорошковського стосовно газу в сховищах дає підстави стверджувати, що новоявлений спецслужбіст є креатурою Дмитра Фірташа. «Думаю, це призначення означає домовленість між командою президента та командою Фірташа, — каже далі Володимир Фесенко. — І не треба думати, що ці

пов'язую з телеканалом «Інтер», де він є співвласником, — говорить Володимир Фесенко. — Після «наїзду» Тимошенко на його канал він не міг цього стерпіти». Андрій Мішин, своєю чергою, прогнозує, що після входження Хорошковського в команду президента, «Інтер» включиться у виборчу боротьбу на боці Віктора Ющенка.

ЗНИЩИТИ ТИМОШЕНКО

Приоритет «економічного блоку» СБУ, який очолив Валерій Хорошковський, — боротьба з тіньовими потоками грошей та контрабандою. В минулому успішний фінансист і митник (за каденції Хорошковського Державна митна служба значно збільшила надходження до бюджету) є експертом у цих питаннях. Однак через день після призначення Валерія Івановича Блок Юлії Тимошенко заявила про намір відірати у спецслужби повноваження боротьби з контрабандою. «Наступного тижня ми проголосуємо за зміни до Закону «Про

вірте мені — я там працював і достеменно це знаю: найбільшим моральним авторитетом з усіх недавніх керівників СБУ користується Олександр Турчинов». «Думка про те, що Хорошковський іде в СБУ для того, аби боротися з Тимошенко, мені здається безглуздою, — погоджується з ним Андрій Мішин. — Адже після каденції Турчинова на посаді голови СБУ для ударів з боку цієї структури БЮТ є цілком узбереженим».

«Чи ставлять перед новим заступником голови СБУ спеціальні завдання, як-от боротьба з Тимошенко, чи, як стверджують, захист газу РосУкрЕнерго, — це не має жодного значення, — переконаний Валерій Зайцев. — Оскільки будь-які завдання такого плану однаково не виконають, навіть якщо Хорошковський від початку буде дуже старатися».

«Treba враховувати, що нинішня псевдоеліта СБУ сприймає його (Хорошковського — Ред.) як свого «гробокопача» й прямого конкурента, — продовжує Геннадій Москаль. — І тому є дуже велика вірогідність того, що всі вказівки Хорошковського будуть саботувати. Або, користуючись тим, що формальним головою залишається Наливайченко, новому заступникові постійно даватимуть такі завдання, які наперед невиконувані або незабезпечені кадровим та матеріальним потенціалом».

Водночас не виключено, що, йдучи на роботу в СБУ, Валерій Хорошковський виторгував у Секретаріату президента свободу дій і підбору кадрів. Враховуючи його досвід і зв'язки, зібрати «під себе» команду фахівців з економіки, фінансів, безпеки та права для Хорошковського — питання одного-двох місяців.

«Хорошковський — це «робоча конячка», — підсумовує Андрій Мішин. — Гадаю, що одним із важливих завдань Валерія Івановича стане контроль за фінансовими потоками, що підуть на вибори. І саме він як відносно вільна політична фігура найбільше підходить для ролі того, хто перехоплює фінансові потоки опонентів. Він як ніхто інший знається на фінансових базисах усіх політичних гравців в Україні, тому йому відведено роль боротися з «сірою готівкою» на виборах». ■

Саме він як відносно вільна політична фігура найбільше підходить для ролі того, хто перехоплює фінансові потоки опонентів

домовленості лише проти Тимошенко». «Головна мета — це захист газу, який належить пану Фірташу», — підсумовує він. Щоправда, з ним не згоден директор Інституту стратегічної політики Андрій Мішин. «Не думаю, що призначення Хорошковського має якийсь стосунок до захисту безпосередніх інтересів Фірташа, — говорить він. — Хоча б тому, що СБУ має надто мало важелів для цього. Ну й тому, що сам пан Хорошковський є достатньо публічною та яскравою персоною і може займатися захистом власних інтересів».

Зв'язок Хорошковського і Фірташа також простежується через протистояння навколо телеканала «Інтер». По-перше, саме з ефіру «Інтера» лунають месиджі співвласника РосУкрЕнерго. По-друге, Хорошковський підтверджив, що пан Фірташ «має опціон на придбання телеканала». Натомість Юлія Тимошенко заявляла, що воліла б підшукати каналу іншого власника. «Мотиви демаршу Хорошковського я

Службу безпеки України», — повідомив інтернет-виданню «Обком» депутат Верховної Ради від БЮТ Андрій Портнов. — СБУ, швидше за все, позбавляє контроль за митними та прикордонними органами, і вона не зможе втрутатися й «дахувати» корупцію в цих галузях». При цьому він не повідомив, хто ж «дахуватиме» корупцію в тих галузях після відповідних законодавчих змін.

Пікантності ситуації додає й те, що торік президент Віктор Ющенко, посилаючись на дані спецслужб, звинуватив соратників Юлії Тимошенко в причетності до потужних контрабандних схем, зокрема, в Одеському та Іллічівському морських портах. Крім того, після каденції на посаді голови СБУ письменника й сценариста Олександра Турчинова, кадровий склад спецслужби сильно ангажований БЮТ. «У надрах СБУ панують доволі пробютівські настрої, з якими Хорошковському доведеться рахуватися, — розповів **Тижню** народний депутат від НУ-НС Геннадій Москаль. — По-

*Наші слухачі-
золота еліта України!*

Мелодія
Всеукраїнська
радіомережа

тел.: 8 (044) 241 70 83, 241 79 83
www.melodiya.ua

Неочікуваність Третьої світової

АВТОР: Анна Бабінець

Експерт
RAND Corporation
Стівен Ларрабі
розповів *Тижню*
про світ після кризи,
інформаційні
та реальні війни

Mинулого тижня відбулася подія, якої з нетерпінням очікував весь світ: Все-світній економічний форум у Давосі. Усі сподівалися, що зустріч найвпливовіших політиків та бізнесменів хоча б накреслить шляхи виходу з економічної кризи. Цього не сталося: глобального плану немає. Проте є неурядові організації, які такі плани розробляють. Одна з найвідоміших – RAND Corporation. Ідив. довідку. **Тиждень** зустрівся з головою департаменту

з питань європейської безпеки RAND, експертом у пострадянських країнах паном Стівеном Ларрабі. Нещодавно він відвідав Україну на запрошення Фонду Віктора Пінчука.

У. Т.: Ви велими скептиично налаштовані щодо шансів України вступити до НАТО, про що не раз писали і заявляли. Чому?

– Перше, що має статися, щоб Україна вступила до НАТО, – населення повинно підтримувати таке приєднання. Причому значно більше людей, ніж зараз. Це дуже важливо. Остання зустріч у Брюсселі, коли говорили про надання Плану дій щодо членства в НАТО Україні та Грузії, дала досить зрозумілій сигнал, що під час саміту в квітні знову не буде ухвалено позитивного для вас рішення.

У. Т.: Гадаєте, у зв'язку з політичною кризою, що є перманентною у нашій країні?

– Так, думаю, криза зменшує шанси України щодо членства у НАТО. Та в будь-якому разі Україна

не стане членом Альянсу, доки не матиме достатньої підтримки з боку політичних еліт і людей.

У. Т.: Чи змінилося останнім часом місце Росії у світі? Є думка, що США, так би мовити, заграють із Росією.

– Не те щоб Америка зараз більше дивилася на Росію. Просто нова адміністрація Барака Обами має більше шансів вибудувати з нею дружніші відносини, ніж це було раніше. Вони матимуть міцнішу основу.

У. Т.: З іншого боку, США все менше впливають на світові процеси. Вплив буде поновлено чи спостерігатиметься подальший спад?

– Якщо говорити про 50-річну перспективу, то тренд буде спадним. Якщо ви маєте на увазі короткотерміновий період, то я не погоджується з тим, що все так пессимістично. Це лише думка європейських аналітиків. Я вважаю, що зниження впливу США на світові процеси багато в чому пов'язане з політикою адміністрації Джорджа Буша. А за нової політики президента Обами США зможуть суттєво поновити свій моральний авторитет у світі.

У. Т.: Як зміниться світ після економічної кризи?

– Міні чотири-п'ять років до того, як світ оговтється від кризи. Це будуть дуже важкі часи для економіки всіх країн світу. Зараз ще складно сказати, як зміниться світ. Але, думаю, зміни будуть суттєвими.

У. Т.: Наприклад, збільшиться вплив неурядових організацій: антиглобалістів, «Аль-Каїди», інших?

– Я впевнений, що вплив таких організацій, як «Аль-Каїда», зростатиме. Але все-таки держави та їхні уряди залишаться ключовими гравцями.

ДАВОС-2009

Всесвітній економічний форум у Давосі цього року відбувався під російським прапором (захід відкрив прем'єр РФ Владімір Путін) та у велими пессимістичній атмосфері. Напередодні експерти форуму підготували прогноз розвитку світової економіки до 2020 року. Вони пропонують чотири сценарії:

- 1) світова торгівля зосереджена у трьох блоках: американському, європейському, азіатському;
- 2) на перший план виходять уряди держав, зона euro припиняє існування, глобальна економіка фактично руйнується;
- 3) США, ЄС, Японія і Китай домінують і нав'язують світу своє бачення існування валютної системи;

4) світова економіка стане посправжньому багатополярною. Проте до жодних висновків учасники давоської зустрічі не дійшли, лише обмінялися думками і пропозиціями. Однією з найпопулярніших була думка Томаса Фрідмана, колумніста The New York Times: «Досить заробляти гроші на гроших. Давайте повернемося до старого дідівського способу і зароблятимо гроші на виробництві».

Планувалося, що Україну на форумі представятиме президент Віктор Ющенко, але з невідомих причин делегацію високого рівня сформовано не було. Відвідали форум секретар РНБО Раїса Богатирьова, віце-прем'єр Григорій Немірія, а також бізнесмен Віктор Пінчук, який традиційно влаштував під час форуму український ланч.

Копись пан Ларрабі займався нацбезпекою у Білому Домі. Зараз він один з ключових експертів США зі Східної Європи

У. Т.: У такому разі чи потрібні сьогодні світові такі структури, як МВФ, ООН?

— Ці організації, безумовно, мають адаптуватися до нових реалій. Їх створено під час холодної війни. Тепер зовсім інші реалії, тому вони часто не справляються зі своєю місією, не можуть адекватно діяти у новій ситуації. Але про те, що їх треба взагалі знищити, думаю, говорити рано. Ім потрібні глибокі реформи.

У. Т.: Як зміниться позиція країн БРИК (Бразилія, Росія, Індія, Китай) у світі після кризи?

— Я впевнений, що їхній вплив зростатиме. Криза, звісно, позначиться на їхньому розвитку. Але все одно вони будуть локомотивом світової економіки.

У. Т.: Одним із ключових напрямів роботи RAND є військові технології. Чи можна сказати, що невдовзі для вирішення конфліктів будуть не потрібні люди і техніка, а війни вестимутся на інформаційному рівні?

— Так, вплив інформаційних технологій у війнах зростатиме. Проте у таких країнах, як Афганістан, де технології не мають настільки високого

ДОВІДКА

RAND Corporation

Перший у світі think-tank (мозковий центр), заснований 1948 року в Каліфорнії. Займається переважно стратегічними дослідженнями з національної безпеки США.

Колектив працівників створений із групи вчених та інженерів, які займалися технологічними розробками під час Другої світової війни. Після війни корпорація працювала як підрозділ авіабудівної компанії «Дуглас», її зауванням було вивчення «міжконтинентальних воєн за всіма аспектами, за винятком наземних бойових дій». У 1950-х здійснили низку розробок і відкриттів у космічній галузі.

Згодом до штату залучили політиків, соціологів, психологів. Це дало змогу проводити різні дослідження — від вивчення ринку праці до зовнішньої політики США.

Штаб-квартира корпорації досі розташована у Каліфорнії, відділення працюють у Нідерландах, Великій Британії та Катарі. Одне з польових бюро працює у Москві.

рівня розвитку (і, напевно, ще довгий час не матимуть). війна все олно вестиметься на рівні людей. Також є ще один важливий момент: війна на людському рівні не вирішує результату конфлікту. Світ це бачив на прикладі Іраку. Війну виграли досить швидко. Але потім постала проблема: ми не змогли швидко відбудувати країну.

У. Т.: Чи можлива Третя світова війна? Як вона виглядатиме?

— Третя світова завжди можлива, але малоймовірна. Загалом прогнозувати її трохи недалеко-глядно. Та якщо Третя світова розпочнеться, то з якоїсь події, яку наразі неможливо передбачити. Це буде щось неочікуване, я сказав би, неприємний сюрприз. ■

Вибачення

У матеріалі «Банківський НАДРІВ», що вийшов друком у № 4 (65) «Українського тижня» від 30.01 – 05.02.2008 р., було допущено помилку. У реченні «Запровадження тимчасової адміністрації НБК вже в третій, після Промінвестбанку та «Національного стандарту» (також із групи ПІБу), вітчизняній фінансові — Укрпромбанку, що відбулося 21 січня, доволі знакове» замість банку «Національний стандарт» мався на увазі банк «Національний кредит».

Редакція вибачається як перед читачами, так і перед банком «Національний стандарт» і запевняє, що не має жодних сумнівів у його надійності.

Нижче плінтуса

несподівано поставила під питання доцільність придбання заміської дачі.

Сьогодні Андрій щотижня оглядає столичні квартири та новобудови. Він почувався паном — перед пропозицією «зеленої» готівки «тут і одразу» капітулює ледь не кожен продавець. «Але ще приціноюся, та й продавці подекуди бояться продешевити. Планую купівлю на початок весни, адже саме тоді обіцяють, що ціни будуть чи не найнижчі», — розповідає про свої плани щасливий власник готівкової валюти.

МІФІЧНЕ «ДНО»

Більшість фахівців із нерухомості часом Х називають березень-квітень цього року. Вже сьогодні житлові метри продають майже вдвічі дешевше, аніж до кризи. «Первинний ринок «упав» приблизно на 30%, вторинний — на 30-40%. Але в окремих випадках, залежно від конкретної ситуації, що склалася у власника нерухомості, можна бачити падіння цін і до 50%», — коментує ситуацію Лариса Ставинога, директор агентства нерухомості Lavina real estate, котра також очікує мінімальних цін навесні. Натомість Сергій Костецький, провідний фахівець консалтингової компанії SV Development, твердить, що «дна», тобто межі падіння цін, варто сподіватися у II-III кварталах. 2009 рік загалом він називає сприятливим для купівлі нерухомості, прогнозуючи стабілізацію цін та зміну спадної динаміки в 2010-му.

«Сьогодні «економ-пропозиції» на ринку житла — це приблизно 10% від загальної кількості, адже більшість власників зайняли вичікувальну позицію і не пропонують знижок більше 10-15%, — припускає Костецький. — Натомість ті продавці, котрим реалізувати житло за різних обставин потрібно негайно, готові на поступки навіть понад 50%, саме ці випадки в пресі й називають обвалом ринку».

Пан Андрій, котрий після піврічних активних пошукув житла знається на ринку не гірше пересічного ріелтора, підтверджує тезу пана

АВТОР: Валентина Кузик

Тиждень намацуєвав дно ринку нерухомості та шукав там перлини

Kвартири за \$20 000 у столиці — більше не анахронізм десятирічної давності, а притча во язиче, без якої не проходять ані чаювання домогосподарок, ані серйозні розмови з ріелтором. Але й тепер експерти не говорять про обвал цін. Фахівці з нерухомості зауважують лише про «окремі випадки зниження ціни». Тим, у кого заощаджень вистачає на житлові метри, радять уже тепер приціноватися й торгуватися, бо продавці здебільшого поступливі. Особливо якщо продаж терміновий, а задекларована ціна не перевищує \$50-60 тис.

ЗА ПІВЦІНИ

Столичний інженер Андрій два роки тому розлучився з дружиною, проте «поділити» нерухомість ніяк не вдавалося. «Ми одразу виставили на продаж наші півбудинку в Броварах, що біля Києва. Але він ніяк не продавався», — згадує чоловік. Аж наприкінці цього літа житло купила молода родина. «За півбудинку площею 50 м² ми виручили \$100 тис., — не приховує фінансового боку справи пан Андрій. — Уже тоді, в серпні, я заходився шукати житло в передмісті, адже за такі гроші — мою частину в 50 тис. — про столичну квартиру годі було мріяти. Дивився різні варіанти, орієнтувався переважно на старі дачі, які потім планував зробити придатними для життя. Звісно, «світили» мені тільки будиночки за межею 30-кілометрової зони. Вже практично купив крихітну дачу без зручностей на невеличкій ділянці за містом. Аж тут почалося!» — пожававлюється чоловік, маючи на увазі фінансову кризу, котра так

ФОТО: ОЛЕКСАНДР ЧЕКМЕНЬOV

Сергія: «Справді, й сьогодні за хатумазанку у Василькові, яку я колись оглядав, хочуть \$40 тис. Часто діти продають материн спадок і кажуть — «їсти не просить, а землю задарма не віддаватимемо» і по-своєму мають рацію».

«Якщо держава не підтримуватиме банківську систему, — далі төретизує Костецький, — тоді «вимушених» продавців нерухомості стане набагато більше і, можливо, дешеві квартири вже не будуть окремими випадками, а саме таких пропозицій стане 99%».

Поки ж на квартиру за \$40 тис. у столиці все ще треба «полювати». Двокімнатне житло в Голосіївському районі ми з паном Андрієм не встигли навіть оглянути — його «забрали» одразу після появи оголошення в мережі.

НОРОВЛИВІ НОВОБУДОВИ

Забудовники твердять, що знижувати ціни на «свіжозбудовані» житлові метри більше нікуди. «Корекція ціни здебільшого стосується вторинного ринку, адже він не прив'язаний до сьогоднішньої собівартості ква-

дратного метра, — аргументує позицію девелоперів Клавдія Бондарєва, директор фінансово-будівельної компанії «Пагода». — На жаль, наразі склалася ситуація, в якій забудовник не має можливості істотно знизити ціну на квадратний метр новобудови. Це пов'язано з надзвичайно високою собівартістю будівництва житла в Києві».

Пан Андрій скептично ставиться до таких заяв. «Ta навіть на новобудови ціни ще зменшаться», — переконаний він. Аби пересвідчитися в правоті Андрія, ми вийшли на одну з новобудов, котру покупець оглядав ще восени. «В цьому недобудованому будинку двокімнатну квартиру віддавали тоді за \$80 тис., — дорогою до селища Петрівське розповідає передісторію пан Андрій. — Я тоді навіть обмірковував можливість кредиту, так уподобав це житло: 15 хвилин від метро, проте за містом, із вікон видно поля — саме на мій смак. І от позавчора мені телефонує брокер та й каже, що власник новобудови хоче зі мною зустрітися, поговорити про можливий продаж». На

новобудові, як виявилося, з осені нічого не змінилося. «Сходову клітку ще доробити треба, котел поставити, каналізацію провести», — окреслює найближчі плани власник недобудованого восьмиквартирного будинку. Ціну хазяїн називає не називає, каже, що орієнтуватиметься на суму, яку запропонує пан Андрій. Зрештою, чоловіки домовляються зустрітися ще навесні: «Поки ніби сторгувалися за 45 тис., але я ще почекаю й, сподіваюся, домовимося дешевше», — говорить Андрій.

Приватно девелопери відзначають — кредитні проблеми стосуються не тільки фізичних осіб. «Останнім цвяхом стала для нас вимога банку досрочно повернути кредит, який ми брали на будівництво під заставу своєї ж ліквідної нерухомості», — нарікає на типову поведінку банків у кризовий період директор однієї з великих компаній-забудовників. Це значить, що навіть норовливих забудовників незабаром можна буде скорити нехай і незначними, але «живими» грошима. ■

**Світ змінився, ми — ні.
Той самий обсяг, та сама ціна**

Тиждень
український www.ut.net.ua

Журнал «Український тиждень» можна придбати в мережах розповсюдження преси або передплатити через редакцію*, передплатні агенції (див. на сайті www.ut.net.ua) чи в будь-якому відділенні зв'язку «Укрпошта» (передплатний індекс — 99319)

* За детальною інформацією звертайтеся за тел. (044) 501-66-61; менеджер з передплати Каріна Семяновська, K.Sem@ut.net.ua

Дракон в обіймах кризи

АВТОР: Наталія Мудренко

Глобальний економічний спад не оминув і Китаю

Піднебесна разом із багатомільйонною китайською діаспорою в усьому світі 26 січня відсвяткувала Новий рік за місячним календарем. Усі родичі, нехай навіть далеко один від одного, за традицією мають зібратися в цей день на святкову вечерю. На жаль, для багатьох китайців повернення додому стало невеселим через втрату роботи і невизначеність майбутнього. Сотні тисяч осіб, які працювали у великих містах, залишилися на початку року без роботи і були змушені повернутися до рідних сіл і містечок.

ЗАГРОЗА СОЦІАЛЬНОГО ВИБУХУ

Лі Чжао, заробітчанин із маленького села у провінції Аньхой, який працював у Пекіні на будівництві, з гіркотою каже: «Наш об'єкт, який ми будували, заморожений на невизначений час. Роботи немає, а в моєму селі тим паче... Як далі годувати родину?»

Цього року економічніше святкувати Новий рік довелося не тільки Лі Чжао та його рідним. Лише офіційно роботу наприкінці минулого року втратили 8 млн осіб, насправді ж масштаби безробіття можуть сягати 20–30 млн осіб.

Найперше серйозні проблеми спіткали локомотив китайської економіки – компанії та підприємства з найрозвиненіших південно-східних приморських регіонів. Їхні виробничі потужності цілковито орієнтовані на експорт у США та ЄС, що є найбільшими торговельними партнерами Китаю.

За даними Митної служби КНР, у грудні 2008 року порівняно з груднем 2007-го експорт зменшився на 2,8%, і це найнижчий показник із 1999-го. При цьому імпорт падав значно стрімкіше – на 21,3%, що зумовлено зниженням попиту й цін

20 мільйонів гастарбайтерів залишилися без роботи у Китаї. Працевлаштування може затягнутися надовго.

ФОТО: REUTERS

на сировинні товари, насамперед метали.

Швидке падіння попиту в світі на китайську продукцію призвело до масового скорочення працівників і закриття компаній. Найбільше постраждали виробники іграшок, одягу, електронних і побутових приладів. Розлючені робітники, звільнені без будь-яких компенсаційних виплат і навіть зарплати за відпрацьований час, виходять на масові демонстрації.

ЗМІ КНР не приховують інформації про вуличні протести, які стали буденним явищем у багатьох містах. Цenzури немає, бо поки що звільнюють працівників приватних підприємств, до того ж переважно з іноземним капіталом. Таким чином уряд працює на свій імідж, турбуючись про долю своїх громадян.

ЧОТИРИТРИЛІОННА ПОДУШКА БЕЗПЕКИ

Лі Чжао і більшість пересічних китайців велики надії покладають на антикризовий пакет вартістю 4 трлн юанів (\$586 млрд), які торік уряд КНР виділив на стимулування економіки країни.

Масштабний державний інвестиційний план розрахований на два роки. Гроши спрямують на десять цільових програм, зокрема на будівництво бюджетного житла, залізничних шляхів, автомагістралей, аеропортів, атомних електростанцій, а також в державні системи охорони здоров'я та освіти. Особливу увагу буде приділено найменш розвиненим регіонам країни та відбудові територій, що постраждали внаслідок стихійних лих.

У межах програми також проведуть податкову реформу, що зменшить податковий тиск на малий і середній бізнес приблизно на \$17,5 млрд. Голова Народного банку КНР Чжоу Сяочуань уже повідомив про зниження однорічної кредитної ставки до рекордного мінімуму – 5,58% річних – і натякнув про наміри уряду пом'якшити monetарну політику. Також у Піднебесній зняли обмеження на обсяг банківських кредитів. Усі ці заходи, як сподіваються китайські урядовці, мають підвищити внутрішній попит.

ЗРОСТАЄМО ДАЛІ

Попри труднощі, економіка Китаю (третя за потужністю у світі) зали-

шається динамічною і навіть на тлі загальної рецесії продемонструвала 9-відсоткове зростання ВВП у 2008-му. Втім, у четвертому кварталі зростання вимірювалося скромніми 6,8% порівняно з аналогічним періодом 2007-го. Це найнижчий показник за останні сім років.

Цього року експерти Китайської академії соціальних наук прогнозують зростання економіки на рівні 8–9%. Голова Національного бюро статистики Ма Цзяньтан висловлює впевненість, що задеклароване урядом 8-відсоткове зростання цілком реальне. Прогнози Світового банку є менш оптимістичними – 7,5%. Пекін також має найбільші золотовалютні резерви у світі – майже \$2 трлн – і порівняно невеликий державний борг, що не перевищує 18% ВВП.

Понад те, наявна ситуація цілком відповідає інтересам Пекіна, адже ще навесні минулого року прем'єр Державної ради КНР Вень Цзябао закликав до сповільнення темпів економічного зростання. Стрімке вливання іноземних інвестицій, які тільки за 2007 рік збільшилися на 13,8% (до \$82,7 млрд), загрожувало серйозним перегрівом економіки і

В умовах світової фінансової кризи є реальна можливість із найменшими втратами здійснити низку актуальних економічних перетворень у країні

зростанням рівня інфляції. Уряд країни навіть був змушений запровадити обмеження на інвестиції, щоб охолодити економіку.

Аналітики пекінського відділення Світового банку вважають, що в разі вдалої реструктуризації економіка Китаю може ще тривалий час зберігати темпи зростання на рівні 9–10% річних. А отже, її внесок у зростання світової економіки невпинно збільшуватиметься. Китайський внутрішній ринок має величезний потенціал, адже Китай не входить навіть у Топ-100 рейтингу МВФ за показником ВВП на душу населення. На частку споживання фізичних осіб припадає менше ніж 40% ВВП країни, тоді як у західних країнах цей показник значно вищий. Доходи населення зростають значно повільніше, ніж економіка загалом, тож купівельна спроможність більшої частини населення залишається вельми низькою.

ЗДОРОВ'Я НАЦІЇ

Відстає Китай і в інших соціальних сферах. За результатами досліджень, опублікованих у медичному журналі Lancet, рівень смертності дітей віком до 1 року у відносно заможних сільських районах відповідає рівню смертності в Мексиці (26 із 1000 новонароджених). У бідних районах цей показник сягає 123 немовлят, як у Конго. З огляду на це економісти закликають передусім провести реформу системи охорони здоров'я. Тоді населення, не побоюючись розорення від медичних рахунків, менше заощаджуває грошей і, відповідно, більше витрачатиме.

Саме тому уряд планує витратити впродовж наступних трьох років 850 млрд юанів (\$124 млрд) на реформу системи охорони здоров'я. Формально комуністична КНР, на відміну, наприклад, від колишнього СРСР, не забезпечує своїм громадянам безоплатно ні медицини, ні освіти. Пересічна китайська родина обов'язково заощаджує значну суму на медичні послуги та освіту дітей, яку іноді леїше й дешевше здобути за кордоном. Крім того, батьки за

традицією намагаються забезпечити дітей житлом, ціна якого не-впинно зростає, а отже, на поточне споживання грошей залишається небагато.

Цього року Китайська Народна Республіка урочисто відзначатиме 60-річчя від дня заснування, а ця дата є дуже важливою у конфуціанстві. Напередодні ювілею перед китайським керівництвом стоять важливі завдання: зберегти і примножити всі досягнення «соціалізму з китайською специфікою». В умовах світової фінансової кризи є реальна можливість із найменшими втратами здійснити низку актуальних економічних перетворень у країні. Від того, наскільки успішно й швидко китайська економіка вийде з кризи, залежить майбутнє світове лідерство Китаю. Бо ж саме на нього Пекін зробив заявку, провівши торік найдорожчі в історії літні Олімпійські ігри. ■

Говорити Божу правду

МИРОСЛАВ МАРИНОВИЧ
президент інституту релігії
і суспільства українського
католицького університету

За патріарха Кіріла варто очікувати нової інтригуючої гри, але не радикальної зміни позиції

Вірних Московського патріархату можна щиро привітати: вибори нового патріарха минули без потрясінь, обрання митрополита Кіріла несподіванко не стало, а сам новообраний патріарх є потужним ієрархом, який добре обізнаний у житті Церкви. Чи можна буде одночасно привітати з появою доленосного православного лідера всю християнську ойкумену, стане зрозумілою трохи згодом, коли нинішні знаки запитання перетворюватимуться на чіткі знаки оклику.

ВІДРОДЖЕННЯ ВІРИ ЧИ ВЕЛИЧІ?

Вибір патріарха Кіріла (Гундяєва), здавалося б, обіцяє спадкоємство

церковної політики. Та й як тут вдаватися до радикальних кроків, коли Московський патріархат неоднорідний і містить у собі прихильників різних (зокрема, ультраконсервативних і реформістських) церковних орієнтацій! Тільки справді обранець Святого Духа міг би дозволити собі рішучі кроки, розраховуючи при цьому на їхню успішність.

Проте 1989 року в Свято-Даниловому монастирі перебували не менш прогнозовані й консервативні ієрархи, які аж ніяк не очікували, що на їхніх очах так бурхливо розпочнеться нова епоха. Отже, часом саме епоха визначає міру радикальності у діях слуг Церкви. Тому лише тоді, коли проявиться результат взаємодії патріарха Кіріла з визначеною йому епохою, можна буде сказати, що насправді було йому призначено: вивести свою Церкву на нові щаблі могутності й слави чи супроводжувати її у невпинному згасанні.

Єпископ Віденський та Австрійський Іларіон (Алфесев) вписав до посадових обов'язків патріарха одне важливе завдання: «При Патріархові Алексію II разоче зросла кількість парафій, монастирів, школ. Мільйони людей прийняли хрещення і вважають себе православними. Однак ступінь їхньої воцерковленості залишає бажати кращого». Іншими словами, в Росії чи не найбільше з-поміж усіх колишніх республік СРСР православ'я сприймається як чинник передусім культурної ідентифікації (згадаймо знамените Лукашенкове: «Я православний атеїст»). Тобто до відродження справжньої віри в Росії ще доволі далеко.

З цим пов'язана й інша проблема. Я був би щиро і приємно здивований, якби патріарх Кіріл не побажав відтворювати на церковному політу політику «відродження величі й слави Росії», яку Путін і Медведев розгорнули на полі політичному та енергетичному. Адже церковному лідерові більше пасує відроджувати велич Росії на полі

духовному. На цю можливість указує одна фраза з промови митрополита Кіріла під час його місцеблюстительства: «Ми повинні говорити не те, що людям подобається, що вони від нас очікують або за що погладять по голівці, а говорити Божу правду, як говорив цареві Івану Грозному святитель Філіп, митрополит Московський, закатований ним» (тут і далі виділення мої. — М.М.). Якщо до цієї фрази поставитися не як до передвиборчої риторики, а серйозно, то можна було б очікувати у Московському патріархаті великих змін.

МЕЖА РЕФОРМ

Проте так уже повелось у світі політики (зокрема й церковної), що під час своєї передвиборчої кампанії кандидат має посилати знакові сигнали в бік кожного угруповання — дарма, що вони суперечитимуть одне одному. Так, заступник голови Відділу зовнішніх церковних зносин о. Всеволод Чаплін в інтерв'ю радіо «Радоніж» заспокоював страйкових консерваторів щодо свого шефа: «Це людина, яка дуже твердо розуміє, що Росії немає без православ'я, і не прийме жодних спроб зробити Росію католицькою, протестантською або ж якоюсь псевдоправославною країною, в якій Церкву буде потоплено в реформах або змінено якимись реформами». Цікаво, що вираз «потоплено в...» зазвичай вживають у словосполученні «потоплено у крові», і якщо тут справді спрацювала підсвідомість, то слово «реформи» у Російській православній церкві стійко асоціюються з чимось абсолютно загрозливим і погибельним.

Загалом питання стосунків із Західом обговорювалося православним людом під час передвиборчого періоду сuto по-російськи: оскільки митрополит Кіріл як церковний дипломат часто контактував із представниками інших Церков, то він автоматично перебуває під підозрою як потенційно інфікований (наприклад екуменізмом). Ці чутки

Від року Божого 1589 Кіріл – шістнадцятий, хто вдягає патріарший куколь, знак найвищої церковної влади в Росії

По-друге, своєю відмовою балотуватися на цей пост митрополит Володимир довів свою зрілість як церковний епіскоп найвищого рангу, а свою знаменитою аргументацією («бажаю постати перед Богом 121-м митрополитом Київським, а не 16-м патріархом Московським») прихильлив серця всіх києвоцентричних українських християн.

По-третє, підтримкою кандидатури митрополита Кіріла Глава УПЦ підтверджив своє реноме людини, яка вміє смиренно чекати і вірити, що навіть найбажаніші зміни в Церкві мають органічно в ній визріти.

До сказаного треба ще додати, що Главі УПЦ та іншим делегатам із України при обранні патріарха РПЦ доводилося діяти в умовах розпереданої антиукраїнської кампанії в Росії. На її тлі будь-яка, навіть цілком легітимна, самостійна позиція сприймається як афронт, як вияв малоросійської зради. Крім того, в самій УПЦ нуртують різні церковні та геополітичні орієнтації. Отож сторонньому окові важко вгадати, чи виграла у практичних справах українська делегація за тих умов, але те, що не програла, відається мені очевидним.

ДИПЛОМАТИЯ РІВНОВАГИ

Нарешті, чого очікувати від новообраного Московського патріарха?

Потребу внутрішньої консолідації РПЦ у його посадових обов'язках можна навіть окремо не виділяти: вона стоїть там на першому місці. Зміна керівництва у цьому сенсі завжди діє подвійно: новообраний керівник отримує більший простір для маневру, проте паралельно з цим більший простір для усамостійнення отримують і його підлеглі. Система мусить набути нової динамічної рівноваги. В якій точці вона стабілізується – питання лише до Небесної канцелярії.

Що ж до стосунків РПЦ з іншими Церквами, то за патріарха Кіріла можна очікувати нової інтригуючої гри, в якій буде задіяно увесь потенціал Відділу зовнішніх церковних зносин. Проте радикальної зміни позиції, на мою думку, очікувати не доводиться. Її не допустить сама природа Московської церкви, яка дбає передусім про захист своєї уже відшліфованої форми православ'я.

Втім, усе це може змінитися, якщо знову голосно заговорить епоха... ■

набули такого розмаху, що о. Всевод-
лод Чаплін змушений був у тому са-
мому інтерв'ю їх дезавуувати, наго-
лошуючи, що чутки про те, що «ми-
трополит Кіріл збирається здати
Росію Заходові, – це міф». Вої-
тину, скажи мені, чого ти боїшся, і я
скажу тобі, хто ти!

УКРАЇНА НА МАПІ МП

Питання Української православної церкви було в ті дні одним із найго-
ловніших. І варто передусім віддати
належне митрополитові Київському

Володимирові та його єпископатові:
їхні дії на око стороннього спостері-
гача виглядали філігранно виваже-
ними і солідними.

По-перше, свою заяву про
підтримку кандидатури митрополита
Володимира на патріарший престол єпископат УПЦ недво-
значно нагадав про свою кількісну
потугу, з якою у Москві не можна
було нерахуватися. Згодом поба-
чимо, чи вдалося цю потугу реалізу-
вати в конкретні, хоч поки що і ку-
луарні домовленості.

Дедолт Дозвідкі

ТЕМА ТИЖНЯ

Пригадую, як у 1992 році мої батьки втратили всі свої гроші в Ощадбанку. В матері згоріло небагато — близько двох тисяч рублів — частина невеличкого спадку її батьків, неграмотних селян, які все життя поклали на виховання дітей.

Батько мав «на книжці» більше грошей, бо збирал на автівку. Тоді машину купити було не так просто, треба було кілька років вистояти в черзі. Якось йому запропонували придбати поза чергою «Москвич». Але тато відмовився, бо дуже вже мріяв про «Жигулі». Було це в розпал перебудови.

Я тоді щойно повернувся з війська і мав на власному рахунку менше тисячі карбованців. Зняв їх та й витратив на одяг і родовитого собаку. Чим дуже тішився, бо за кілька місяців Ощадбанк перестав видаєти вклади.

Чи не кожен в Україні може розповісти з цього приводу свою історію. Понад 15 років я не довірював ані вітчизняним банкам, ані вітчизняним грошам. Та й іноземним теж. Спрацьовувала кризова логіка: гроші треба негайно витратити на необхідні речі.

І ось торік наважився — відкрив депозитний рахунок. Начебто й банки видивляться найнадійніші, й гроші не складав «в один кошик». Проте знецінення гривні й банківська криза знову похитнули мою довіру до вітчизняних банків та грошей.

Але якщо всі ми разом заберемо свої заощадження, то банківська система або обвалиться, або ж Національний банк України профінансує її інфляційними грошима. Хоч так, хоч так ми втратимо те, що маємо. Однак і залишати гроші в банку, який будь-якої міті може відмовитися від своїх зобов'язань, теж не хочеться.

Сьогодні ніхто не скаже, що наші гривні вивезли до Москви, як це було з коштами радянського Ощадбанку. І це ще один привід знайти ту межу, яка відділяє цивілізований і відповідальний ринок банківських послуг від жадібної та ризикованої політики банківських спекулянтів....

Сергій Гузь

ЗМІСТ:

ЗАЛИШАТИ НЕ МОЖНА ЗАБИРАТИ

Від того, як поведуть себе вкладники, залежить майбутнє банків

СТОР. 38

КОГО КРЕДИТУЮТЬ ВІТЧИЗНЯНІ БАНКИ?

Тиждень показує схеми кредитування, за якими живуть наші фінансові

СТОР. 42

КРИЖАНІ БОРГИ

Яким чином може обвалитися уся банківська система країни (на прикладі Ісландії)

СТОР. 44

ДОВІРА У КРИЗІ

Соціолог Євген Головаха про віру людей у банки

СТОР. 46

КРАЇНА УНІВЕРСАЛЬНОЇ БРЕХНІ

Банкір Олександр Сугоняко про можливий вихід із кризи

СТОР. 46

Залишати не можна забирати

АВТОР: Сергій Гузь

Від того, де ви поставите кому, залежить майбутнє банків

ІІІ

об довірити банкам свої гроши, громадяні мають бачити й розуміти, як ця система функціонує.

ГРОШІ У ВАЛІЗАХ

Ще на початку 1990-х трапилася мені нагода працювати разом із директором провінційної філії відомого на ті часи трастового фонду. Ми познайомилися саме тоді, коли трасти пропонували на кожний карбованець ~~вкладу~~ на 1000% річних. Люди мішками несли свої гроши, інколи навіть продавали машини, дачі та квартири, не надто замислючись над ризиками. Трасти справно сплачували відсотки.

Мій знайомий у розпал цієї кампанії тихенько знайшов нову роботу на скромній і непримітній посаді. А коли трасти почали тріщати по швах, то швиденько повернув свої гроши та вклади родичів. І вже хотів вшитися, та, на його біду, в трасті лежали гроши бандитів, не розрахуватися з якими було б собі дорожче. Тож трохи нерухомості мій знайомий втратив, однак залишився живий, до в'язниці не сів, а про своє директорство намагався зайвий раз не згадувати.

Хто тільки за голову потім не хавався, оплакуючи втрачені гроши, черговий обман та бездіяльність уряду й правоохоронних органів. В одному маленькому провінційному трасті, а таких тоді було безліч, знишло 150 млрд карбованців готівкою. Мені навіть важко уявити, скільки треба валіз, щоб винести таку суму. А їх записали на тендітну бухгалтерку, яка також ізникла.

Грошей із розорених трастів не повернули й на роки вбили в громадян довіру до фінансових установ.

Особливо тих, що пропонують великі відсотки.

Проте банкіри наполегливо шукали можливості відновити довіру громадян до банківського сектору. Мета проста — зачутити більше ресурсів, на яких тільки й можливий заробіток у цій сфері. Тож вони змінили законодавство, посилили нормативи звітності, створили фонд гарантування вкладів. І це спрацювало.

Спочатку людей почали привчати сплачувати через банк різні послуги. Це в радянській системі ми платили на пошті, бо не в кожному селі були банківські установи. В нормальних країнах послуги оплачують у банках. Тому справжнім проривом став крок із переведення пенсійних виплат до банківських установ.

Потім з'явилися зарплатні картки. Пам'ятаю, як на великих підприємствах народ не хотів цих карток, ледь до страйків не доходило. В день зарплат біля банкоматів збиралися величезні черги й вимітала з зарплатних рахунків геть усе до копієчки.

Та з часом непомітно звікли, що ось він, рахунок, на ньому лежать гроши й нікуди не зникають. Коли курс валют не стрибає щодня, є певні ознаки стабільності. То чому б не перекласти гроши з поточного рахунку на депозитний?

Так учергове й понесли гроши на депозити під відсотки. Проте цього разу банкіри були обережніші й не пропонували вкладникам захмарних прибутків.

А ЦЕ ПІД ГАРБУЗИ

Раніше дивувався сміливості банкірів, які наважилися видавати стільки кредитів громадянам під 20-30-40% річних та ще й без застави та довідки про доходи. А як не повернуть? Від-

повідь отримав, коли попросив Олександра Жолудя, експерта Міжнародного центру перспективних досліджень, пояснити, чому в нашій банківській системі такий перекіс із кредитною політикою. Виявляється, що за умов щорічного зростання зарплат на 30–40% ризики неповернення кредитів були мінімальні. Офіційно не повертаєсь лише кожен сотий кредит.

Банкіри — люди розумні й дуже обережні. Це як постулат. Я припускаю, що вони можуть помилитися, можуть навіть вчинити дії, які зашкодять вкладникам (наприклад, занадто ризикуючи), але не вірю в тупість людей, котрі спромоглися стати банкірами. Тим несподіваніший той факт, що банківський сектор проігнорував негативні прогнози й далі накачував економіку кредитами всю першу половину минулого року, аж поки грім не вдарив.

Так проявилася в усій красі конкурентна боротьба. Пригадуєте, як нас усіх лякали, що коли вступимо до Світової організації торгівлі, то прийдуть закордонні товстосуми й скуплять усі наші банки. А ми не вірили. Проте номінально купити наявіть великий вітчизняний банк виявилось замало. Банки прагнули за будь-яку ціну захопити якомога більші шматки в різних сегментах банківських послуг. Навіть дорогою ціною.

Це була справжня битва. Банки з іноземними інвестиціями торік зачалили кредитів у десять разів більше, ніж їх вітчизняні конкуренти. Кредити на купівлю авто впали до 5–7% річних, значно подешевшало іпотечне кредитування. Банки навипередки звітували про збільшення своєї частки ринкового пирога. ■

Банкіри ризикували, коли вже відомо було, що розгортається світова фінансова криза. Згадайте, як часто міняєте банки, які вас обслуговують. Клієнт, який потрапив у банківські тенета, за умов цивілізованого обслуговування залишиться в обраному банку надовго. Тому ця історія нагадувала анекdot про селянина, який у Бога брав землю. Коли в нього забракло сили вже й повзти по своїй ділянці, то селянин кинув поперед себе шапку: «А це під гарбузи!»

Перемігши на певному етапі в боротьбі за рейтинги, банки, що забагато залучали та видавали кредитів в іноземній валюті, опинились у скрутному становищі. Кредиторам, доходи яких у гривні, складніше розрахуватися по своїх зобов'язаннях. І це однаковою мірою стосується як звичайних громадян, так і підприємств, що брали кредити, наприклад, під проведення модернізації виробництва.

КРИТЕРІЇ НАДІЙНОСТІ

Коли ми придивляємося до банку, щоб покласти там гроші на рахунок, то зазвичай орієнтуємося на великий банк, можливо, з іноземним капіталом, середніми або максимальними відсотками, залежно від індивідуальних оцінок прийнятного ризику. Проте є й інші критерії оцінювання, які можна застосовувати для тестування банків на надійність.

Наприклад, Ерік Найман, начальник управління одного з найбільших українських банків, говорить, що кількість кредитів, які видає банк, в ідеалі має покриватися кількістю наявних депозитів. Грубо кажучи, якщо ми, громадяни, принесли в банк мільйон гривень, то ось на цей мільйон банк повинен видати кредитів. Проте зараз це правило в Україні не працює.

Якщо ви подивитеся статистику її звітність Національного банку України, то легко побачите, що кіль-

кість кредитів на десятки мільярдів гривень перевищує кількість залучених банками депозитів. Тільки за останній рік банки залучили понад \$11 млрд кредитів, які потім надали українським громадянам і підприємствам під вищі відсотки.

Правило не складати всіх яєць до одного кошика стосується і банківських послуг. Проте банки з першого десятка половину кредитів видали населенню. Причому подекуди 70 – 80% цих кредитів видані у валюті під заставу житла. Що в нас із будівництвом, цінами на житло й курсом валют, усі вже знають.

За бажання й невеликого запасу часу можете самостійно ознайомитися з річним звітом будь-якого українського банку. Вони нагадують рекламні буклети й можуть швидше ввести в оману неуважних або довірливих громадян, ніж надати їм об'єктивну інформацію про стан банку. Як ось реклама одного великого банку, де вкладникам пропонують виграти квартиру, машину або мільйон. У рекламі не кажуть, що всі ці виграші будуть заплачені з грошей вкладників за рахунок прибутку, який в іншому випадку був би нарахований у вигляді додаткових депозитних відсотків кожному вкладникові. Приз дістанеться одиницям, а відсотки уріжуть усім.

Знайти з-поміж найбільших банків приклад з ідеальним розподілом ризиків не вдалося. Жоден не відповідав запропонованим критеріям на сто відсотків. Одне з пояснень такої ситуації: банки настільки швидко розвивалися, що просто не встигли вирівняти структуру своїх активів та пасивів. І навіть зараз вони, на думку Еріка Наймана, залишаються маленькими щодо нашої економіки. Тому й виникають перекоси.

Цікаво, що найбільш захищено від кризи структуру кредитного портфеля мав сумнозвісний Промінвестбанк. Він кредитував не тільки торгівлю, а й промисловість у значних обсягах. Рано чи пізно надані кредити повернуться в банк і його вкладники отримають свої відсотки.

Чому ж такий надійний, на перший погляд, банк несподівано опинився на межі банкрутства? Просто хтось посіяв серед вкладників паніку й вони побігли забирати свої гроші. Так звучить офіційна версія. А можливо, вкладники цього банку раніше за інших зрозуміли, що треба переводити гривневі заощадження в доларові, що й викликало відтік вкладів. Слідство триває.

У ПОШУКАХ БАЛАНСУ

У стародавні часи в багатьох країнах існувало правило, за яким лихварям могли відрубати голову, якщо вони давали гроші чи зерно більше, ніж під 12% річних, або якщо навмисно доводили родину до боргової ями. Сьогодні звичать подібні, хоча й гуманніші, заклики: банки мають розділити ризики по кредитах разом зі своїми клієнтами.

Ерік Найман вважає, що першим кроком до відновлення довіри має бути державна гарантія по всіх депозитах. Сьогодні фонд гарантування вкладів не покриває третини депозитів фізичних осіб будь-якого системного банку. Якщо такий банк збанкрутіє, то це буде банкрутство гарантії на повернення депозитів по всій банківській системі.

Власне, такі гарантії у перші ж дні світової фінансової кризи надали уряди більшості країн Європи, Росія та США. І скидається на те, що паніку вдалося збити без обмеження

|ТЕМА ТИЖНЯ|

доступу громадян до власних заощаджень, як це сталося у нас.

Зняття таких обмежень має бути наступним кроком відновлення довіри до банківської системи. Якщо в договорі написано, що клієнт має право забрати гроші будь-якої миті, то так і має бути. Не можна порушувати закон на користь банків і вимагати суворого покарання — конфіскації майна — якщо клієнт вчасно не розрахувався за кредитом. Така система наперед несправедлива й не викликає довіри та поваги.

Ще один важливий крок: прозора і зрозуміла громадськості звітність про стан справ у банківському секторі. Так, Ерік Найман вважає необхідним оприлюднити інформацію про те, скільки і яких кредитів набрали наші банки, яка ситуація з їх погашенням та чи збирається Національний банк України допомагати їм виплатуватися з цієї історії. Боргове навантаження в банківському секторі залишається невідомим навіть фахівцям.

На важливості єдиної стратегії розвитку банківського сектору акцентує є Олександр Жолудь. На його думку, сьогодні багато уваги приділяють тактиці, але немає бачення, що буде за п'ять років. У зв'язку з цим відсутні стабільні правила гри, які мав би встановлювати і контролювати Нацбанк. Натомість він сам їх порушує. Озвучення Нацбанком короткотермінових прогнозів і їх дотримання могло би швидко сприяти понов-

ленню довіри громадян до банківського сектору. Запас часу, вважає Жолудь, ще є, але він швидко спливє. В четвертому кварталі минулого року обсяг депозитних внесків скотрився на 15%, чого раніше не було.

Проте відкритим залишається питання валюти, в якій зберігатимуть заощадження. Відновити стабільність гривні буде значно складніше, ніж надати державні гарантії по депозитах. Питання не тільки у курсовій стабільності, але й у інфляції.

Свого часу в США та деяких країнах Європи для громадян створили спеціальні програми заощаджень. На кошти, покладені на окремий депозитний рахунок чи вкладені в держлігації, нараховували відсотки, які гарантовано перевищували рівень інфляції.

Таким чином, громадяни мали гарантію, що їхні заощадження не будуть знецінюватись, а уряд мав мотивацію серйозно боротися з інфляцією, тримаючи її в прийнятних межах.

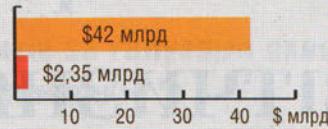
В Україні таких фінансових інструментів наразі не створено. Олександр Жолудь вважає, що створення такого ринку — річ важлива, проте ймовірна лише в середньотерміновій перспективі. І головна причина — в недовірі громадян до державних облігацій, яка сформувалася ще за радянських часів.

Залишається сподіватись, що відтік депозитів змусить уряд та Національний банк замислитися не лише про банки, а й про інтереси їх вкладників. ■

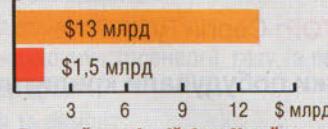

Борг банківського сектору

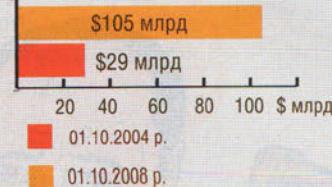
Борг банківського сектору

Короткотермінова заборгованість

Валовий зовнішній борг України

Короткотерміновий борг економіки України станом на 01.10.2008 року

Загальний короткотерміновий борг — \$30 млрд

Борги банків з іноземними інвестиціями

Загальні борги банків — \$42 млрд

Кредити, залучені банками у 2008 році (станом на 01.10.2008 р.)

Загалом усіма банками — \$11,1 млрд

За даними НБУ

Кого кредитують вітчизняні банки?

АВТОР: Сергій Гузь

Банки побудували кредитну систему, яка сама живе в борг

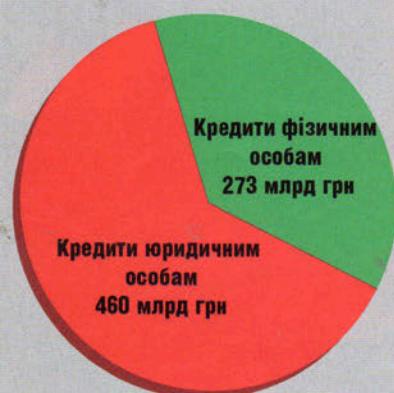
Структура банківських пасивів*

Пасивами називають зобов'язання банків перед своїми клієнтами. Наприклад, сюди належать наші депозити, гроші підприємств і громадян, що знаходяться на поточних рахунках, вартість проданих банком облігацій, кредити, які банк залучив від інших фінансових установ та інші кошти

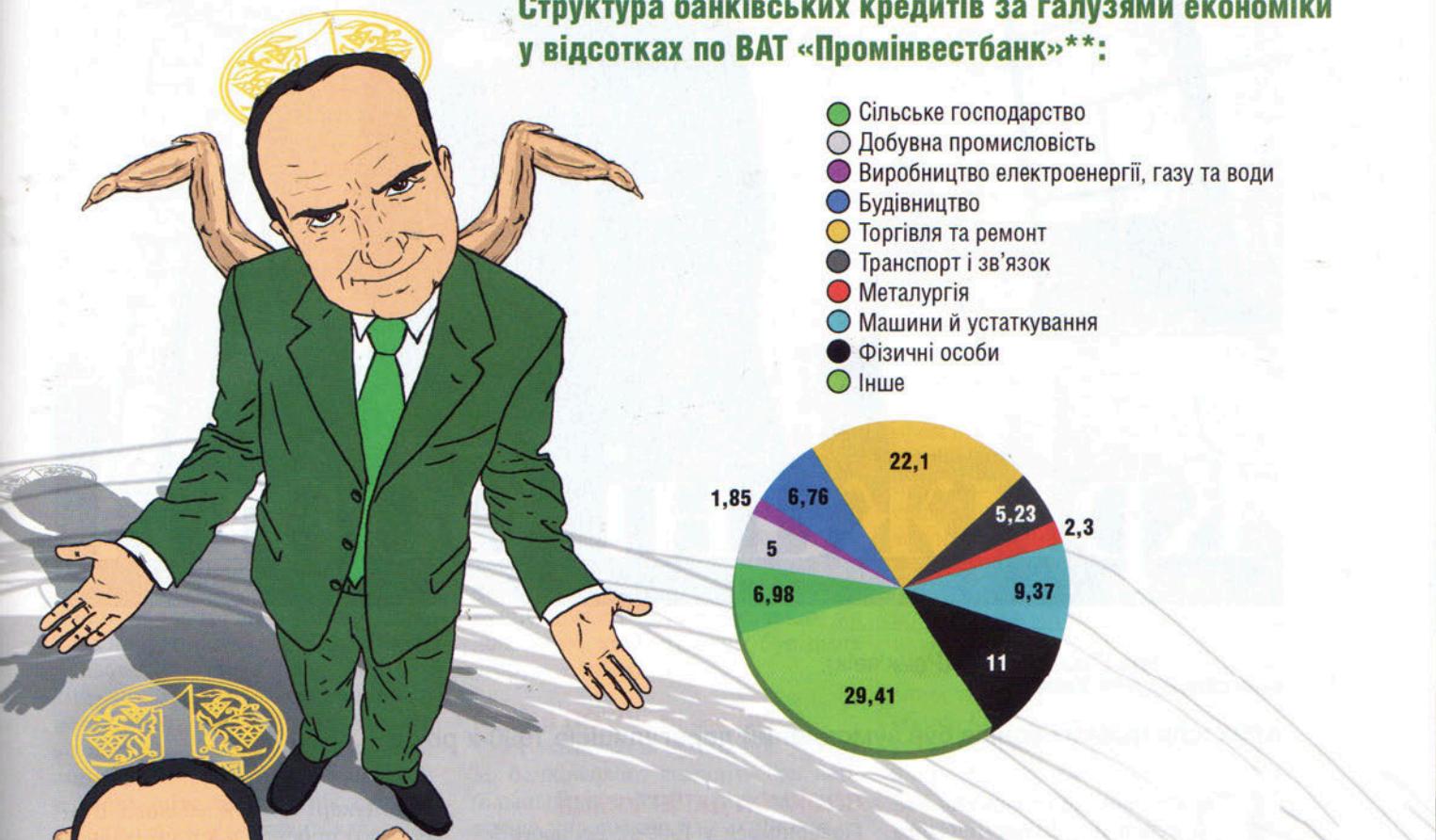
Структура банківських активів

Активами називають кошти, які банк надає в користування своїм клієнтам або інвестує. Перш за все, це надані банком кредити, інвестиції в цінні папери, зокрема облігації й акції, а також готівкові кошти банку та кошти на рахунках в інших банках

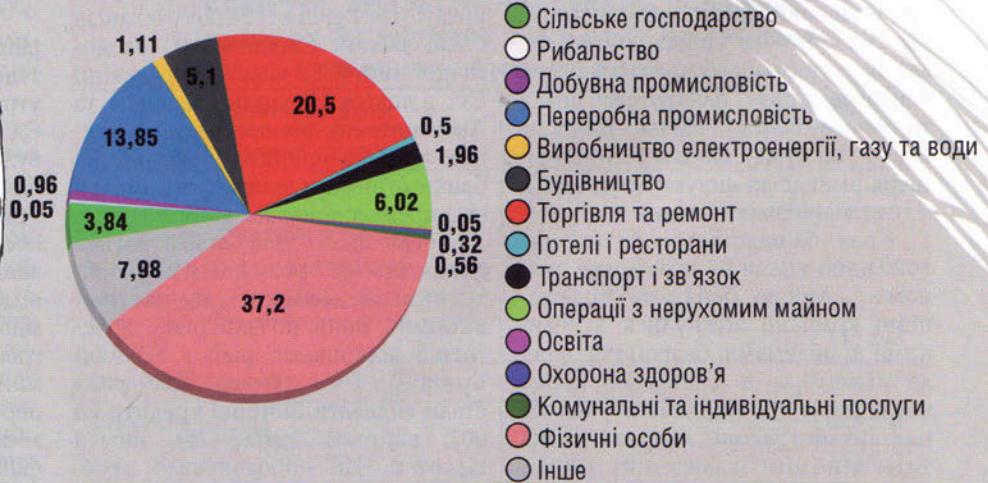

ТЕМА ТИЖНЯ

Структура банківських кредитів за галузями економіки у відсотках по ВАТ «Промінвестбанк»**:

Структура банківських кредитів за галузями економіки у відсотках до загальної маси кредитів:

* дані НБУ по всій банківській системі України

** дані річного звіту банку за 2007 рік

Крижані борги

ФОТО AP

АВТОР: Лара Омарсдоттір (Рейк'явік),
спеціально для **Тижня**

Крах ісландських банків був зумовлений дерегуляцією 1990-х років

В останні дні вересня та перші дні жовтня минулого року довіру до трьох найбільших ісландських банків було знищено раз і назавжди. Усі три зазнали краху, й уряд був змушений один за одним взяти їх під свій контроль. Причинами краху, заявили урядовці, були міжнародна фінансова криза і банкрутство інвестиційного банку Lehman Brothers. Однак, на думку багатьох спостерігачів, ісландські фінансові впали б і без зовнішнього впливу.

Крах банківської системи мав жахливий вплив на ісландську економіку. Менші банки та інвестиційні компанії зіткнулися з величими проблемами, безробіття зросло вдвічі, а ісландська крона впала на 45,9%. Парламент ухвалив надзвичайні закони, які мали захистити депозити ісландських громадян і запровадити жорстке регулювання на валютному ринку. Та що ж спричинило кінець ісландського економічного дива? Як одна з найбагатших країн світу накопичила такі величезні борги?

СПОКУСА ДЕРЕГУЛЯЦІЇ

Повернімося у 1990-ті. До цього Ісландія була малопомітною у міжнародному діловому житті. Основою її економіки була рибна промисловість, а найбільші банки належали уряду. Але 1 січня 1994 року Ісландія стала членом Європейської економічної зони (ЄЕЗ включає усі країни ЄС, а також Норвегію, Ісландію та Ліхтенштейн), що зробило її частиною спільнотного ринку ЄС. Ісландські банки отримали можливість діяти в усіх країнах – членах ЄЕЗ.

Після цього уряд приватизував банки, що 1997 року стали корпоративними, а з 2003-го – цілком приватними. Вони почали різко зростати і відкривати філії у Великій Британії. Того самого 2003 року стали видавати іпотечні кредити на 90% вартості житла під низькі відсотки. Це спровокувало зростання цін на ринку нерухомості в Ісландії на 200%. Доступ до капіталу був легким, банки конкурували між собою в тому, хто видасть більше кредитів. Водночас парламент затвердив план будівництва греблі

Карагнукар – найбільшого будівельного проекту в історії Ісландії. Гроші потекли до країни. Зростання було нечутним, і державі довелось залучати робочу силу з-за кордону. Все це призвело до інфляції.

У 2001 році уряд і центрбанк вирішили змінити валютну політику – тепер головною метою банку було утримати інфляцію в межах 2,5%. Єдиним інструментом регулювання була відсоткова ставка – зі зростанням інфляції центрбанк підвищував і ставку. Це призвело до збільшення обсягів іноземних інвестицій в ісландській кроні. Банки розвивалися і відкривали філії по всій Європі. Щоб міцно стояти на ногах, позичали гроші за кордоном. Аж до вересня минулого року їхні активи, здавалося, перекривали борги, але на початку місяця лінії фінансування банку Glitnir було закрито, й уряд ухвалив рішення викупити 75% його акцій.

Колишній радник прем'єр-міністра з питань економіки Трюгтві Тор Гербертsson так описав ці дні у своїй неопублікованій статті: «Більшість акцій Glitnir були закладені у

ТЕМА ТИЖНЯ

банках Kaupthing та Landsbanki. Зі зниженням вартості акцій їхні власники зіткнулися з вимогою про дзвесення коштів на рахунок клієнта для підтримання відкритих позицій (margin call), чого вони не змогли зробити. У наступні дні стало зрозуміло, що в країні швидко зникає ліквідність і ситуація з Glitnir погіршується. Наростав ефект доміно від падіння акцій ба нків. Центробанк не міг нічим допомогти, тому що розмір проблемних банків був незістивним із його можливостями. Врешті-решт держава взяла під свій контроль усі три банки, а Велика Британія використала антитерористичне законодавство, щоб заморозити всі британські активи Landsbanki».

БАНКИ БУЛИ ЗАВЕЛИКИМИ

Власники банків та уряд стверджували, що три фінансові установи володіють активами, які забезпечують усі їхні борги. Більшу частину активів становили борги іноземних позичальників та внутрішні облігації, житлова нерухомість і компанії. Передкризова структура розподілу банківських активів за галузями економіки ще не відома, оскільки слідча комісія фінансового нагляду не закінчила своєї роботи. Банківські фінансові звіти за 2007 рік свідчать про те, що їхні активи складалися переважно з виданих клієнтам кредитів. Фінансові установи перебували у власності національних холдингових компаній, яким також належало багато інших ісландських фірм. Саме тому крах банків мав такий величезний вплив на торгівлю та будівництво.

«За банківською системою не було належного нагляду, — вважає Гербертsson. — Менше ніж вісім років тому баланс банків відповідав одному ВВП країни, а за цей час зрос удесятеро! Внаслідок падіння Lehman Brothers і з огляду на розмір ісландської фінансової системи банки країни не мали жодного шансу вижити. Довіра інвесторів до Ісландії була на нулі». Економіст Роберт Вейд упевнений, що ісландські фінансові установи зазнали б краху, навіть якби не було глобальної фінансової кризи. «Ідея перетворити Ісландію на масштабного міжнародного фінансового посередника була божевіллям. Коли ісландці тішилися з того факту, що їхній маленький нації

належать три із трьохсот найбільших банків світу, вони ігнорували ризик володіння такими великими банками у такій маленькій економіці, з маленькою валютою та вільним обігом капіталу», — каже він.

Вейд також уважає, що ісландська банківська система ґрунтувалася на хибній бізнес-моделі. «Уряд тримав відсоткові ставки на високому рівні й дозволяв вільне переміщення капіталу в країну і з неї. Це приваблювало міжнародних спекулянтів, їхні валюти напливала в країну, що підтримувала сильний курс власної грошової одиниці. Переоцінена крона зробила товари та послуги пропорційно дешевшими, і ісландці брали кредити, ніби завтра ніколи не настане. У якийсь момент іноземний борг домогосподарств і компаній сягнув 700–800% ВВП країни, що, мабуть, є світовим рекордом. Але система залежала від іноземної ліквідності, тож коли банки не змогли більше позичати за кордоном, кредитна піраміда почала руйнуватися. Падіння стало таким же жахливим, яким чудовим був шлях угору», — вважає він.

КРАЇНІ ПОТРІБНІ ЗМІНИ

Уряд намагався відновити довіру до банківського сектору. Три найбільші банки було взято під державне управління і на їхній основі створено нові. Уряд гарантував вкладникам, що їхні позови розгля-

датимуть передусім під час реалізації активів. Банки отримали нових керівників, також було звільнено багатьох менеджерів середньої ланки. Спеціальна комісія розслідувала обставини краху, але всі ці заходи не задовільнили громадян.

Ісландці озлоблені й розчаровані. Тисячі з них періодично збираються на демонстрації у центрі Рейк'явіка і вимагають змін. Щоб підкреслити ненасильницький характер своїх акцій та їхню подібність до подій 2004 року в Україні, вони вдягають помаранчеві стрічки. Втім, у середині січня доходило до сутичок із поліцією. Головну вимогу протестувальників було виконано 26 січня: уряд у повному складі підав у відставку. Про це заявив прем'єр-міністр країни Гейр Горде, який за три дні до того призначив на 9 травня досрочні парламентські вибори. До того часу правитиме тимчасовий уряд на чолі з Йоганною Сігурдардоттір.

Мешканці країни сподіваються, що ці зміни сприятимуть побудові нової Ісландії. До виборів лишається три місяці, і, найімовірніше, у парламенті країни буде багато нових обличт. Основа національної економіки — рибна і важка промисловість, енергетика й туризм — залишається сильною. Природних ресурсів у країні вдосталь. Усе це дає ісландцям надію на світліше майбутнє. ■

Кредити, видані ісландськими банками, станом на 30 вересня 2008 року по галузях, млн ісландських крон

Резиденти, загалом	5 982 460
Казначейство, урядові установи	481
Муніципалітети	16 496
Небанківські фінансові установи (пенсійні та інвестиційні фонди, страхові компанії, кредитні товариства)	625 754
Компанії	2 118 243
Холдингові компанії	1 702 795
Домогосподарства	1 029 558
Інші	139 227
Резерви	- 105 068
Нерезиденти, загалом	4 769 464
Претензії до банків	454 973

Джерело: Центральний банк Ісландії

Довіра у кризі

ФОТО: ЕВГЕН КОТЕНО

АВТОР: Євген Головаха,
заступник директора
Інституту соціології НАНУ

**Стрімкий розвиток
банківської системи –
це наслідок довіри людей**

Зраз у світі теорія довіри – це ключова теорія для оцінювання стабільності в суспільстві, його демократичних підвалин та процвітання. Є два типи довіри. Сліпа, яка не потребує якоїсь аргументації (як вірять у Бога). І раціональна, коли людина довіряє, якщо бачить раціональні причини вірити. Наприклад, на алмазній біржі ніхто не укладає

контрактів: люди віддають, передають великі гроші без жодних документів. У них немає необхідності, бо один обман у цьому середовищі назавжди позбавить тебе роботи. Вони довіряють одне одному, бо розуміють, що їм невигідно дурити. Довіра дає змогу людям заощаджувати багато сил і не продукувати так звані транзакційні витрати, тобто надбавки за ризик. Коли ви вважаєте, що контролюєте ситуацію, ця довіра завжди призводить до виграшу.

Але такі правила життезадатні в суспільствах, які пройшли етап трансформації і досягли певного рівня демократичної стабільності. В нас зовсім інша ситуація.

Якщо оцінювати рівень довіри людей до влади – і до політичних, і

Країна універсальної брехні

АВТОР: Олександр Сугоняко,
президент Асоціації українських банків

Не бреши! – ось головне гасло виходу з кризи і для банкірів, і для політиків

Без довіри (кредо) немає кредитної справи – це вже банальність.

Швидкий «розвиток» банківської системи мав нездорову базу: значна частина пасивів – із чужої економіки; значна частина кредитів – для чужої економіки; значна частина банківського капіталу – з капіталу чужих економік.

Людям вбивали в голови, що можна жити не по кишені, жити в борг – «так усі живуть». І жили.

Перед Новим 2009 роком я отримав убивчу інформацію. Виявляється, наші супермаркети практично не мають власних обігових коштів. За роки своєї діяльності вони виймали зароблені гроші з обороту і вкладали в землю, іпотеку, дорогі авто, вілли.

А бізнес будували в борг, у кредит. Ось так і жили: людина, бізнес і держава – у борг. Крім того, маємо неефективну і неадекватну структуру економіки, не маємо стратегії змін і маємо майже

\$120 млрд боргу – ось результат нашого «розвитку».

Якщо ти живеш краще, ніж працюєш, – це не надовго. Це невдовзі мине, і ти житимеш навіть гірше, ніж працюєш. Це правильно і для людини, і для держави. Ми зараз розплачуємося за примітивність нашої влади. Усі за ці уроки платитимемо, і банківська система зокрема.

Яку суму заплатить банківська система, залежить від того, як швидко вийде з кризи економіка країни. А це, свою чергою, зале-

ТЕМА ТИЖНЯ

до економічних інституцій, — починаючи з 1990-х років, загальний висновок такий, що некризових ситуацій у нас не було. Короткі сплески довіри спостерігалися в перші місяці незалежності, а також у перші місяці президентства Кучми, а потім Ющенка. До вкрай низького рівня довіри Україна дійшла у 1998 році, коли ситуація була дуже складною, плюс дефолт у Росії, який суттєво торкнувся України. З цієї ями ми вибралися протягом багатьох років. Довіра потроху зростала. І не стільки до політичних інституцій, скільки до економічних. Найголовніше, що ми досягли за ці роки економічного підйому, — зростання довіри до економічних інституцій, до тієї ж банківської системи.

Якщо 2002 року лише 9% українців довіряли банківській системі, то 2008-го — 21%. Зростання більше ніж удвічі. І це було помітно за збільшенням внесків, депозитів. Банківська система мала такий стрімкий розвиток саме за рахунок довіри громадян.

живеть від того, як швидко Україна вийде з політичної кризи.

Довіра — це основний ресурс, без якого держава не може існувати. У нашій країні це головна проблема правлячої верхівки разом із опозицією.

Не зниження довіри псує репутацію. Її псує невиконання або погане виконання своїх базових функцій усіма: політиком, банкіром, журналістом...

Не бреши! — ось головне гасло виходу з кризи.

У країні універсальної, всюдисущої брехні людина беззахисна. Бо в такій країні немає навіть молока, ковбаси, масла, а є їхні небезпечні замінники під цією самою назвою. Це продукти нечесності бізнесу: обважити, підмінити, під гарною обгортою продати підробку чи поганий продукт. Країна універсальної брехні — від телевізора до прилавка магазину.

Банківська система — це не щось локальне, окреме. Це невід'ємна частина організму національної економіки, яка, своєю чергою, є органічною частиною цілого українського суспільства. Саме довіра до влади

було одним з наших опитувань. В одному з наших опитувань було таке запитання: «Якби у вас несподівано з'явилася велика сума грошей, де б ви її зберігали?» У 2002 році 8% респондентів відповіли, що в державному банку, у 2008-му таких уже було 20%. Цікаво, що відповідь «у банку за кордоном» 2002 року обрали 17%, а 2008-го — 16%.

Динаміка не є критичною, та вона помітна. Очевидно, що аби довіра досягла високого рівня, треба не менше десяти років стабільності. Ми ще не маємо конкретних замірів, але оперативні дослідження вказують, що зараз суттєво знизилася оцінка банківської системи.

Нинішня криза й пов'язана з нею криза довіри відрізняється від ситуації 1990-х тим, що тоді ми взагалі не знали, коли все це скінчиться. Здавалося, що тепер будемо лише виживати. Але вдалося вибратися з того жаху.

Останніми роками ми фіксували в українців зростання впевненості в своїх силах, відчуття того, що людина вже контролює ситуацію. Це

суспільство з його правилами та умовами вже сприймалося як своє. Отже, у нас почав формуватися середній клас — люди, впевнені, що можуть забезпечити себе та свою родину. Саме на цій соціальній групі тримається демократія й процвітає економіка. Але біда середнього класу в тому, що він дуже залежний від економічної ситуації в країні.

Довіра людей, яка вибудовувалася роками, зараз сильно підірвана. Але покладатися лише на власні сили недостатньо. Ми всі пов'язані однаковими проблемами, за які має відповісти політичний та економічний істеблішмент. Так, потрібна чітка програма виходу з кризи. Але не менш важливо дати людям чіткі термінні подолання кризи. Більш-менш адекватні — рік, півтора, два.... Коли людині хоча б приблизно озвучити термін, на який вона потрапляє у складну економічну ситуацію, це дає їй стимул, щоб пережити важкі часи. Але треба це пояснити чітко, зрозуміло, доступно — щоб людина знову змогла вірити. ■

формує довіру до банківської системи, гривні й банкіра. Наївно думати, що за низького рівня довіри до влади може існувати міцна довіра до банківської системи. Це неможливо. Адже якщо немає довіри до влади, це позначається на стані економіки. А в економіці, що погано працює, відповідно, не може бути стабільної банківської системи.

Структура української економіки є надзвичайно енергозатратною і неефективною, а головне — вона не зорієнтована на забезпечення потреб українського народу. Це стосується і банківської системи.

Вихід із фінансової кризи можливий, якщо ми вийдемо з економічної. Але економічною кризою зараз у країні ніхто не займається. Не названі навіть її причини. Для деяких політиків її взагалі не існує... Якщо так, якщо не назвати причин цієї кризи, то як можна шукати шляхи виходу з неї? Проте чесно назвати причини економічної кризи невигідно і небезпечно для чинної влади. Доки так буде, ми матимемо проблеми в економіці й відповідно у банківській системі. Тут усе взаємопов'язано. ■

ФОТО ОЛЕКСАНДР ЧЕМЕЗОВ

Шлюбні кравці

АВТОР: Тетяна Оробець
ФОТО: Олександр Чекменев

Це буковинське село називають по-різному – і едемом для наречених, і весільним епіцентром

Mайже в кожній хаті тут шиють весільні сукенки, в які вибираються не лише українки, а й румунки, молдованики, росіянки, казашки, узбечки та навіть італійки з француженками.

– Ви – дівушка, то іс'ять за плащем. Сразу відна. Так ви в точку папалі. Вибар – абалдеть! – каже перший же таксист біля залізнич-

ного вокзалу в Чернівцях у відповідь на запитання **Тижня**, як дістатися до Волоки. – Я – Гоша. Тут 10 кілометрів, – переконує водій. – Садітесь, паєхалі!

Поки їдемо, слухаю новини і його розмірковування про цей досягнений відомий населений пункт, який, однак, не фігурує в жодному туристичному путівнику.

– Правда, некоторое там зажралась. Домікі нехілис, но, знаєте, не

комая із Волокі, тоже наряди шийт».

Таксист Гоша таки не збрехав: і стосовно будинків, і асфальту, й ділової атмосфери в цьому дещо нетиповому українському селі.

ЖИТТЯ ЯК ТОРТ

При в'їзді назустріч села державною мовою на табличці продубльовано латиницею: Волока — село етнічно румунське. Триповерхові вілли з тротуарною плиткою на подвір'ї та камерами відеоспостереження, декоративні фонтани, високі цегляні мури та ковані хвіртки, гаражі з автоматично підйомними воротами, кам'яні скульптури левів поруч входних дверей... О, та волочанські красвиці нічим не горіші від київських передмість!

У селі — два чималі торгові центри, де продають тканини та фурнітуру, та два весільні салони. Інфраструктура теж вражас нетиповою для країни розгалуженістю: є тут ресторани, міні-супермаркет, а також декілька магазинів, стоматологічних кабінетів, перукарень, аптек.

Ось два кафе, розташовані поруч. Одне волочани називають «дорослим», там пропонують пиво та до пива. Інше, відповідно, «дитяче». На його вітрині — фішка: фотографії величезних п'ятиповерхових весільних тортів. Їх готують на замовлення. Бармен Форін каже, що охочих не переводиться. «Колись це була розкіш, тепер — ні. Кожен замовляє. Не тільки весілля, а й жодні ювілеї чи христини не обходяться без наших тортів. Люди у нас заможні, можуть собі дозволити», — розповідає хлопець. Кілограм солодкої прикраси свята коштує від 15 грн. Форін пригадує наймасштабніше замовлення: «50-кілограмового гіганта втрьох у машину вантажили».

У салоні тканин «Весільний світ» на вході зустрічає відвідувачів по-голівудському усміхнений адміністратор Павло. Він працює тут уже четвертий рік — із дня відкриття магазину. «У нас тканини з Греції, Франції, Італії, Тайваню, Арабських Еміратів. Скуповуються як наши майстри, так і спеціально приїжджають немісцеві. Асортимент — найбагатший! Навіть на Калинівському ринку такого не знайдете», — запевняє хлопець.

на краденіє деньги, а на заработка. Да і дорогу харощую местные аттраколі. Немецкий автобан! — Радіс Гоша. — Сбросілісь все вместе. Єздіть туда — одно удовольствіє.

Після фрази: «Я журналістка з **«Тижня»** — хвилина мовчання. «Нікому етого не говоріте, — зінчено радить таксист Гоша. — Многі не хотят светітца. Другі не желають показувати свої моделі. Там конкуренція єщо та! У меня зна-

власник торгового салону — Іван Попович, син піонерки весільного бізнесу, місцевої легенди Брандуши Попович. Подейкують, що саме вона першою взялася за пошиття шлюбних суконь. А починала з букетиків для наречених. Тепер її донька завідує весільним бізнесом у Києві, син відкрив фабрику з виготовлення тканин у Садівській Аравії.

«Шеф разом із сім'єю на морях. Та ви можете в будь-яку хату заходити, тут шиють поголовно, тому не помилитесь. Чи захочути з вами розмовляти — інша річ. Ви, напевне, помітили, всюди вікна зашторені, двері зачинені. Конспірація! Можете з нашими клієнтами поговорити. Ось один з них», — радить Павло.

РУХ СУКОНОВІ АКСЕСУАРІВ

Пан Іван знає як свої п'ять пальців і Волоку, і тутешній бізнес. Каже, що займається тканинами та шлюбними сукнями вже 10-й рік. Закуповує їх в Україні, а торгус аж у Тюмені. «Я тут постійний клієнт. Маю багато знайомих, з деякими співпрацюю ще з самого початку. Пряїждаю сюди раз на місяць, затоварююсь, роблю замовлення на наступний візит. Так, я перепродую, маю хороший навар. Та, повірте, навіть незважаючи на накрутку, у мене ціни найнижчі по всьому Сибіру. Тому українські сукні у фарорі», — розповідає.

Таких, як пан Іван, у Волокі називають «середняк». Тобто це гуртовий покупець, разова закупка якого — 15-20 суконь. Але є й ще «гуртовіші». Партия тутешнього «супергуртовика» — від 50 суконь і вище. Звісно, такі покупці у кравців — на вагу золота.

Весільним майстрам із Волоки доводиться мати справу і з індивідуальними замовленнями. За останні не всі беруться дуже охоче, бо зазвичай замовники трапляються вибагливі, які полюбляють морочити голову: «А може, іншим камінчиком корсет прикрасити? Чи взагалі аплікацією?», «Мені не зовсім подобається лінія вирізу», «Я хочу щось таке, чого нема, сама не знаю чого» тощо.

Що ж до тих, хто безпосередньо творить сентиментальне вбрання, їх також можемо спробувати класифікувати: за складом артілі, за обсягами виробництва. ▶

Є такі, хто працює винятково з індивідуальними клієнтами — тими, хто хоче бути неповторним і «ексклюзивним». Сукня в такому разі — головна героїня (після нареченої, звичайно). І коштуватиме вона тоді від \$1000. Обов'язкові атрибути — кришталіки від Сваровські, перлами (бодай і штучно вирощені), ручна вишивка, важкі тканини, довохелезні шлейфи, дорогоцінні інкрустациї. «Індивідуальні» творять уdoma, мають одного-двох по-мічників.

Є й такі, в кого пошиття поставле-
не на лінійку. Їхні замовники —

посередники-гуртовики, які володі-
ють кількома точками продажу, —
ті, хто торгує на ринках, та власники
весільних магазинів. Сукні made in
Voloca прикрашають як і київські,
так і московські салони.

Більші партії, а іноді замовляють
понад півсотні суконь, шиють у це-
хах. У Волоці їх три. Тут працюють
блізько 40 кравчинь — дівчат із су-
сідніх сіл та навіть із Чернівців.
Мало хто щодня повертається до-
дому, більшість залишається на весь
робочий тиждень. Для таких цехо-
вики збудували спеціальний гурто-
житок, в якому є і їдачня. Заробі-

ток залежить від рівня майстер-
ності. На місяць дівчата отримують
1500–3000 грн. Одна майстриня
рідко займається пошиттям плаття
від початку до завершального
акорду. Хтось спеціалізується на
виготовленні ліфів, хтось — на
оформленні низів, хтось просто
прикрашає. Гуртова ціна суконь
«середнього» класу коливається у
межах \$80–\$150. Є й дешеві варі-
анти — \$40–\$60.

ЗАБОРОНЕНІ ТЕМИ

Волочанин пан Григорій — сезон-
ник, шие не лише шлюбне вбрання,
а й святкові плаття — новорічні,
випускні, ювілейні. Чоловік прига-
дус, що наприкінці 1980-х у селі
було лише двоє чи троє кравців,
мали непогані гроші. З початком
горбачовського кооперативного
руху інші теж почали долучатися
до цієї справи.

Сам Григорій закінчив ПТУ №3
у Чернівцях (зраз це дизайнери-
ський коледж). Працював у місті
в ательє. Починав індивідуальний
бізнес, як і більшість: купив тка-
нину, скомпонував модель, пошив,
продав, заробив, знову купив тка-
нину. І пішло-поїхало. Розкрутився,
мав власні точки на «Калині» (так у
народі називають Калинівський ри-
нок, що в Чернівцях). Напрацював
базу клієнтів. Щоб не платити ша-
лені гроші за оренду контейнерів,
перейшов на роботу вдома.

«До мене люди самі приїжджа-
ють. Зараз із Києвом тісно контак-
тую. Мої плаття є на Троєщині, Свя-
тошині, у «Дитячому світі» на Дар-
ниці», — чоловік показує рукою на
рожеві, блакитні, білосніжні дитячі
сукенки, що висять у майстерні на
мотузках під стелею.

Молодша донька Григорія з ек-
зотичним румунським ім'ям Фло-
ріна Ідів, фото на стор. 48| вправно
обрізує зайні фатин із підкладки,
спеціальним розчином акуратно ви-
водить клей, що трохи проступив
з-під аплікацій на спідниці.

У майстерні стоять три столи зі
швейними машинами. Біля них роз-
кидані голки, мотки ниток, ножиці,
клаптики матерії, вішаки, каталоги.
Телевізора немає. «Щоб не відволі-
кав», — каже господар. З радіо-
приймача тихенько лунає музика.
На печі спить рудий кіт.

«У мене в родині кожен має свої
обов'язки. Якрою. Дружина зі стар-

шою доночкою Віолеттою шиють. Флоріна займається декором. Тканини і всю необхідну фурнітуру закуповуємо в наших салонах. Дуже зручно й економить час. Тут шиємо, все готове виносимо у хату, там

нівцях. Флоріна — дев'ятирічна. Вже відтепер готується до свого випускного балу, самостійно придумує фасон майбутньої сукні. Сестра і тато допомагатимуть втілювати її задум у життя. Дівчинка

Брандуши Попович починала з букетиків для наречених. Тепер її доночка веде бізнес у Києві, син — фабрикант у Саудівській Аравії

складаємо на ліжка, дивани, щоб не м'ялося», — розповідає майстер. Запрошує до господи, і справді — різnobарвні атласно-фатинові хмаринки тут по всій кімнаті.

Стосовно обсягів партій, бувають різні замовлення — від 30 і до сотні штук. Часу на виконання йде до одного тижня. Григорій додає, якщо треба терміново, то можна і недоспати дві-три ночі. Відпускна ціна дитячих платтячок — у межах 80–120 грн\шт. У столиці їх вартість зростає у 3–4 рази.

Віолетта, як і свого часу батько, навчається на закрійницю в Чер-

зінається, що дуже хвилюється, бо будь-яка урочистість у Волоках — весілля, день народження, випускний вечір — це місцевий показ мод, де волокчанки хизуються своїми шатами одна перед іншою. «Модель сукні — це для розмови між однокласницями заборонена тема. Ніхто ж не хоче бути в платті, схожому на інше!»

Однак конверсність набирає. «Зі дня в день одне й те ж. І конкуренція душить, — скаржиться Григорій. — Ви навіть не уявляєте: тут у кожному дворі шиють! Якщо ні, то роблять квіточки на фати, якщо

не прикраси, то аксесуари — рукавички, сумочки, підв'язки, якщо ж не аксесуари, то фурнітуру продають. Ми живемо у весільній божевільні! — бідкається чоловік. — Але з утрамбованої доріжки важко зійти».

Далі пан Григорій веселішає і з теплотою в голосі згадує свою першу грошову справу. У 1983-му тоді ще студент училища пошив 50 тоненьких чорних краваток — на той час то була найсвіжіша модна тенденція. Розібрали їх однокурсники на ура — по 5 карбованців за штуку. «Ото для мене свято було! Зараз це вже так, повсякденність».

ЩАСТЯ MADE IN VOLOCA

Валентин та Олена — подружжя, тримають у Волоці ательє. Візитівку підприємства оформили з використанням своєї весільної світlinи, на якій наречена сфотографована у сукні, пошитій власноруч. «Чи потрібна ще якась реклама?» — говорить жінка. ▶

ХТО ДИВИТЬСЯ ТВ-РЕКЛАМУ?

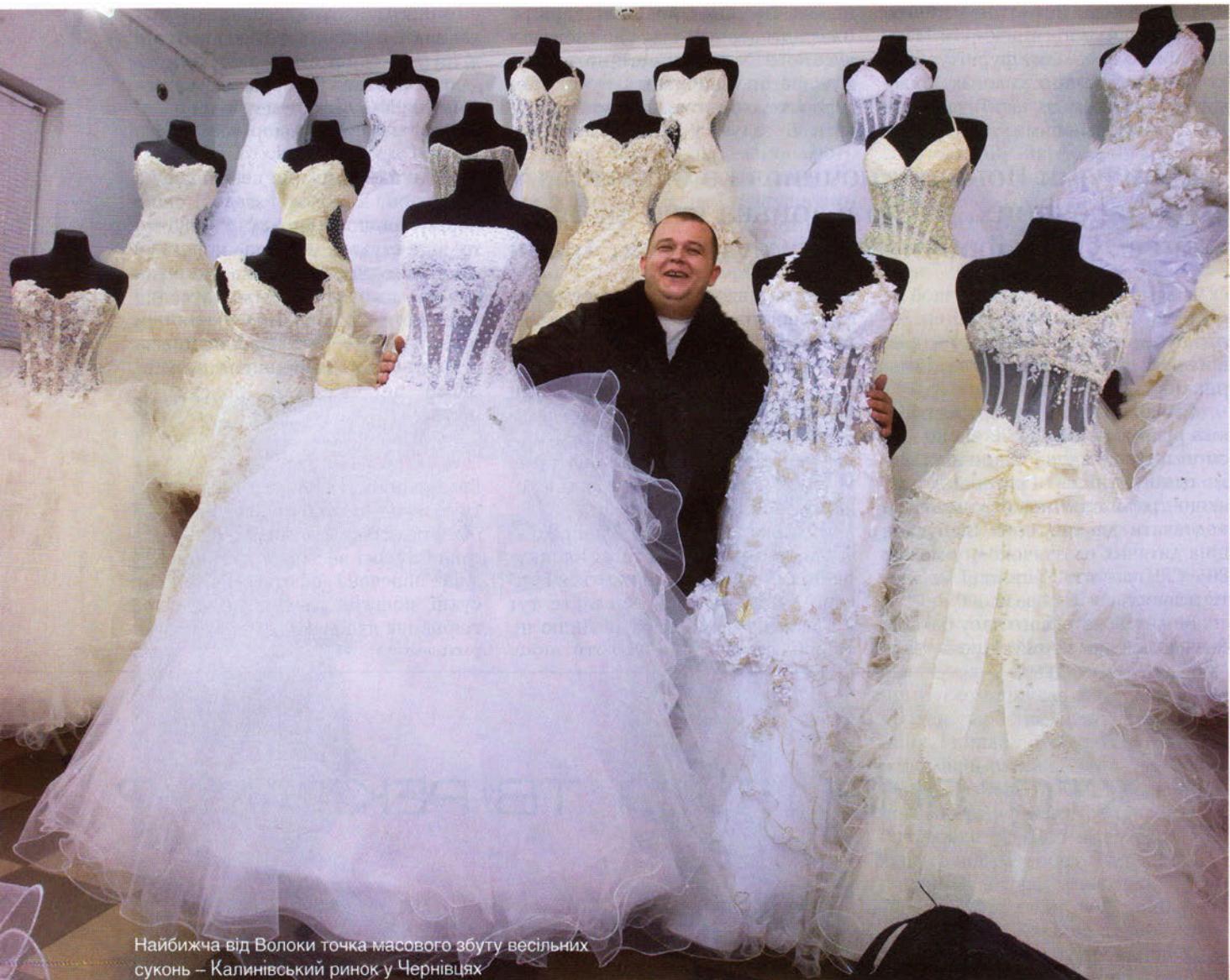

ВДОМА Ж НІКОГО НЕМАЄ!

ПрессКом® ADVERTISING

Всеукраїнський IndoorVideo оператор

www.presscom.ua

Найбіжча від Волоки точка масового збуту весільних суконь – Калинівський ринок у Чернівцях

Молода сім'я порівняно недавно у шлюбній індустрії – три роки. Проте є кілька точок продажу на чернівецькому базарі, вони наймають продавців, бо вже в них не той бізнес-статус, щоб самим торгувати. Замовлень вистачає на півроку наперед, проте й новим потенційним клієнтам не відмовляють.

«Мабуть, у цьому і вся таємниця – добросовісна робота, креативність, а не інкубатор. Як наслідок – добра репутація і реклама від самих клієнтів», – логічно розмірковує Валентин.

Олена гортає каталог моделей, які вони пропонують. Фото сукенок робив чоловік, альбом упорядковувала дружина. Плаття поділені на категорії за вартістю та складністю

пошиття. «Певна річ, це не все, що ми можемо. Найактуальніше ноухау показуємо перевіреним людям. Плагіат у нас тут ще той! Ось, наприклад, рюші та волани. Буквально рік тому це був ексклюзив, нині – на кожному кроці. Легше скопіювати, ніж створити своє. А модні колись «шестикінки» тепер уже – моветон», – каже жінка.

Те, що стовідсотково впливає на фасон сукні, – національність нареченої. Пані Олена ділиться спостереженнями: «Пишне вбрання, багато квітів, каміння популярні в Казахстані, Грузії, Узбекистані. Росіянки у захваті від розшитих золотом і сріблом суконь у візантійському стилі. Європейкам подобаються плаття скромні, проте зі

смаком». Жінка передбачає, що наступного року на гребені модної хвилі будуть сукні з етнічними мотивами. Вже зараз у Волоку навіduються, щоб пошити шати з народними елементами – характерними орнаментами, зі вкраєннями вишивки.

Олена задоволена своєю справою. «Мені приємно дарувати нареченім радість, бо обрання весільної сукні – священний ритуал. Переїконалася на власному досвіді. А якщо за це отримуеш ще непоганий прибуток, що може бути краще?» – впевнена майстриня.

Тож тепер я точно знаю, де придбати шлюбне вбрання. Затримка, як на мене, за мізером: залишилось знайти нареченого. ■

ПОГЛЯД

Гарнір до наших чудес

Гори, море, фортеці... Чого ж бракує приїжджим?

У Кишиневі на центральній вулиці Негруся неподалік пивного ресторану «Бір хаус» розташовано кілька турбюро. «Канонік-Тур» пропонує подорожі до Туреччини, Єгипту, Франції... Той же джентльменський асортимент – і в «Трансенка-Тур». Я дивуюся: на їхніх вивісках – реклама подорожей навіть на Мальдіви, але сусідньої України чомусь немає. Нонсенс. Та ми ж – поруч! Чому ж не продается український напрямок? Готуючись до розлогоного піар-спічу про «сім чудес України», рішуче відчиняю скляні двері турбюро. Хоч мене ніхто не уповноважував морочити голову операторам, але ж – порух душі, щирий патріотизм!.. Це страшна сила.

– Кхм... Я – з України, – починаю посмішкою, мов співробітник канадської гуртової компанії. – Вважається, що ми недостатньо відомі у світі, тому до нас так неохоче їздять туристи.

Молдованки з бюро дивуються. Мило віміхаються:

– О, так! Київ, Хотин, Кучурган... Ба, на-впаки: ми вас знаємо занадто добре! Знаємо не тільки прекрасні ваші Крим, Карпати, курорти Полтавщини – але й... вибачте, жахливу необов'язковість ваших контрагентів. До прикладу: в Криму можуть пообіцяти море за 100 метрів від санаторію, ще й показати гарні фото.... які в дійсності виявляються буклетом-муляжем, а море буде за 5 км. Або й гірше: наш турист приїхав, а викуплені ним за півроку наперед апартаменти вже зайняті. Чому? Бо хтось заплатив господареві пансіонату на \$10 більше. І той без зайвих раздумів сплюндрував довготерміновий контракт! Бізнес із Україною – надто ризикова штука, – зітхають кишинівські дівчата.

На розмову виходить менеджер, підключачається до пояснень. Його фахова обізнаність перевищує мою. Ще б пак: я – лише тубілець, а він – експерт. Отже,

ІГОР КРУЧИК
журналіст

загинаючи пальці, молдованин починає лічити вади, ганджі та «античудеса» туристичного продукту «Україна».

– Ще раз даруйте, але у вас скрізь такі жахливі й розбиті дороги – дупа втомлюється іхати! Інколи на сто кілометрів ніде купити й пиріжка... А які негісничні громадські туалети! На жаль, сортири – це те, що бачиш зазвичай раніше храмів і музеїв. (Наче в Молдові вони краці! Ну, але наразі йдеться не про неї – Ред.) У вас обмаль готелі і ресторанів, а в тих, що є – невправний і лінкуватий сервіс. У вас і досі кажуть: вас багато, а ми тут одні. В Умані, у Львові, в Одесі – найкращих і, здавалося б, найтуристичніших місцях – майже завжди відсутня гаряча вода! Молдованин потроху розійшовся. Він не відкриває мені Америки, я просто ніколи не дивився під таким кутом, і вже й не радий, що потурбував їхнє бюро... Та менеджер не вгаває і змішує мій патріотизм із мамалигою:

– Майже ніде в Україні не знайдеш туристичної інформації: карт, путівників, ривер-гідів тощо. Це дефіцит! А що вже казати про ваш хамський сервіс: матокливих таксистів-курців, нечупаркухарів, здирників-офіціантів, які наїво вписують у рахунок чайові!

... Так, справді, навіщо рекламиувати країну, якщо вона не продаеться –

тобто продаеться ж не вона. Не сімдесят сім чудес, не піраміди, не пальми.

А що ж тоді? Кишинівські туроператори, як і турфірми всього світу, торгають сервісом, пакетом послуг. Зрештою,

Чорне море скрізь безкштовне, платять гроши лише за різні навороти навколо нього. Немає послуг – немає й туру, хоч би якими прекрасними не були гіпотетичні дива

природи чи архітектури.

Коли політики від уряду вкотре починають доводити очевидне – рекламиувати принади Неньки, влаштовувати конкурси «чудес», витрачаючи на це бюджетні кошти, хочеться поцікавитися: ви знаєте, чому до нас не їздять відпочивати навіть сусіди, не такі вже

й примхливі?

Піарити українські гори і моря, собори і костели, каньйони і фортеці – пусте, наші принади й так досить знані по свіропах. Очевидно, приміром, що в Польщі гори нижчі, ніж у нас, фортеці – молодші й менші за українські, а Балтика – незрівнянно холодніша за наші Азовське або Чорне моря. Однак обслуговування в готелях і ресторанах, якість інформаційної підтримки туристів там трохи вищі, і тому Польща – серед більш-менш розкручених туристичних напрямків, а Україна – на жаль, ні.

Молдовани віміхаються. Я здаюся. Зрештою, я не міністр туризму, щоб усе це вислуховувати. І швидко тікаю з кишинівського турбюро.

Коли до нас масово пойдуть хоча б молдовани – це буде справжнє чудо.

Чайки на... Балтиці

АВТОР: Борис Черкас, кандидат історичних наук

**Це не нісенітніця.
Хоч як дивно,
йдеться про цілком
реальні події, що
сталися в далекому
1635 році**

Перша третина XVII століття позначилася для Речі Посполитої, однієї з найбільших держав тогочасної Європи, цілою низкою війн зі Швецією за владіння південно-східним узбережжям Балтійського моря. Ця боротьба була наповнена перемогами

тієї чи іншої сторони, проте абсолютної переваги ані Варшава, ані Стокгольм здобути не могли. В той час, як польська кіннота панувала на суходолі, шведський флот був королем на морі. Новий польський король Володислав IV, амбітний і здібний полководець, вирішив нарешті розрубати гордів вузол «шведської проблеми». На Півночі було зосереджено доволі значні сили. І, що головне, розпочалося створення регулярного польського флоту. Ціною надзвичайних зусиль (а точніше, жорсткого стягування податків) було зібрано кошти, на які збудували дванадцять кораблів: десять фрегатів і дві галери. Проте на тлі шведських морських сил, що обраховувалися сотнями бойових і до-

поміжних кораблів, це була краплина в тому ж таки морі. У цій непростій ситуації король і його урядовці «згадали», що Річ Посполита має могутній флот, проти існування якого вона весь час бореться — а саме, козацький.

БУДІВНИЦТВО ЕСКАДРИ

Ідея використати чайки в балтійських водах існувала давно. Тим більше, що українське козацтво вже брало участь у сухопутних виправах польського війська до цього ще в 1526 році старшина запорожців пропонувала створити на Балтиці козацьку ескадру. Але більшість польських урядовців скептично ставилися до ефективності чайок у чужих водах. На початку 1635 року

Володиславу IV вдалося таки переконати своє оточення в корисності козацького флоту.

Звісно, ніхто не збирався йти у тривалий морський похід навколо всієї Європи та ще й через контроверзійний турками Босфор: чайки вирішили будувати на місці. Тож навесні того ж року з України до Литви прибув козак-суднобудівник. Під його команду виділили місцевих майстрів. За кілька місяців вони збудували п'ятнадцять чайок з тридцяти замовлених. Ескадра була споруджена не повністю внаслідок неналежного надання урядом будівельних матеріалів. Аби виправити проблему, український корабель запропонував перебудувати під чайки п'ятнадцять місцевих рибальських ботів. Ці судна, як і чайки, мали неглибоку осадку й за обрисами корпусу та оснащенням нагадували дракари — кораблі вікінгів. Єдине, що уряд зробив як належить, це забезпечив чайки необхідним обладнанням (компасами, сектантами, ліхтарями, котлами) і зброяю (гарматами, гаківницями, списами і баграми).

НАБІР КОМАНДИ

Що ж до команд новозбудованих суден, то полковнику Костянтинові Вовку в травні 1635 року було наказано набрати дві тисячі вояків, п'ятсот чоловік кінноти й півтори тисячі — для морської служби. Але козацтво не дуже вірило урядовим обіцянкам щодо належної оплати служби й не було впевнене, що здобич, взята на шведських кораблях, буде такою ж багатою, яка зазвичай траплялася на турецьких галерах. Тож Вовк зміг завербувати для походу лише тисячу реєстровців, які мали досвід морської війни. Цей загін кількома групами в першій декаді липня прибув до Ковна (нині Каунас).

Сучасників вразило, що на противагу іншим військовим, українські козаки на марші не відзначалися грабунками й мародерством. Для тих часів і військових звичок річ нечувана, адже пересування навіть невеликої армії певною територією (байдуже, своєю чи ворожою), за нанесеними збитками зазвичай дорівнювало стихійному лиху. Отже, 19 липня в Ковні козацтву було влаштовано почесну зустріч, місцеве населення на їхню честь влаштувало

бучне свято. А вже наступного дня українці нарешті дісталися чайок. Отаман Вовк хотів одразу вийти в море. Але польське керівництво затримало похід на 14 днів. Річ у тім, що планована від зими війна на Балтиці так і не почалася. Шляхта не хотіла воювати і змусила короля піти на переговори зі шведами. Дипломатичні заходи не тільки не дали позитивного результату, але й погіршили ситуацію: під час переговорів шведи захопили польський флагман і відвели його до скандинавських берегів. Тож Володислав IV наказав Вовку йти у Вісленську затоку і виступити проти шведської ескадри.

ТАКТИЧНІ ПЕРЕВАГИ

У перших числах вересня чайки нарешті вийшли в море. Осіння Балтика була неспокійною, сильний вітер і високі хвилі ускладнювали плавання. До того ж, аби шведи не дізналися про загрозу й не встигли заблокувати гирло Німану, з якого виришила ескадра, козаки йшли вночі. Вдосвіта, коли темінь відступила, шведи побачили перед собою

козацький флот. Шведські фрегати відкрили вогонь, але ядра не влучали. Козацька тактика, зумовлена особливостями конструкції та морехідних якостей чайок, що безвідмовно спрацьовувала у сутичках з турецькими галерами, виявилася цілком придатною й у бою з одним із найкращих флотів Європи. Річ у тім, що легкість, неглибока осадка та невисокі борти чайок давали можливість не тільки швидко маневрувати, ухиляючись від заліз. Невеликі, порівняно з європейськими військовими суднами, човни могли «підкрести» до своєї жертви майже впритул, залишаючись непоміченими між хвильами. У цій ситуації бортова артилерія вже нічим не могла зарадити — ядра, які давно розтрощили б щогли та борти західноєвропейського корабля, далеко перелітали через низенькі козацькі човни.

ЧАЙКИ ПРОТИ ФРЕГАТИВ

Спроба шведів, трохи стурбованіх появою незвичного супротивника, домовитися з отаманом Вовком не

Легка корабельна гармата

Корабельна мортирка XVIII століття

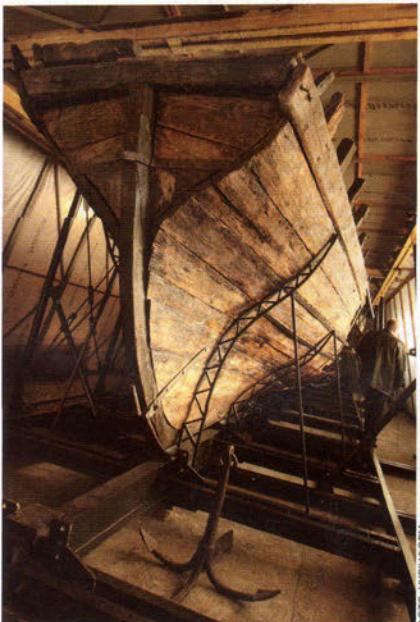
ропочинати військових дій закінчилася фіаско. Після деякого маневрування по морю, аби вибрати зручний вітер, козаки атакували шведські судна. Останні почали відступати у відкрите море, намагаючись триматися на дистанції гарматного пострілу. Але українцям таки вдалося не тільки ухилятися від обстрілу, але й відрізати один із фрегатів та, попри високі хвилі, підійти до нього впритул. Щоправда, ситуація ускладнювалася ще й тим, що борти шведських кораблів (як і всіх на Балтиці) були вищі за ті, що використовувалися на Чорному морі. Проте відчайдушною атакою козаки вдерлися на палубу і після абордажного бою захопили корабель. Коли переможці оглянули трюми, виявилося, що ім добряче поталанило: судно було завантажене військовою амуніцією та іжею для війська. За якусь годину шведський фрегат нагадував обгрізену кістку: все, що було на ньому цінного, козаки перевантажили у чайки і, подарувавши життя переможеним (а могли й стрільнуты з гармати нижче ватерліні!), попливли до берега.

Після цієї перемоги український флот ще два тижні патрулював узбережжя від гирла Німану до Пілави, змушуючи шведів триматися на відстані. Місцевий люд із подивом дивився, як день у день козаки на своїх маленьких кораблях боролися з хвильами і вітрами. Українські капітани, використовуючи вітрила і весла, маневрували між хвильами. Якщо ж раптом хвиля і накривала човен, то він все одно не перекидався — рятував прив'язаний до бортів захисний пас із хмизу, що фактично використовувався як поплавець. Кілька разів шторм розкидав чайки в різні боки, але їх капітани знову збиралися докупи без утрат. Нарешті, в останній декаді вересня король наказав Вовку повернутися до України. Вояки отримали 15 тисяч золотих за службу й залишили за собою всі трофеї. Що ж до чайок, то вони були передані на зберігання до гостинного Ковна.

Балтійські пригоди козацтва продемонстрували його високі бойові якості. Крім того, українці вчоргове підтвердили славу вправних мореплавців. ■

ЗБЕРЕЖЕНО

Експонати майбутнього музею

12-метрову щоглу й було озброєне чотирма гарматами, а також мушкетами відповідно до чисельності команди.

У весь час після підняття судна на поверхню його консервували — вимочували в різних хімічних сполуках, що не дозволяє деревині розкладатися. Чайка збереглася не повністю, тому її довелося склеювати з багатьох частинок, подекуди закриваючи прогалини новим деревом. Попри всі консерваційні заходи, демонструвати корабель можна лише у темному прохолодному приміщенні.

Окрім чайки, 1999 року під товщею піску поблизу Хортиці знайшли також бригантину, яка брала участь у російсько-турецькій війні 1736–1739 років у складі Дніпровської флотилії. Основну частину корабля підняли на поверхню 6 листопада 2004 року — щойно закінчено її консервацію.

Ще одним раритетом, так само знайденим на дні Дніпра, стало 15-метрове старовинне судно — یмовірно, запорізький річковий «дуб» або кончебас. Наразі підняли лише частину корабля. Його, як і інші подібні знахідки, відносять до періоду 1736–1739 років: тоді поблизу Хортиці діяла запорізька корабельня, в якій базувалося понад 400 кораблів.

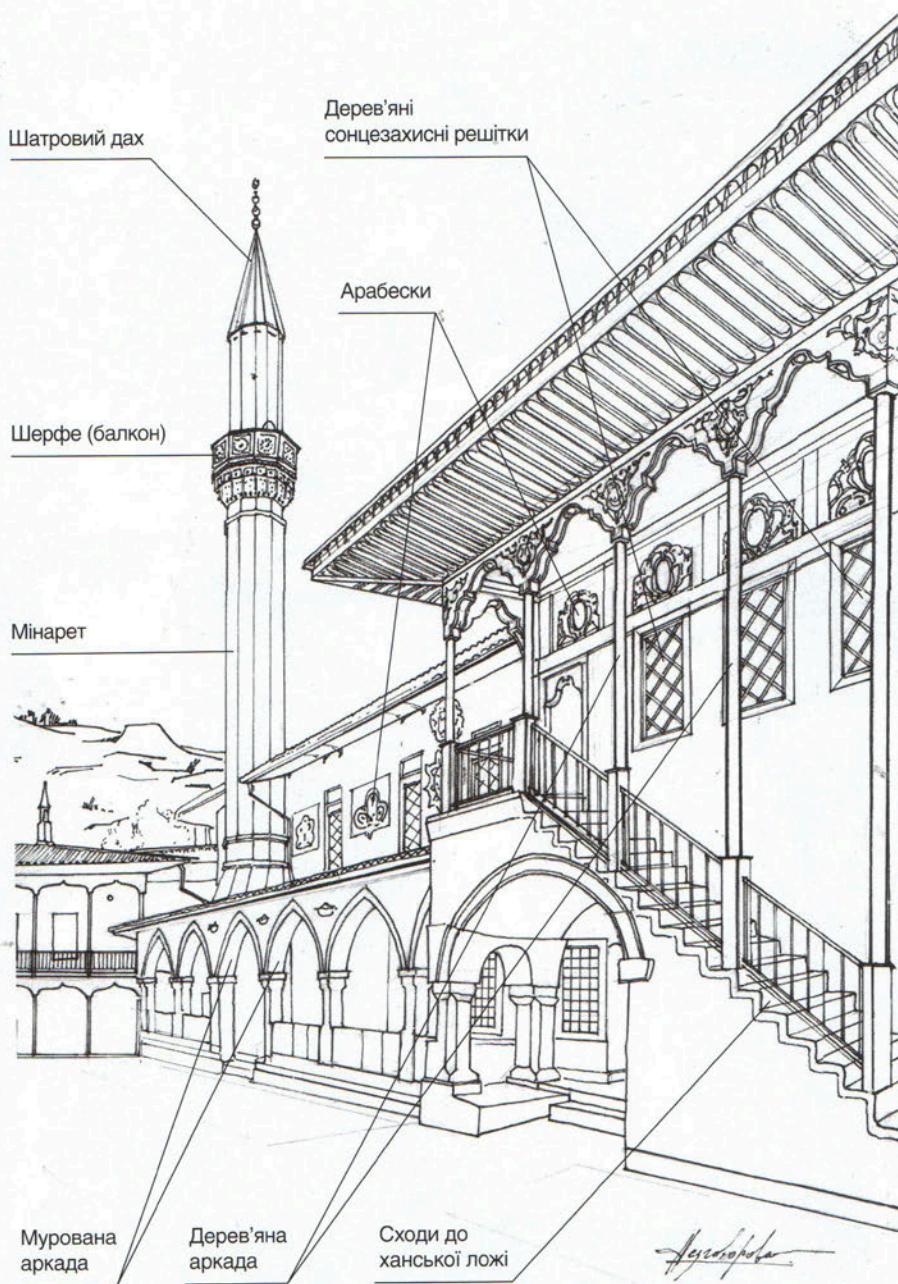
Підводні археологи свідчать, що на дні Дніпра перебувають ще як мінімум три варти уваги об'єкти. Поряд із піднятими кораблями вони можуть стати експонатами майбутнього музею судноплавства, який планують збудувати на Хортиці.

Нещодавно в Запоріжжі презентували повністю відреставровану козацьку чайку, що затонула під час потужного льодоходу 1739 року. Здійснене десять років тому підняття її з дна Дніпра стало безпрецедентною операцією на пострадянських теренах: раніше піднімати давні кораблі вдавалося фахівцям з ліченіх країн. Чайка весь цей час перебувала у багатометровому шарі річкового мулу й піску поблизу Хортиці. Судно 17,5 м завдовжки і 3,5 м завширшки було розраховане на команду близько 50 чоловік, мало

Ансамбль ханського палацу в Бахчисараї. Велика мечеть 1740–1743 рр.

МАЛЮНОК: Олена Незговорова **ТЕКСТ:** Катерина Липа

Тиждень продовжує знайомити читачів з видатними пам'ятками архітектури України всіх часів і народів.

Палацовий комплекс почали будувати у перші десятиріччя XVI ст. що-жно ханська династія Гиреїв обрала місцем нової столиці татарської держави долину ріки Сурук-Су біля підніжжя Чуфут-Кале. Ансамбль, що розростався протягом століть зусиллями різноплемінних будівничих, чудово вписався у мальовничий ландшафт. На відміну від палаців тогочасних європейських можновладців, ханська резиденція вражає не величчю, а комфортом, співмірністю архітектури людині, витонченою розкішшю інтер'єрів та чарівністю камерних внутрішніх двориків.

Головною архітектурною домінантою ансамблю є Велика ханська мечеть (Хан-Джамі). Прямокутна у плані двоповерхова споруда фланкована витонченими мінаретами. Восьмигранні у плані стовбури мінаретів переходять прикрашені різьбленим по каменю балкончиками шерфе, з яких муедзин закликав правовірних на молитву. Типовими для східної архітектури є сонцезахисні елементи – широкий звис даху, що затінює вікна горішнього поверху, та затінна аркада-галерея при вході. Сходи у затінку вибагливо різьбленої дерев'яної аркади ведуть до ханської ложі. Потиньковані стіни мечеті прикрашено візерунчастими керамічними панелями та розписами-арабесками (перетвореними на орнамент сурами Корану), котрі виконав іранець Омер, придворний художник хана Селямет-Гірея.

Датування споруди подано за Національним реєстром державного культурного надбання

Білі гори Донбасу

АВТОР: Тимур Марченко
ФОТО: Олександр Дьяченко

**Побувати на Сході України
й не побачити
«Донецької Швейцарії» –
значить так і не зрозуміти
по-справжньому цього
індустріального краю**

Святогір'я спіткала водночас щаслива та сумна доля. Тут, серед дивовижних пейзажів Сіверського Дінця, під опікою національного парку «Святі гори» височіє на крейдяних геологічних відкладеннях Святогірська лавра — чернеча обитель, відроджена після десятиріч державного атеїзму. А деінде залишилися загадки про радянський «штурм небес» і плани перетворити це місце на республіканську оздоровницю — напівпорожні дитячі табори відпочинку та турбази.

Чим є Святогір'я сьогодні — місцем паломництва прочан і туристів з усієї України чи регіональною зоновою відпочинку?

ЗАСНУВАЛИ КИЯНИ ЧИ АФОНЦІ?

Перша згадка про Святі гори — у нотатках німецького дипломата Сигізмунда Герберштейна — датується 1526 роком. Біля крейдяних гір був перевіз через річку. Хоч історія обителі, вірогідно, давніша. «Гори розташовані на стику торговельних шляхів, — розповідає **Тижню** історик та краєзнавець, козак Петро Яковенко. — Засновниками вважають ченців Києво-Печерської обителі, які втікали від татаро-монголів у 1240 році. Ще є версія, що монастир започаткували вихідці зі святої гори Афон. Чернечі поховання дуже схожі на грецькі: через три роки після похорону ченця його череп діставали й уміщували у спеціальній ниші в печері. Цей ритуал є лише у Святогір'ї.

У 1787-му за велінням імператриці Катерини II монастир закрили, печери стали пусткою. Але сюди, попри заборону, все одно приходили богоімільці. Через три роки після закриття новим власником Святогір'я став князь Григорій Потьомкін. На одній із крейдяних гір на правому березі Сіверського Дінця князь встиг побудувати палац, а на березі озера у заплаві річки — купальні для гостей. Після Потьомкіна місцевість стала власністю Енгельгардів — як відомо, у цих магнатів був кріпаком Тарас Шевченко.

«Монастир відновили лише 1844 року за указом Миколи I, і проіснував він до 1922-го», — розповідає Яковенко. У Святогірську обителішли паломники з півдня Росії, Дону та ►

Дуб-патріарх Лівобережжя може простояти ще кілька сот років

Кубістичне відгалуження соцреалізму прикипіло до цих місць

Кавказу, а також завертали сюди і прочани з півночі — по дорозі до Києва. У роки Першої світової війни Святогір'я надавало прихисток пораненим воїнам та біженцям із Західної України.

НА ХРЕСТИ XX СТОРІЧЧЯ

Але найгірший ворог прийшов сюди не ззовні, а зсередини: комуністи аж на 70 років змінили устрій Святих гір.

Навесні 1919-го в монастирі поселили колонію безпритульних дітей із Петрограда. У 1922 році обитель ліквідували, замість неї утворили Будинок відпочинку для трудящих Донбасу. Частину братії на чолі з настоятелем притягнули до суду «за приховування церковних цінностей, речей та продуктів». Більшовики позбивали глави з церков та понівечили розписи. Соборний храм перебудували під кінотеатр, а в церкві Покрови Божої Ма-

тері влаштували водолікарню, де на місці вівтаря опинилася... грязьова ванна. У підземному храмі преподобних Антонія та Феодосія Печерських зробили овочесховище, що проіснувало аж до 1986 року.

«Чому в наші часи цьому монастирю довго не надавали статусу лаври? Бо територія була спаплюженою: грабежі, вбивства, насильства... Відновити харизму — на це треба не одне десятиріччя», — вважає краєзнавець.

Третє своє народження монастир отримав 1992 року, коли священикам повернули соборний храм Пречистої Божої Матері. Місцева влада на той час ніяк не допомагала ченцям відродити обитель, і лише деякі парафіянини Слов'яногірська (радянська назва селища Святогір'я) зважилися допомогти церкві. «Вперше до лаври я потрапив, коли вона ще й церквою не вважалася, — розказує мешканець Слов'яногірська Вадим Устінов. —

Запустіння, руїни йтиша. А ось удроге прийшов із батьками, якраз тоді, коли обитель почали відновлювати. Там було всього з десяток монахів. Ми потрапили на службу. Сам Свято-Успенський собор був тоді в жахливому стані — скрізь сміття та руїни. А навколо щось роблять мовчазні ченці, якісь дошки та ганчірки виносять».

Нині в архітектурному ансамблі обителі — відновлені церкви, будинок настоятеля, келії, гостинні двори, кузня, майстерні. Біля відреставрованого Свято-Успенського собору розташований Печерник — павільйон, звідки прочани рушають лабіринтами у печери крейдяної скелі.

ШВЕЙЦАРІЯ ЛІВОБЕРЕЖЖЯ

Нині Святогір'я — популярне місце відпочинку жителів Донбасу, геть не типове для на загал степового ландшафті малолісистого Сходу України. Донеччани ці місця називають Доне-

Статуя символічної Ігумени всіх монастирів («Святогірської Богородиці»)
роботи луганського «короля мармуру» Миколи Шматька

цькою Швейцарією — трохи не скромно, але ж... Це справді чудовий національний природний парк. Він протягнувся уздовж лівого берега річки Сіверський Донець, виступаючи лісовим масивом і на правому.

«У нас зараз є сім маршрутів і дві екологічні стежки, — розповідає **Тижню** Павлина Журова, заступник директора з рекреації, пропаганди та екологічної просвіти Національного природного парку «Святі гори». — Одна з них — стежка «Дубовий гай». Уздовж неї росте понад 150 видів рослин. Зокрема, й наша гордість — 600-річний дуб, що є патріархом усього Лівобережжя».

Природний фонд парку унікальний: більше 900 різновидів рослин, 48 з яких занесено до Червоної книги. Наприклад, тут досі ростуть крейдяні сосни, що збереглися ще з дольодовикового періоду. Подорож білою крейдяною стежкою серед цих хвойних велетів переносить мандрівника,

особливо юного, на сторінки якогось роману-фентезі.

Найбільша проблема парку сьогодні — це наплив туристів-«дикунів». Екологи радо би поспілкувалися з усіма гостями з метою інструктажу, але це практично не реально. «Ми всіх приїжджих охопити не можемо: щороку в нас буває понад 500 тисяч людей. Діють 137 туристичних фірм, які везуть автобусами масу туристів, і ні про що нікого не питаютъ», — зізнається Журова.

Крім того, співробітники парку проводять екскурсії крейдяними горами до могили місцевого святого Іоанна Затворника та, звичайно ж, на гору Артема.

ІДОЛ СЕПАРАТИЗМУ

Так, пам'ятники радянської епохи у Святогір'ї теж залишилися.

До монумента Артему (Сергєєву), якого нині вважають символом донецького сепаратизму, стежина таки ➤

Як доїхати, де жити

До Святогірська — потягом Київ — Луганськ за 14 годин, купе коштує 137 грн. Зупинитися — в одному з готелів («Святоград», «Гостинний двір») або в пансіонаті чи санаторії, яких у Святогірську чимало: «Примус», «Шахтар», «Сосенки», «Сонячний». Вартість двомісного номера — 300 грн на добу. Але за ті самі 300 грн на день є варіанти зняти 8-місний будиночок. Якщо ж бюджет розрахований на щось скромніше, то місцеві підприємці приватного сектора розмістять вас за 40–80 грн на добу в 2- та 3-місних кімнатках-прибудовах. Прочан прив'ять у гостинному дворі монастиря.

Так виглядає Лавра і національні заповідні ліси над Сіверським Донцем

не заростає. Екскурсоводи зазвичай розповідають безліч легенд, зокрема, що про пророцтво одного з ченців не будувати на горі церкву, оскільки там стоятиме якийсь велетень.

Майже ніхто вже не пам'ятав ролі цієї людини в становленні самостійної Донецько-Криворізької республіки, проте монумент роботи Івана Кавалерідзе у стилі, наближенному до кубізму, користується неабиякою популярністю. Найперше — приваблює краєвид із гори, на якій встановлено постать революціонера-сепаратиста. Дивишся в далечину і не

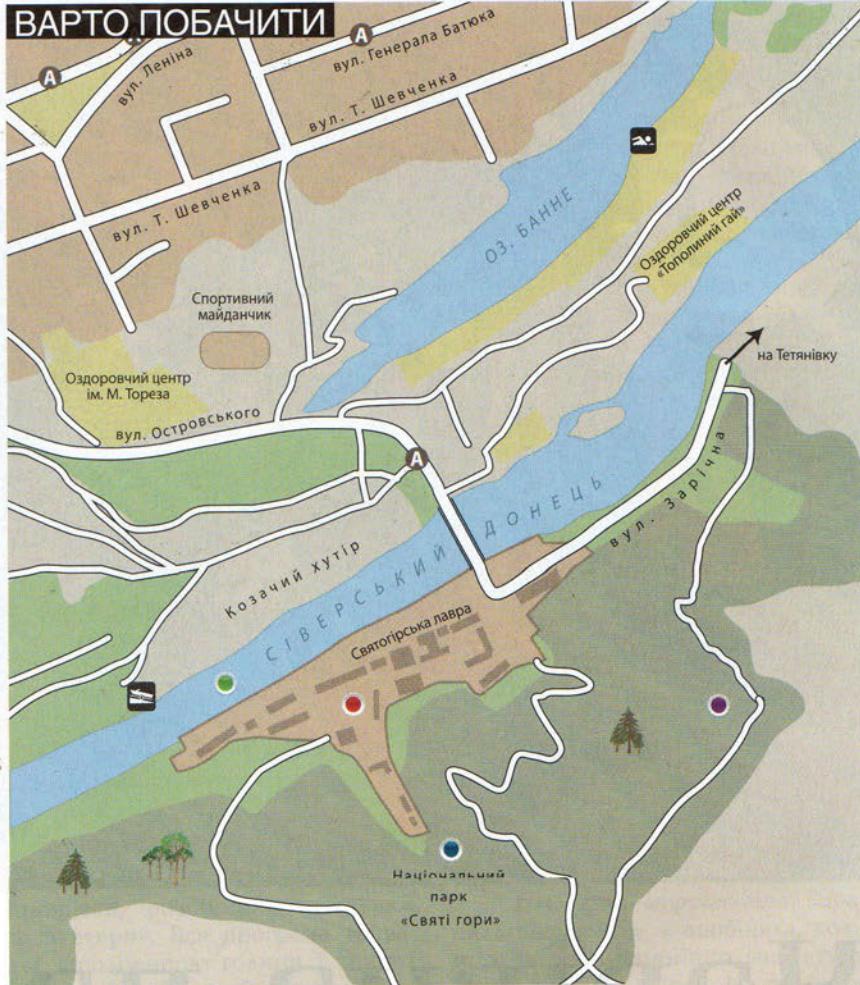
бачиш кінця-краю лісам та стрічці Сіверського Дніця. З одного боку — озеро Банне та частина крейдяних гір, що їх не побачиш із узвишшя Свято-Микільської церкви, а з іншого — лавра. Окрім усього, чітко видно міст через річку. І чим більше дивишся з цієї гори, то більше піддаєшся екстремальній спокусі збігти чи шутнути донизу. Це реально. Той, хто хоч раз пробігся цим маршрутом, відштовхнувшись від черевиків Артема, — не забуде відчуття польоту ще довго... Хоча, можливо, взуття доведеться ремонтувати.

СПОКУСИ ТУРИЗМУ

Якщо 17 років тому про монастир дос্তеменно знали, може, кілька сотень людей, то після того, як 9 березня 2004-го Успенському Святогірському чоловічому монастирю Горлівської єпархії надали статус лаври, про неї почули мільйони. Тоді й почалася «експансія»: сюди стікаються люди з різних кінців України, Росії та Східної Європи. Щороку приїжджає все більше туристів, у вихідні дні їх тут буває понад 10 тисяч.

Туристи інколи почиваються господарями. Наприклад, біля входу на

НАВІГАТОР

● СВЯТОГІРСЬКА ЛАВРА – чернеча обитель, відроджена після десятиліть державного атеїзму, ансамбль культових споруд, вписаний у ландшафт крейдяних гор

● НАЦІОНАЛЬНИЙ ПАРК «СВЯТІ ГОРИ» – ліс понад Сіверським Дінцем, там досі ростуть, зокрема, реліктові крейдяні сосни і 600-літній дуб

● ПАМ'ЯТНИК АРТЕМУ (СЕРГІЄВУ) – популярний з двох причин. Перша – чудовий краєвид з гори, на якій встановлена ця фігура. Друга – це символ донецького сепаратизму

● СІВЕРСЬКИЙ ДОНЕЦЬ – одна з наймальовничіших річок України, у його акваторії чимало озер. Біля Святогір'я на озері Банне діє рекреаційна зона, запроваджена ще князем Потьомкіним

територію лаври я побачив дівчат у міні-спідницях, які сперечалися з кошацькою охороною про те, що вони «мають право де завгодно і як завгодно ходити». У храмі туристи під час служби, буває, розмовляють по мобільних телефонах. «Кількість приїжджих зростає. Погано це чи добре – важко судити. Позаяк людей стало більше, лавра вимогливіше ставиться до свого устрою, правил», – зазначає парафіянин Устінов. Не всі печери і ходи, пробиті у білій скелі, доступні пересічному відвідувачеві (втім, як і в Києво-Печерській лаврі – Peg).

Туризм – це добре, але ж комерсантам варто поважати культовий статус лаври. Навпроти її стін будуують розважальні центри, шумлять ресторани, а влітку вирує тілами муніципальний пляж. Ще окрема тема – типовий базарчик для мандрівників, де, окрім ікон і хрестиків, пропонують купити амулети індустії, растаманські кальяни та молодіжну емо-символіку, тобто речі, які не надто пасують до атмосфери православ'я. Втім, про перенесення пляжу ченці з місцею владою вже домовилися.

Ну, а головна туристична прінада – вигляд із протилежного берега Сіверського Дінця на монастир, повна панорама всієї обителі. П'ять бань Свято-Успенської церкви прозирають крізь берези та тополі, а над ними на білій кручині злітає давня Свято-Микільська церква.

Отже, якщо їдете на Схід України, варто подивитися на крейдяні гори, ченців і природу не тільки як на «культурну фішку» Донбасу. І прихопити з собою на згадку ікону, книжку або слойк монастирського меду. ■

ФОТО: АНАТОЛІЙ БЕЛОВ

Чарівна паличка

АВТОР: Олена Чекан

Або як відсвяткувати день народження дитини

Ефемерна красуня у переливчастих шатах змахнула блискучою паличкою... І почалося! Б'ють фонтани феєрверків, перекидаються клоуни, мавпочка жече кумедних чорних свинок, а ті ще й намагаються частину шляху пропігти тільки на задніх ніжках. Усе навколо рухається, танцює, підспівує, радіє разом із дітлахами, які зібралися на день народження сина моєї приятельки. А про вік Тарасика

сповіщає весела цифра п'ять, складена з кольоворівських кульок.

КУЛІ Й КУЛЬКИ

Наприкінці вечірки ми запустили їх у височій із дніпровських пагорбів. Коли мала підросте, відсвяткувати його день народження можна буде за допомогою серйозніших кульок. Наприклад, замовити зорб – це така велика пластикова куля, всередині якої ще одна, менша. А вже в ній, завдяки спеціальному обладнанню, зручно й безпечно влаштовуються дві людини. Діти обов'язково з інструктором, дорослі – як їм заманеться.

Прозора куля мчить із гори вивіrenoю трасою, а ти в ній! Небо і земля – все шкереберть, у голові – мішанка полярних відчуттів та емоцій. Але все відбувається так швидко,

що по-справжньому злякатися не встигаєш. Знаю з власного досвіду – спробувала влітку. Як на мене, карколомне скочування в зорбі пасує саме тинейджерам з їхньою жагою якнайшвидше спробувати все можливе і неможливе в житті й перевірити себе на дорослість. Півгодинний прокат кулі коштує \$50 – 70. За цей час зорбонавтами можуть стати лише двоє дітлахів, тож вибирайте клуб, де є хоча б три зорби, інакше свято розтягнеться, а гості нудьгуватимуть, чекаючи в черзі. Траси бувають зимові й літні, а ось діти мають бути стовідсotково здоровими. І ще одне застереження: ця розвага дозволена тільки підліткам віком не менше 11-ти років.

Політ на повітряній кулі – цілковита протилежність перебуванню в зорбі, звісно, за умови хорошої

НАВІГАТОР

погоди. Щоб жодних шквалів, злив і взагалі форс-мажорів. Розвага ця давня, екстремальна і непередбачувана. Тож для малечі винайшли її безпечний варіант: прив'язні підйоми та спуски на повітряній кулі. Зовсім невисоко, метрів на 20. Решта — як у справжньому польоті. Безкрайнє небо, смарагдова земля, чиста і сяюча, — з такої висоти сміття не видно. І тиша, тільки жайворонки тріпочуться поруч. Пригода ця винятково літня, коштує \$40–50 за один підйом/спуск. У кошику вільно розміщуються до п'яти дітлахів і обов'язково!!! троєчверто дорослих. Увага! Дітям має бути щонайменше сім років.

ПІТОНИ В МИЛЬНИХ БУЛЬБАШКАХ

Повітряні кулі й зорби на наших теренах поки що видаються екзотикою, тож більшість батьків все-таки віддають перевагу традиційним святам.

Майже в кожному ресторані чи кафе вам запропонують влаштувати вечірки, дискотеки й дні народження для дітей віком від 2-х до 15-ти років. Зазвичай вони складаються з виступів акторів, різноманітних ігор, конкурсів і святкового столу. Їх можна провести в залі ресторану або, за бажання, свято приїде до вашої домівки, дачі чи якогось спортивного комплексу. Інколи одночасно, але окремо урочистості влаштовують і для дітей, і для дорослих гостей. Це залежить тільки від вашого гаманця.

Як розповідають працівники ресторану «Дежавю» (одного з найдорожчих у столиці), замовлення різноманітних смаколіків у цьому закладі обійтеться у 80–100 грн на одного маленького гостя. Страви не лише смачні, а й фантазійні. Кольорові пельмені, млинці з сюрпризами, бутерброди-цикавинки незвичної форми. Окраса святкового столу — фірмовий іменинний торт. Кілограм цієї смакоти коштує до 300 грн, і вистачає його на десятьох дітлахів.

Щодо розваг. Як і раніше, дуже популярними є шоу мильних бульбашок і шоу з пітонами. Вартість цих вистав — 2500 грн, триває — 40 хв. Серед новинок — веселоці від гурту аніматорів-клоунів. Легко й безтурботно, ніби граючись, вони вчать дітлахів ліпити, малювати, ро-

бити аплікації. Коштує урок-розвага 1000 грн, триває годину-півтори. А на згадку лишаються зроблені власноруч гляняні розфарбовані бички і серветки-витинанки.

ПІЦА З ПЕРЕВДЯГАННЯМ

«Головне у нашій розважальній програмі — динамічні ігри та конкурси. Вони досить різноманітні, бо до нас приходять діти різного віку», — каже Олена Павлович, яка разом із донькою Дариною вже шостий рік поспіль проводить дитячі свята у київському ресторанному комплексі «Soho. Папа-піца».

«Спочатку діти самі готують піцу і дають їй назув, а доки вона випікається, залюбки беруть участь у музичних, танцювальних та спортивних змаганнях. Особливо дітлахам до вподоби «перевдягалки». Купа ка-

вання! Малеча верещить, сміється-заливається, чухає довірливо підставлені вушка, обнімає-притискає маленькі тільця. І, звісно, годує. З пакетиков, які можна тут-таки придбати за 2–3 грн. Називається це свято єдиння «Український двір», але завітати на нього до Київського зоопарку можна, на жаль, тільки теплої пори.

Та в мене є хороша новина. З 1 березня, якщо весна не забариться, столичний Zoo запрошує на дні народження для дітей 3–10 років. «Це така гра-експурсія з вікторинами, розіграшами, пошуками подарунків. Діти дізнаються про найцікавіше з життя тваринок і птахів, поспілкуються з ними, погодують і, звісно, отримають на згадку фотографії», — ділиться задумками консультант генерального директора

Малеча верещить, сміється-заливається, чухає довірливо підставлені вушка, обнімає-притискає маленькі тільця тваринок. І, звісно, годує їх

пелюшків, перук, плащів, буси, діадеми, шпаги! І ось уже перед нами принцеси, розбійники, чаклунки, мушкетери». Вся програма триває дві з половиною години і коштує 750 грн. Додайте ще 250 грн за оренду залу і витрати на святковий стіл — щонайменше 85 грн на одну дитину.

Мережа дитячих розважальних кімнат «Тарзанія» пропонує малечі виставу пінгвінів, що танцюють, індіанську вечірку з «полюванням на буйвола», пошуками скарбів і танцями під звуки тамтамів. «Я люблю всі наші програми, та найбільше — піратську. Особливий захват дітлахів завжди викликає віщування красеня-папуги, який вміє говорити», — розповідає аніматор Вікторія Радашева. Вартість свята — від 660 грн, триває воно до чотирьох годин, а ось святковий стіл можна або замовити, або принести частування із собою.

«УКРАЇНСЬКИЙ ДВІР» У ЗООПАРКУ

Гуси, кури, кози, свинки, баранці — усе це бекає-мекає-рохкає й завзято вимагає твоєї уваги. Спробуй-но відволіктися на хвильку, а тебе вже ззаду хтось підштовхує під коліна. І неправда, що істи просить. Спілку-

зі зв'язків з громадськістю Галина Савчук.

І хоча день народження Тарасика вже минув, я пообіцяла, коли потеплішає, неодмінно завітати з ним в гості до звірят. На знак подяки хлоп'я одразу ж довірило мені свою найголовнішу таємницю. Виявляється, фея, яка була на святкуванні його п'ятиріччя, подарувала малому свою чарівну паличку. Він тримає її у найнайдінішому місці. Під подушкою. Але це секрет! ■

Фокус-покус

Гаррі взяв паличку і раптом відчув у пальцях тепло. Він підняв паличку над головою, махнув нею донизу в запилюженому повітрі, і з її кінця зірвався, мов феєрверк, струмінь червоних і золотистих іскор, відкідаючи на стіни мрехтиліві відблиски. Гегрід скрикнув і заплескав у долоні, а містер Олівандер закричав: «Браво! Так, справді, дуже добре! Ну-ну-ну... як дивно... але ж як дивно...» Він поклав Гарріну паличку назад до коробки й загорнув її в брунатний папір, не перестаючи бурмотіти: «Дивно... дивно...» «Перепрошую, — насмілився Гаррі, — але чому дивно?»

Джоан Кетлін Ролінг «Гаррі Поттер і філософський камінь»

МАМО, ХТО СТВОРИВ БОГА?

АВТОР: ТАРАС ЛИТВИН

Можливо, наш Всесвіт утворився внаслідок величного стиснення попереднього Всесвіту

Пок-дідусі «Ролінг Стоунз» вирішили, що через 13,7 млрд років після Великого вибуху треба зробити «Ще більший вибух». Альбом із такою назвою вони випустили у 2005 році. Відповідно до логіки розвитку теорій про створення Всесвіту, наступний альбом Ролінгі можуть назвати: «Ще більший відскік». Бо деякі фізики вважають, що саме з Великого відскоку почалося творення нашого Всесвіту. А Великий вибух стався після відскоку внаслідок гравітаційно-кван-

тових процесів і катастрофічного стиснення.

Все почалося з критики загальної теорії відносності Ейнштейна, за якою Всесвіт з'явився завдяки сингулярності Великого вибуху **ІДИВ. словничок**, коли матерія сконцентрувалася в одній точці безмежної густини.

КВАНТОВА ГУБКА

Теорія відносності не могла повністю пояснити творення Всесвіту, бо простір вважався неперервним. Тому в 1950-х у Німеччині з'явилася квантова теорія Буркхарда Хайма, а в 1968-му Габріель Венеціано створив революційну теорію струн, яку в трансформованому вигляді деякі вчені визнають і сьогодні. Нарешті, в 1980-90-х роках Ебхей Ештекар, Карло Ровеллі, Лі Смолін та іх колеги розробили теорію петлевої квантової гравітації. За цією теорією простір-час **ІДИВ. словничок** не суцільний, а подібний до губки, утвореної крихітними сферичними час-

тinkами, які постійно змінюються — як у нашему звичному матеріальному світі, де все складається з атомів. Діаметр квантових «атомів» називають довжиною Планка **ІДИВ. словничок**. Гіпотетично вона становить близько 10^{-35} м — значно менше за розміри, які можна реєструвати найсучаснішими приладами.

У великих масштабах динаміка квантової губки підлягає законам теорії відносності. За звичайних умов у нас немає жодного шансу довести існування квантової будови простору-часу, бо вічка губки настільки крихітні, що простір-час здається неперервним. Але якщо простір-час набуває енергії, яка дорівнює енергії Великого вибуху, в його структурі з'являються вічка, і Всесвіт можна сприймати крізь окуляри петлевої гравітації.

Раніше вчені вважали, що внаслідок гравітації речовина під дією власної ваги може стиснутися до стану сингулярності **ІДИВ. словничок**, як у центрі чорної діри. Але теорія

НАВІГАТОР

петлевої гравітації дозволяє припустити, що коли густота зростає і з'являються надвисокі енергії, гравітація перетворюється на... силу відштовхування!

Вдалу аналогію цьому придумав один із авторів теорії – Мартін Боджовальд із Інституту гравітації і космосу Пенсильванського університету: «Уявіть, що простір – це губка, а маса і енергія – це вода, яка потрапляє на губку. Пориста структура губки дозволяє затримувати обмежену кількість води. Губка, яка набрякла повністю, не здатна вбирати рідину, вона відає її назад». Схожі процеси відбуваються в атомарному квантовому світі, що має пористу структуру і може вівбрати лише певну кількість енергії. Коли густота енергії стає надто великою, починають працювати сили відштовхування.

ЗАБУДЬКУВАТИЙ ВСЕСВІТ

Фізики припускають, що в речовині раннього Всесвіту була дуже велика, але кінцева густота – тисяча мільярдів сонць у кожному об'ємі радіуса протона. Тут гравітацію раптом «перемкнуло» – вона перетворилася на силу відштовхування й спричинила прискорений рух, який назвали Великим відскоком (англ. Big Bounce). Математичне моделювання відскоку здійснили Ебхей Ештекар, Томаш Павловський й Парампріт Сінгх із Пенсильванського університету.

Коли гравітація діяла як сила відштовхування, простір збільшувався, а потім, зі зменшенням густини, гравітаційні сили перетворилися на відомі нам сили тяжіння.

Для опису прискорення під час розширення раннього Всесвіту вчені застосовують термін «космологічна інфляція» **ІДИВ. словничок**. Разом зі збільшенням Всесвіту сили, які керують інфляцією, поступово зменшуються. Коли прискорення закінчується, надлишок енергії перетворюється на звичайну матерію, яка починає заповнювати Всесвіт. Цей процес назвали рехітингом – повторним нагріванням. У петлевій квантовій космології інфляція природно витикає з атомарності простору-часу.

Вчені змоделювали симетричний простір-час і дуже спростили вихідні умови. В результаті виявилося, що Всесвіт до відскоку був

схожим на наш Всесвіт – у ньому діяла теорія відносності, було безліч зірок і галактик. Фізики раділи: тепер за аналогією можна здогадатися, що відбувалося в попередньому Всесвіті. Це як відтворити траєкторію руху двох більярдних кульок до зіткнення, аналізуючи їхній шлях після зіткнення – для цього нам не треба знати деталі зіткнення на атомарному рівні.

Але коли вчені ускладнили моделювання, виявилось, що всесвітній відскок зовсім не такий, як більярдний. Навіть якщо старий Всесвіт був схожий на наш, він пережив дуже довгий період флюктуації **ІДИВ. словничок** густини енергії та матерії, внаслідок чого все хаотично перемішалося.

Флюктуації до і після Великого вибуху не були взаємопов'язані. Тобто Всесвіт до вибуху міг змінюватися зовсім інакше, ніж після. Боджовальд назвав цей ефект «трагічною забудькуватістю Всесвіту». Квантові ефекти під час відскоку стерли всі сліди.

Крім того, вчені Пенсильванського університету встановили, що простір-час до Великого відскоку був дзеркальним відображенням простору-часу теперішнього Всесвіту. Для візуалізації вони пропонують уявити повітряну гумову кульку, що здувається. Досягнувши мінімального розміру, кулька (себто Всесвіт) раптом вивертається навиворіт і починає роздуватися. Тепер усе, що було всередині, знаходиться ззовні й постійно збільшується.

КОСМОЛОГІЯ – ТЕОЛОГІЯ?

Габріель Венеціано та його колеги кажуть, що наукові теорії все більше нагадують погляди християнських богословів і мудреців давніх цивілізацій. Наприклад, за одним сценарієм Всесвіт – вічний, у ньому постійно відбуваються розширення, стиснення, відскоки й вибухи. Інший сценарій припускає, що до Великого відскоку Всесвіт перебував у такому квантовому стані, який у принципі неможливо виміряти, він узагалі не є простором, тож до утворення нашого Всесвіту не було нічого. Але в певний момент щось загадкове викликало відскік та формування «атомів» простору-часу.

Аристотель відкидав ідею початку, пояснюючи це тим, що з нічого ніщо не виникає. Оскільки

Словничок

Великий вибух (англ. Big Bang) – космологічна теорія, що пояснює витоки та розширення Всесвіту, а також склад та композицію первісної матерії. Всесвіт виник $13,73 \pm 0,12$ млрд років тому (дані НАСА) з сингулярного стану, що мав температуру близько 1032 К (температура Планка) і густину 1093 г/см³ (густота Планка). З того часу Всесвіт постійно розширяється й охолоджується.

Довжина Планка – фізична стала, що складається з фундаментальних сталіх: гравітаційної стала, сталої Планка й швидкості світла. Довжина Планка становить приблизно $1,6 \times 10^{-35}$ м, це на 20 порядків менше за розмір атомного ядра.

Інфляція Всесвіту (від англ. inflation – розширення, роздуття) – гіпотеза про фізичний стан і закон розширення Всесвіту на ранній стадії Великого вибуху. Це експоненційне розширення Всесвіту, що виникло приблизно через 10–35 секунд після приходу епохи Планка.

Простір-час – фізико-математична модель, яка доповнює простір часовим виміром, створюючи нову теоретико-фізичну конструкцію – просторово-часовий інтервал, континуум. За теорією відносності, Всесвіт має три просторові й один часовий виміри.

Сингулярність – точка простору, яка містить безмежну (або дуже велику) кількість енергії чи матерії. Космологічна сингулярність – гіпотетичний стан Всесвіту в початковий момент Великого вибуху, що характеризується безмежною густиною і температурою речовини.

Флюктуація – випадкове відхилення значення фізичної величини від середнього в певній частині простору чи в певний момент часу.

Всесвіт не міг виникнути з небуття, значить, він існував завжди. Отже, час повинен безкінечно продовжуватися в минулій й у майбутні. Блаженний Августин писав, що Бог існує поза простором і часом і може створювати їх так само, як і інші аспекти нашого світу. На запитання «Що Бог робив до створення світу?» теолог відповідав: «Час сам є частиною Божого творіння, просто не було ніякого «раніше!».

Найближчим часом перша ракетка світу
Рафаель Надаль для конкурентів
залишиться недосяжним

ФОТО: REUTERS

На війні як на війні

АВТОР: Святослав Романчук

Тенісні поєдинки Australian Open відвідали понад 600 тис. осіб – так людно в Мельбурні буває один раз на рік

A ustralian Open'2009 – перший турнір серії Великого шолому, який проводився під егідою нових топ-менеджерів Асоціації тенісистів-професіоналів (ATP). Звісно, «нова мітла» одразу запропону-

вала низку змін. Більшість фахівців свято переконані, що команда свіжообраниго американця Адама Хелфанта спрямувала свою політику так, аби будь-що потрафити елітним гравцям. Зокрема, легендарний швейцарець Роджер Federer торік закликав ATP збільшити призовий фонд, змагання у Мельбурні. І був почутий – менеджерам вдалося залучити спонсорів, щоб достойно відряджити тенісистам за приїзд на Зелений континент.

«ЗЕЛЕНІ» ГРОШІ

Призовий фонд Australian Open зріс на 12,3% і зупинився на рекордній

для себе позначці \$15,7 млн. Переможці індивідуальних першостей Рафаель Надаль і Серена Вільямс заробили по \$1,344 млн. Та щастя не тільки в гроших, і тенісисти поставили перед ATP питання руба: не лише збільшити розміри гонорарів, а й зменшити кількість змагань. Інакше кажучи, 2009-го майстри великої ракетки мандруватимуть менше, а зароблятимуть порівняно з минулими роками більше.

Господарі турніру подбали про всі блага для учасників турніру в Мельбурні. Над постановкою тенісної вистави працювали близько 4 тис. осіб. Продумали все, починаючи від зу-

НАВІГАТОР

стрічі спортсменів в аеропорту. Один зі спонсорів — потужна автомобільна компанія — надав 200 легковиків і мікроавтобусів для перевезення пасажирів-тенісистів. Навіть менеджери компанії полишили свої справи і на два тижні перекваліфікувалися у таксистів.

Усіх тенісистів розселили у трьох п'ятизіркових готелях, розташованих на відстані півтора кілометра від кортів. Біля цих готелів завжди можна було побачити таксі, які безплатно доставляли гостей у будь-який куточек міста. За два тижні ці машини здійснили близько 35 тис. поїздок, а на їхніх спідометрах загальний пробіг збільшився на 30 тис. км. Певна річ, найпопулярнішим був маршрут готель — спорткомплекс Melbourne Park.

Це сучасний унікальний спортивний центр, у якому зведено 22 корти, три з яких закриті. Australian Open зовсім не залежить від погодних умов — найважливіші тенісні поєдинки тут ніколи не перериваються, оскільки розсувний дах дає організаторам можливість оперативно вносити корективи, мінімізуючи дискомфорт. Щоправда, цього року, попри власне ввімкнення кондиціонерів, спека таки вплинула на результати деяких зустрічей. При наймні ті, кому не пощастило, скаржилися саме на пекельні градуси, від яких навіть метелики гинуть.

ФУТБОЛЬНА ПІДТРИМКА

«Жертви» погоди місцева публіка завжди проводжала бурхливими оплесками — тут узагалі найбільше підтримують слабших. Але глядачі на трибунах отримували задоволення не лише від шоу та виру емоцій. Найощадливіші відвідувачі Melbourne Park спостерігали за тенісними баталіями на площі перед входом на стадіон, де було встановлено великий екран. Втомулені чужою грою випробовували свої сили у спеціальному гральному центрі. Той, кому спорт узагалі набрид, міг розважитися на диско-теці, яку крутили біля входу до арени. А що вже казати про кав'яні й ресторани, яких на підступах до тенісного комплексу сотні.

До речі, про публіку. Помітно змінилася культура вболівання. У Мельбурні фанати підтримували улюблених по-футбольному, тобто гучно й по-деколи агресивно, що раніше тенісному світу було невластиво. Най-

більше австралійці побоювалися сербських груп підтримки. Торік ті примудрилися влаштувати масову бійку з аргентинськими фанами прямісінько на трибунах корту. Тому 2009-го гостей із Сербії пильнували. Як і греків. Під час поєдинку чилійця Фернандо Гонсалеса і грека Константіоса Економідіса на Відкритій першості Австралії 2008 року європейці поводилися так зухвало, що місцевій поліції довелося застосувати сльозогінний газ. Дісталося всім: і порушникам спокою, і мирним уболівальникам. А деяким гостям з Еллади, які, до слова, не раз відзначалися на футбольних стадіонах своєї країни, наразі заборонили взагалі відвідувати матчі Australian Open.

Поганий приклад виявився заразним, і австралійці також змінили свій стиль поведінки на трибунах. Тепер тут мінімум не розмальованіх у кольори національного прапора шанувальників, хоч би про яку країну йшлося. І горлянки дерти місцеві швидко навчилися. Дісталася частка душевного тепла тубільців і українським тенісисткам. Особливо приязно вітали Олену Бондаренко під час її затятого двобою зі Светланою Кузнецовою.

ВІДПОЧИНОК МИМОВОЛІ

Прикро, але глядачі не допомогли першій ракетці України уникнути поразки. Олена Бондаренко, як і, зрештою, її молодша сестра Катерина, в Мельбурні дісталася третього кола. Позитив — законні \$51 тис. призових кожній і підвищення у рейтингу: Олена змінила 34-й рядок на 31-й, а Катерина піднялася з 59-ї сходинки на дев'ять пунктів. Це найбільший успіх з-поміж усіх 11-ти українських тенісистів, які випробували цього року корти Мельбурна.

Найбільшим нашим фіаско називають програш згаданих вище геройнь у першому раунді парних змагань. Такої бездарної гри від чинних чемпіонок Australian Open ніхто не очікував. Несподіванко стало це й для сестер: перед від'їздом вони придбали квитки назад на 30 січня, але у зв'язку з поразками у парі та в міксті хотіли змінити час від'льоту. А позаяк усі квитки з Австралії розкупили заздалегідь то українки майже тиждень вимушено насолоджувалися краєвидами Зеленого континенту.

Нині наша тенісна збірна має забути про січневі радість та смуток і

зосередитися на виступі під синьо-жовтим прапором за принципом «Один за всіх і всі за одного». 7 лютого наші спортсменки у межах Кубка федерацій у Харкові боротимуться з ізраїльтянками. З цією командою Україна зустрічалася тричі й двічі виявлялася сильнішою. До своїх збірних подалися й світові тенісні зірки. Незабаром вони все одно зустрінуться на індивідуальних турнірах. Усі чудово розуміють, що переможці Відкритого чемпіонату виграли битву, а не війну.

ХТО НА НОВЕНЬКОГО?

Переможцем глобальної тенісної війни стане спортсмен, який на тривалий час посяде місце короля. Спадкоємець Піта Сампраса Роджер Federer має шанс повернутися на вершину світового рейтінгу. Але наразі ймовірнішим претендентом на багаторічну гегемонію є Рафаель Надаль. На австралійських кортах було особливо відчутно, що манера гри іспанця поволі наближається до стилю його швейцарського конкурента.

Дотепер коронним фінтом Рафеля було закручування м'яча так, щоб той відскакував якнайдалі від землі. Натомість Federer, який також має в активі цей елемент, відає перевагу активному пересуванню кортом задля зменшення відстані до опонента. Часті виходи до сітки й більш атакуючий теніс ми побачили у грі Надаля на початку сезону.

Питання в іншому: чи вистачить фізичних сил і психологічного пасстрою у Federera посунути свого основного суперника? Після його фінального поєдинку з Надалем з'явилися всі підстави для сумнівів. Під час нагородження переможця й ушанування учасника матчу Роджер плачучи прошепотів: «Чорт, це вбиває мене...». Він уже в'яле поспіль не може виграти свій 14-й Великий шолом, тобто зірватися в цьому показникові з рекордсменом Сампрасом.

Найімовірніше, цього сезону ми не раз побачимо зміну лідера світового жіночого рейтінгу. Після завершення кар'єри бельгійки Жюстін Еннен жодна із сучасних спортсменок так і не спромоглася досягнути безперечного домінування на корті. Найближче до вершини тримаються американка Серена Вільямс (нині перша ракетка світу), а також росіянки Дінара Сафіна та Єлена Дементьєва. ■

Персонажі картини Олександра Ройтбурда «Гоголь» роздивляються відвідувачів виставки «2х3. Музейний формат»

ФОТО: АНАТОЛІЙ БІЛОВ

Прекрасний їх союз

Автор: Галина Іваненко

Ситуативне об'єднання художників-однодумців – як епідемія: то спалахне, то вщухне. Щоб знову спалахнути

Mи не згадуватимемо акції на кшталт львівського фестивалю «Вивих» початку 1990-х. Той шалений мистецький вибух у різних жанрах та іпостасях значною мірою був спровокований «вітром змін», коли андеграунд отримав шанс наблизитися до народу, не питаючи ні в нього, ні в ідеологічних керманничів дозволу.

Ми не говоритимемо про сталі творчі альянси, які нерідко бувають вимушеними і найчастіше поді-

бними до буття в наповненій павуками тарі. Як-от, наприклад, трупа класичного репертуарного театру.

Ми зупинимося на креативних одиницях, яких персоналісти охрестили би поняттям «монада». На динамічних особах, які задля самовираження ламають стереотипи і руйнують канони. Переходять межі способами, за які потім не соромно. Міксують жанри, напрями, види мистецтва. Задають вектори розвитку культури, хоча самі про це воліють висловлюватися менш пафосно. За браком монографічного

обсягу оповідь лише про наших, які представляють свій доробок у поточному лютому.

ОЛЕКСАНДР РОЙТБУРД: ДІАЛОГ КУЛЬТУР

За годину до відкриття експозиції робіт Олександра Ройтбурда в залах Музею російського мистецтва, відвідених під виставку, порожньо. Якщо не брати до уваги бабуськодоглядачок і самого художника. В очікуванні перших відвідувачів, гостей, друзів-приятелів він розповідає про друзів-приятелів – тих, хто зго-

НАВІГАТОР

лосився на співпрацю в проекті «2х3. Музейний формат».

Поставлене перед мистецтвознавцями та письменниками завдання було таким же простим, як розшифровка словосполучення «здоровий глузд»: у компактному тексті викласти роздуми до певної картини. Полотна від кінця 1980-х і до сьогодні — розтиражований у публікаціях «Гімн демонам і героям» (1989), актуальний «Кінний портрет Віктора Ющенка» (2005), відомі торішніх експозицій «Бал в Фолі-Бержер» (2008). Сюжети різні, але їх на живу нитку єднає манера письма патріарха південно-руської (бо одесит) трансавангардної хвилі.

«Мій живопис побудований на конкретиці образу. Він, напевне, передає емоційність, але не здатен передати наратив». Недарма колеги Ройтбурда вважають його інтелектуалом: він не лише вільно почувався у мальстрі, графіці, перформансах, відеоарті, а й здатен притомно розмірковувати про них. У проекті ж відповідальними за тлумачення смислів призначенні герої, іноді діаметрально протилежні за способом мислення.

«На епічному полотні («Джохар») зображені портрет ерозії в геополітиці сучасної екс-супердержави», — це мистецтвознавець Олена Михайлівська. «Кажуть, що тепер, коли Одесу обікрали, у міліцейських звітах «Поцілунок Іуди» фігурує ще в простішій назві — «Арешт Христа», — пише ієродиякон Олександр Чумаков до картини «Good bye, Caravaggio». Підпис «Дмитро Корчинський, літератор» кумедний сам собою, далі можна не читати.

Поетичний настрій, змішаний із розважливими узагальненнями, в уривку Юрка Іздрика «А гулі...»: «Для невротика ритуали справа не лише звична, але й помічна. Особливо ранкові, коли розум відмовляється вірити, що знову повернулася т. зв. реальність». Проте пернаті як тема циклу «Птахи» у тексті теж присутні. Ройтбурд пригадує, як 1996 року композиторка й арт-директор Міжнародного фестивалю сучасної камерної музики «Два дні й дві ночі» Кармела Цепколенко запропонувала йому зробити якісь візуальні акценти для нового аранжування Бернгарда Вульфа «Концерту птахів» Олів'є Мессіана. Під час мала відбутися світова прем'єра

цизого опусу. Дивовижні людино-птахи чи птахо-ангели — реакція на музику, але слово, на думку художника, вагоміше.

10 лютого виставка закінчиться, а книжку-каталог візій і текстів можна буде гортати, позичати, переглядати, обговорювати, передавати у спадок. Вона спонукає до діалогу фактам свого фізичного оприлюднення, і в цьому сенсі проект «2х3. Музейний формат» уже відбувся, навіть якщо до такого способу комунікації митець більше не повернеться.

ІРИНА ВОЛІЦЬКА: ЗМІНА РОЛІ

Львівський «Театр у кошику» з'явився у результаті невдоволення. Дослідниця творчості реформатора української сцени Леся Курбаса Ірина Воліцька мала безліч фахових претензій до вітчизняних постановок, але особливо допікали хуторянські інтонації та засоби, коли йшлося про рідну класику. Мистецтвознавець вирішила, що чесніше, ніж критикувати, запропонувати альтернативне рішення. Тоді, в середині 1990-х, на свою адресу вона почула чимало епітетів, значна частина яких спиралася на терміни психіатрії.

Разом із акторкою Лідією Данильчук почали з текстів, які вважаються принципово не сценічними: з

новел та епістолярію Василя Стефаника постали «Білі мотилі, плетені ланцюги», вистави «Одержані» та «На полі крові» зроблені за драматичними поемами Лесі Українки, «Сон. Комедія» — за поемою Тараса Шевченка.

Через відсутність приміщення репетиції проводили вдома, через брак коштів самі придумували візуальне та музичне рішення. Проте фірмовий мінімалізм «Театру у кошику» — це не наслідок браку матеріальних благ, а, навпаки, свідоме заперечення сценічної шароварщини, яку чому називають «збереженням української театральної традиції».

Як режисер Воліцька зробила ставку на ритм і жест, тому, передусім у ранніх роботах, акторська гра підкреслено антипсихологічна. Діапазон артистичних можливостей Данильчук такий широкий, що дає їй змогу зовні невимушено вдаватися до майже акробатичних вправ і гри голосом, легко перекладити від драматичного піано до глузливо-іронічного форте.

Значну частину репертуару «Театру у кошику» досі становлять моно-вистави. Але це не догма, а один із варіантів художнього розвитку. Тут узагалі прошиблоні не йдеться — правила створюються, щоб їх можна було

«Річард після Річарда». Вистава «Театру у кошику»

Проект «Спортивний клуб армії»

змінювати. Тому на вітчизняній класиці не зупинилися: зокрема, найближчі київські гастролі колективу представлять лише одну українську виставу: «Я йду, Христе!..», присвя-

чену постаті митрополита Андрея Шептицького. Три інші постановки ґрунтуються на європейських п'есах.

У разі потреби до кооперації за-прошують акторів з інших труп:

«Воскресіння» та Національного академічного українського драматичного театру ім. Заньковецької. Не без наслідків для виконавців — після кількох місяців репетицій у них помітно змінюються манера гри, пластика, інтонація.

Притягнення до себе, наче планети до орбіти, взагалі характерне для цього колективу, який у себе на батьківщині має можливість самовираження переважно завдяки співпраці з Національним центром театрального мистецтва імені Лесі Курбаса та спорадичним поїздкам країною. За кордоном «Театр у кочику» відомий від Сургута до Вроцлава, Парижа, Чикаго.

СЕРГІЙ ЖАДАН: У ПОШУКАХ «ЗОЛОТА»

18 лютого в Харкові, 19-го — в столиці Сергій Жадан презентуватиме свіжу збірку віршів «Ефіопія». Проте сьогодні визначення «поет» йому вже не пасує — Жаданові тісно в

З неопублікованого

” Це історія, що трапилася якось із китайцями, із утікачами, що живуть на автостанціях, в підвалах, по вокзалах, на батутах у спортзалах, на товарі у контейнері і на соснових нарах.

Кожному китайцеві, що вийшов з Китаю, але всяке слово Мао береже і пам'ятає, окладто уживаючи щодня о капіталізмі, із народним, інородним, видатним алкоголізмом.

І найстарші із китайців порішили більш не паритись, Й взяли собі у складчину роздовбаний «Ікарус», в салон напакувавши задля виїзду з країни садовини, городини та іншої мівіни.

І ось їдуть

триста китайців добу до Будапешта, триста китайців добу до Будапешта, триста китайців добу до Будапешта — перші вже на місці, підтягнуться і решта.

І ось вони вкладаються між торбами картатими, і рухаються стороною осінніми Карпатами, за чорною пітьмою, за господньою сурмою, за райською, угорською, смурною шаурмою.

І в кожного китайця є душа його непрощенна, і сниться йому сонячна республіка Угорщина з полями і тополями, фіатами і опелями, соплями, рублями і солодкими коноплями,

з побудками і дудками, з фінансовими мутками, з дешевими, кошерними, страшними проститутками,

з відкритими кордонами, циганськими баронами і майже ще не вживаними польськими гандонами.

Два сонні водії вже третю ніч про щось шепочуться, і в сутінках волочаться, і п'яно заморочуються, криво посміхаючися кожному китайцю, які їм влаштували тут китайську окупацію,

фігачать по облому, переборюючи втому, щоби цю китайську наволоч довезти до кордону, щоби здати їх на митниці місцевим чи поліці, і накупити шмоток, алкоголю і по піці.

Везуть

триста китайців добу до Будапешта, триста китайців добу до Будапешта, триста китайців добу до Будапешта — перші вже на місці, підтягнуться і решта.

І той із них, хто виживе у чорній м'ясорубці, хто вислизне за браму бандитизму і корупції, ще буде підробляти документи між арештами і торгувати коксом на вокзалах Будапешта.

Й збираючись у клубах на свята і на паради, на засідання китайської марксистської громади, вони співатимуть: Мао! Ма на місці, Мао!

Китайців ніколи не буває замало.... **”**

Сергій Жадан (2008)

ПЕРСОНАЛЬНЕ

Людина доби Відродження

ІДА ВОРС
художник, журналіст-концептуаліст

Прийшов талант – відкривай ворота. Це як біда, яка самотньою неходить. Так рідко буває: обдарована людина, скажімо, віртуозно виплилює лобзиком об'єкти 3D-формату – і край. В усьому іншому будучи пересічною сірістю. Митцю в широкому сенсі цього слова затісно навіть у ним же встановлених рамках. Бо його рве на частини, він відчуває спрагу до різних занять й інакшої діяльності.

Іноді талант проявляється в діаметрально протилежних сферах. Хімік Дмитрій Менделєєв геніально виготовляв валізи. З мідними цвяхами. Великий композитор Джоакіно Россіні був неперевершеним кулінаром – вигадником неймовірних страв. Про себе я взагалі мовчу. І постмодернізм тут ні до чого. Тут, швидше, згадується доба Відродження, але в масштабі однієї особистості. Титани духу, вони поза контекстами, логікою та часом.

Був колись на нашому обрії такий собі герой-трікстер. Неймовірного таланту хіпі. Хлопець фонтанував талантами. Він тобі й смаколика приготує з будь-яких залишків, і прикрасу з бісеру неймовірної вишуканості сплете, і пісню – просто гімн субкультурному руху! – напише. А ще він був неабиякій оповідач – міг вигадати фанта-

тично цікаву історію й розповісти її з таким артистизмом, ніби мінімум школу-студію МХАТу закінчив.

Найяскравіша грань його таланту проявилася в тому, що на нашому арго називалося «аском». Невтасмниченим важко пояснити, що то за різновид творчості, та спробую. Якщо коротко – це ідейне жебрацтво, один зі способів існування в хіловій системі. Коли гроші конче потрібні (як правило, невеличка сума), треба підійти до якогось громадянина чи панянки й попросити. Не так убого, як зачено скиглати «падайте, люді добриине...», а з гідністю, спираючись на підвальні контркультурної філософії і видаючи при цьому неймовірно пригодну для слухача байку. Аби роль виконати віртуозно й при цьому самоповаги не втратити, потрібно бути ще й стихійним психологом. Наш герой мав усі потрібні для аску обдарування – літературне, акторське, психознавче. Розпочавши з простенького зачину, він перетворював тривіальне на високу поему. Відповідно до співрозмовника, добирав на ходу жанр – казки, новели, трагедії. Додайте сюди майстерність експромту, яка не зрадила його жодного разу.

Цей товариш міг «вилучити» будь-яку суму, причому його жертва залишалася впевненою, що вона тільки-но зустрілася віч-навіч із високим мистецтвом і що рух хіпі – найпрогресивніший з усіх її відомих. На жаль, талант переміг героя. І остання про нього звітка була сумною: стежка праведного аску привела його до фінансових афер і шахрайства. Мовою Карного кодексу це називається «злодій на довірі».

Загрався. Згинув він десь на безкраїх просторах Росії. Та гадаю, його таланти й за гратахи стали йому в пригоді. Не здивуюся, як на зоні він успішно переконав на-вколишніх, що він месія у відрядженні й уміє проходити крізь стіни. Хоча й не виключаю – він давно гріє черевце десь на офшорах під пальмами чи аскає на берегах Ганг, аргументовано доводячи, що він просто з Шамбали вечірнім слоном приїхав. Іноді його світливий образ зринає в пам'яті, коли я слухаю наших політиків. Таланти ж по-різому проявляються.

межах одного виду мистецтва. До-нині його не зацікавив лише балет.

Музика чи не на другому після літератури місці. Торішній спільній проект «Спортивний клуб армії» зі ска-гуртом «Собаки в космосі» не виняток, а продовження пошуку за-собів взаємодії. Музика посилює поетичне слово або контрастує з ним – у будь-якому разі банальні читання або звичайнісінський кон-церт набувають нової естетичної значущості. Прийом уже відомий, але дієвий. І до того ж дає письмен-никові змогу шліфувати свою ак-торську майстерність, що зовсім не зайде для людини, тісно пов'язаної з театром.

За творами Жадана кілька ви-став зроблено харківськими «Арабесками». На замовлення нью-йоркського театру La Mama він спе-циально написав текст, присвячений Різдву, – спектакль показували про-тягом кількох місяців. Жадан приму-дрився навіть до кліпу потрапити, щоправда, несамохіт: якось його за-просили на роль ведучого фестивалю, але у нього вже була заплано-вана поїздка до іншого міста. Довелось створити «віртуального ведучого» – кадри цього запису згодом потрапили до відео гурту Luk.

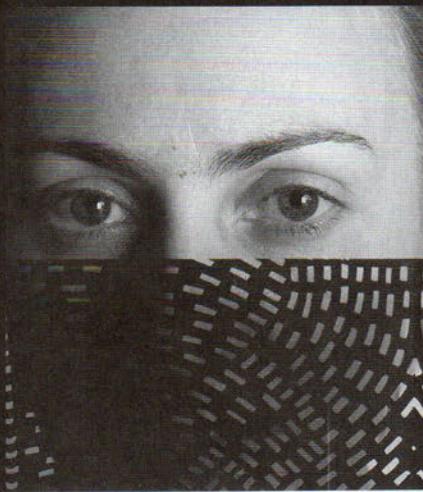
Щодо творчих проектів Жадан безвідмовний. Запропонували в Наці-ональному академічному драматич-ному театрі імені Івана Франка інсце-нізувати уривок із «Гімну демократич-ної молоді» – будь-ласка. На запитання, чи не має він побоювань щодо якості постановки, відповідає: «Нехай роблять, що хочуть».

Здоровий пофігізм привів його на криву стежку кіно. Пітерський режи-сер Влад Кузьмін попросив написати сценарій – кіноповість «Тактика дрібного фолу», за словами автора, через рік буде надрукована, але до фільмування справа не дійде. На пер-шому млинці Жадан не зупинився – пише другий сценарій для повнометражної стрічки. Й обіцяє розвинути «Спортивний клуб армії» до опери, щоб проект став костюмованим, по-казувався в декораціях і переїхав з клубної на велику сцену.

Жадан, наче старатель на Клон-дайку, промиває власноруч тонни ґрунту, щоб видобути уніціо золота. Цілком виважена стратегія особисто-го творчого шляху – змінюючи маски, вивільняти щоразу інші енергії та емоції. ■

Геометрія простору

АВТОР: Мар'яна Прут

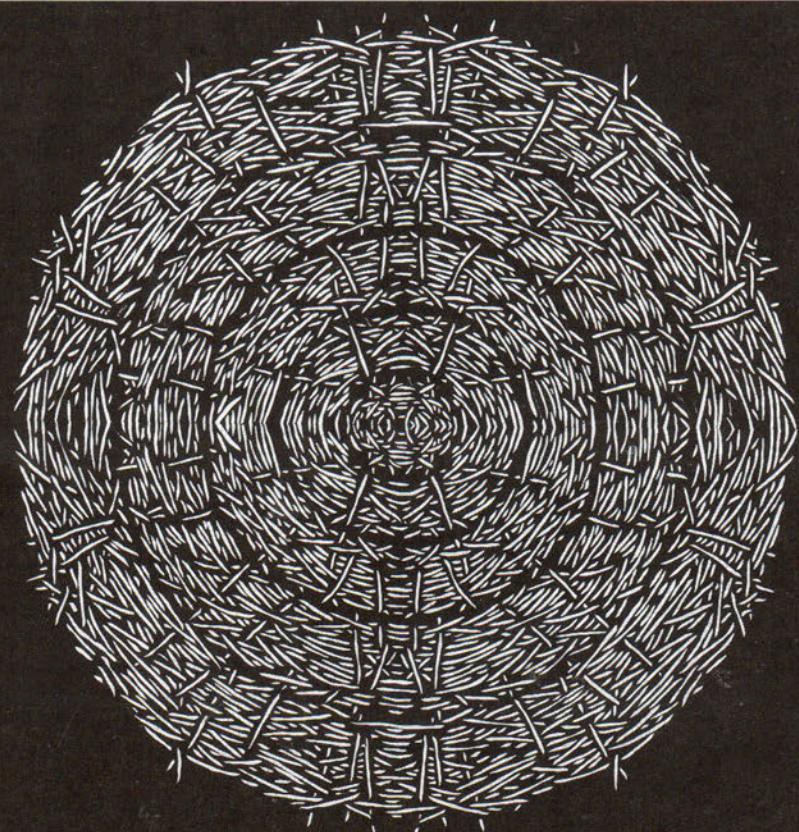
ОЛГА ТУРЯНСЬКА
арт-хірург

Львівська дизайнерка Олена Турянська, коли не працює над вигадливими інтер'єрами, розраджує себе творчістю з макетним но-жем у руках. Вона займається мистецтвом давнім та сакральним, яким у дитинстві захоплювалися ми всі, ви-ризаючи із серветок і кольорового паперу «сніжинки». Тільки ми тоді не знали, що називається воно «витинанка». І що в руках справжнього віртуоза витинанка може вражати композиційною складністю й спра-вляти цілком неочікуване враження.

Розглядаючи «мандалы» мисткині, не одразу й розумієш, із чого вони сплетені – з матеріального па-перу чи лише зі світла. Саме завдяки спрямованому світлу підсилюється

ефектність цих арт-об'єктів в експо-зиційній залі. Розташовані віддалік стіни, ажурні різьблені аркуші кида-ють вигадливу тінь, втрачаючи пло-щинність і набуваючи химерного об'єму.

Самі візерунки – це абстрактне геометричне мереживо, медита-тивна супрематична цитата. Напевне, потрібно напрочуд тонко сприймати її відчувати фізичне се-редовище, аби грati з ним у такі вишукані забави. Можливо, саме це має на увазі художниця, ствер-джуючи, що коли вона прорізає дірки в аркуші, то впускає до нього простір. Так проявляється побудо-вана на оптичній ілюзії нова реаль-ність – як і більшість оман, надзви-чайно приваблива. ■

З циклу «Сади», папір

м. Київ,

вул. Лисенка, 3

(м. «Золоті Ворота»)

тел.: +38 (044) 235 88 54

м. Володимир-Волинський,

вул. Ковельська, 6

тел.: +38 (03342) 2 19 57

м. Івано-Франківськ,

вул. Незалежності, 31

тел.: +38 (0342) 72 25 02

інтернет-магазин: www.book-ye.com

сайт мережі: www.book-ye.com.ua

- Книжки українською та іноземними мовами
- **НАЙНИЖЧІ ЦІНИ**
- Місця для читання
- ПРЕЗЕНТАЦІЇ книжок та зустрічі з письменниками
- Музика та фільми
- Дитячий куточек
- Безкоштовний доступ до WI-FI™
- Подарункові видання
- Картки, атласи, путівники

К Н И Г А Р Н Я

Працюємо з 9 до 21 БЕЗ ВИХІДНИХ

CD

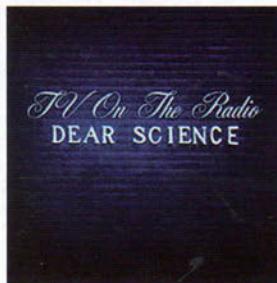
КІНО

Тіні минулого

Нешодавно авторитетні музичні видання майже одностайно визначили найактуальнішу команду 2000-х — американський квінтет TV On The Radio («Телевізія по радіо»). 2008-го група відзначилася в усіх рейтингах своїм третім альбомом «Дорога тиша». Реліз оголосили революційним міксом архівної поп-культури і новітніх трендів першої декади ХХІ ст. Адже команда працює не в модному стилі пост-рок, а посідає власну нішу, яку можна назвати «пост-усе». Це доволі нахабна спроба зібрати докупи домінуючі в останні 40 років тренди, щоб надати матеріалу нової якості. Музиканти так вправно розмивають традиційно чіткі межі стилів, що інколи неможливо збагнути, проходить лейтмотивом джаз, соул, хіп-хоп, рок або ритм-блюз.

Безумовно, це феномен, який унаочнює прогнози футурологів щодо злиття музичних і мистецьких жанрів. Продюсер групи Девід Сітек підтверджує: п'ятеро музикантів зібралися саме для того, щоб вивести радикально нову формулу звучання — завдяки їх енциклопедичним знанням і технічній майстерності. Левову частку зусиль для подібного переосмислення докладає tandem чорношкірих солістів-вокалістів Адеміпє й Мелоун, які володіють неймовірним спектром вокальних манер. Але не подумайте, що TV On The Radio — такий собі театр звукових пародій. На диску всі композиції оригінальні, а з першоджерелами квінтет працює без тіні іронії. До речі: назви гурту якнайкраще передає суть, адже ти не бачиш музичні марева минулого, а натомість дуже добре їх чуеш.

Олександр Євтушенко

TV On The Radio. Dear silence. — 4 AD, 2008.

Життя навиворіт

Бенджамін Баттон народився унікумом: біологічний вік малюка дорівнював літам 80-річного старця. Його маті померла під час пологів, а батько підкінув «потвору» чужим людям. Бенджамін зростав у Нью-Орлеані, пригрітий набожно негритянкою. Коли його однолітки бавилися іграшками, він переживав усі «побічні ефекти» глибокої ста-рості. У п'ять років він зустрів бла-

китнооку Дейзі й покохав її на все життя. В 15 став моряком, у 25 — потрапив на війну. І весь цей час аномальний Баттон поступово молодшав. Він знов, що в 60 йому світять пельочки, цяцьки й колискові. Він помер немовлям на руках у ста-рої жінки, з якою колись прожив найщасливіші роки і зачав дитину. Текст Френсіса Скотта Фітцджеральда розширив і адаптував сце-

ВИСТАВКА

Відчути ліс

У свої 25 років Ксенія Гнилицька встигла заявити про себе не тільки на батьківщині, а й за кордоном. Ось лише один із багатьох прикладів: нещодавно вона брала участь у французькому проекті «Мистецтво 20-літніх», до якого з усього світу запрошують тільки 20 молодих художників.

Розгорнута наразі в столиці персональна виставка Гнилицька Open Air — десять живописних образів лісу. Екологічний характер експозиції підкреслює те, що роботи авторки показують природу, яку ми поступово втрачаємо. Тих, кому ідея демонстрації пейзажів на екологічну тему видається, м'яко кажучи, застарілою, можемо запевнити: живопис Гнилицької цілком сучасний. Її мальурська манера декоративна, майже площинна, з виразним присмаком класичної східної графіки. А ось яскраві кольори, якими зафарбовано

крони дерев, відсилають до прийомів поп-арту. Менш за все ці картини нагадують звичні красвици, слугуючи, швидше, втіленим на полотні відчуттям природи. Як стверджує сама художниця: «Ідеальний простір суцільного лісу — «фіто-шпалери».

До 26 лютого

Галерея «Колекція»
(Київ, вул. Паньківська, 8)

Ася Трошина

КНИГА

Освідчення в любові

нарист «Форреста Гампа» Ерік Рот. Почек останнього впізнається одразу: як і в оповіді про недорікуватого Гампа, життєпис Баттона зображене паралельно до розвитку країни. Натомість дивує новизною робота Девіда Фінчера. «Загадкова справа Бенджаміна Баттона» засвідчує універсальність режисера, якого дотепер вважали фахівцем із трилерів. Він створив майже тригодинну кіносагу, де фантастичне гармонійно співіснує з пересічним. Роль Баттона Фінчер довірив своєму улюбленню Бреду Пітту. І хоча його персонаж не настільки харизматичний, як у «Бійцівському клубі», актору можна пробачити все лише за виснажливі зовнішні трансформації. Кейт Бланшетт теж довелася несолодко — глядачі побачать її 20-річною красунею і 80-річною старенькою. Наразі фільм представлено в 13-ти номінаціях на «Оскар».

У кінотеатрах України
з 5 лютого

Наталія Петринська

ТЕАТР

Прощання з ілюзією

Новий соціально-мистецький проект «Цар Едіп» Влада Троїцького почався показом дійства «Едіп. Софокл. Епізод І». Підназва «Прощання з ілюзією» наголошує на соціально-політичному підтексті епізоду. Нагадаємо, що за основу вистави послужила історія фіванського царя Едіпа — тирана, який пройшов еволюцію від засліплення владою до духовного прозріння через фізичну сліпоту. Для постановки режисер обрав переклад Івана Франка — письменника, який і сам перебував у повні стилістичних ілюзій, адже текст є радше переспівом давньогрецької трагедії, щедро засмаченим галицькими русизмами. Проте Троїцький — насамперед режисер видовища, і в сучасному українському театрі, за нечисленними винятками, йому фактично немає конкурентів. Сцена засипана чорноземом, в якому «плавають» чорні ванни, вони

— ліняній і олов'яний дзбані, келихи зі скла, дві люльки, аркуш із текстом і партитурою — це «Натюрморт із вудилом» голландського майстра кінця XVI — початку XVII ст. Торентуса. Єдина збережена дотепер картина митця, чие життя — наочна ілюстрація теми художника-жертви, якого засудили до тортур за інакомислення. В нарисі про страдника польський поет і публіцист Збігнев Герберт особливу увагу звертає на нібито другорядну деталь — те саме вудило, котре не одразу й роздивишся на полотні. Річ, яка використовувалася для засупонювання новорістів коней, поруч із «окультиреними» предметами додає картині напруги, а під мікроскопом авторського аналізу виростає до наскрізного символу влади.

Попри те, що Герберт ніколи від власного громадянства не відмовлявся, через переслідування на батьківщині він був змушений тривалий час жити за кордоном. І мав щастя вільно подорожувати й описувати побачене в есеях і нарисах, фокусу-

ючи увагу передусім на класичному європейському мистецтві. Елегантність і парадоксальність текстів, що склали збірку «Натюрморт із вудилом», аж ніяк не приховують питання, яке найбільше непокоїло письменника-консерватора — діалог особистості й загалу. Герберт із захватом контатує, що його улюблені голландські художники малювали яблука, портрети міщан і тюльпани з такою пошаною, що поруч із ними гаснуть героїчні образи. Він теж у буденності вмів роздивитися звичайні — двох сторінок достатньо автору, аби окреслити натуру філософа Спінози, який раз у житті поборовся за земні блага, щоб довести — тільки сильна людина здатна на великородзинність.

Вікторія Поліненко

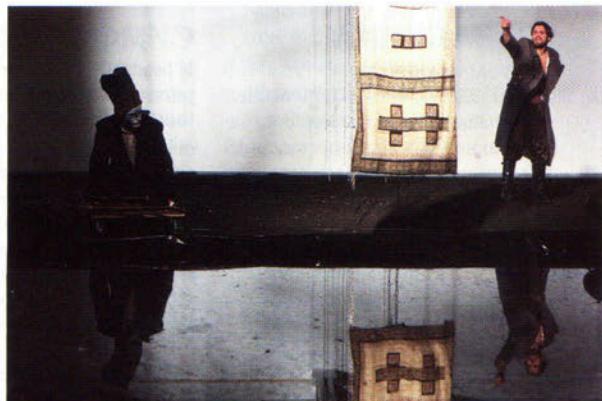
Збігнев Герберт.
Натюрморт із вудилом. —
К.: Дух і Літера, 2008.

ж — човни, люльки, труни. На стінах похитуються нерівні тіні, немов темні душі персонажів. Герої постають із вибіленими й розписаними обличчями-масками, в чудернацьких гаптованих головних уборах, що нагадують візантійські. Українська народна пісня у виконанні хору гармонійно вплітається в давньогрецькі лади речитативу, проте акторами ще не знайдена точна інтонація в текстових шматках дійства. Цар Едіп (Дмитро Ярошенко) виголошує розлогі нудні монологи, в яких годі шукати сенсу, як у промовах нашого гаранта. Надто прямолінійні політичні алюзії — радше недолік видовища, і так переобтяжленого зайвою образністю. Будемо сподіватися, що наступні частини проекту

стануть більш містеріальними, адже, вочевидь, час мистецтву ігнорувати політику.

ЦСМ «ДАХ»
(Київ. вул. В. Василівська, 136)

Наталія Шевченко

ПЛАСКІ
НАСТОЧНІ

ВИСТАВКА

КЛАСИКА

КІНО

ТЕАТР

З ФОТО

ЖИВОПИС Олександр Верещак наприкінці 1990-х заявив про себе як меда-митець, автор відеоарту та інсталяцій. Нешодавно художник вирішив звернутися і до живопису — в KyivFineArt триває його виставка «Пласкі справжні». Цілковито віддає себе пензлю й фарбам Верещак так і не наважився. Принаймні на першому етапі. До експозиції увійшли живописно оброблені фотокартки, які митець знайшов у бездонному Інтернеті. Так артефактами малярства стали найрізноманітніші сюжети й персонажі — від вуличних вивісок до глямурних паненок. Своєрідний зріз життя, випадково обрані кадри — фактично цілісною виставку робить лише прийом. Медіа-живопис Верещака за рахунок змазаності картинки перетворив конкретне і реальне на узагальнене. Людина стала типажем, предмет — взірцем форми. І все ж завдяки першоджерелам зображення видаються доволі живими.

До 15 лютого

Галерея KyivFineArt
(Київ, вул. В. Житомирська, 12)

У ЗАЛИШКУ

Продовження проекту «Міф про Одесу», виставка інсталяцій Світлани Ткаченко «Рештки і залишки» — дослідження взаємодії місцевої ментальності, сучасних реалій та містичності минулого. Експозиція складається з обрамлених останків зношених костюмів, які раніше належали оперним співакам.

До 12 лютого

Музей сучасного мистецтва
Одеси
(Одеса, пров. Сабанський, 4а)

ВІРТУОЗИ

КОНЦЕРТ Очолюваний диригентом, скрипалем і музичним менеджером Владіміром Співаковим Державний камерний оркестр «Віртуози Москви» давно поєднує сучасний аристократизм та експресіонізм, на межі шоу, манеру виконання. В активі колективу — осіннє турне містами Далекого Сходу й Уралу та відкриття серії концертних благодійних програм. Нешодавні поїздження про жорстоке пооняття невідомими двох музикантів привернуло до оркестру увагу меломанів у всьому світі. Щоправда, регулярні гастролі «Віртуозів» у Києві (відбуваються вони щороку майже традиційно у січні — лютому) й самі собою гарантують аншлаг. Тому їхні організатори не переобтяжують свої анонси інформацією, наприклад, детальною програмою концерту. Проте, знаючи характер «Віртуозів» і їхнього керманиця, можна сміливо пророкувати, що без Боккеріні, Чайковського і П'яццолі не обійтися.

9 лютого, 19.00

Національна опера України
(Київ, вул. Володимирська, 50)

СИМФО-ВІЧНІСТЬ

У розпал ювілейного сезону диригент Микола Дядюра і керований ним колектив до проекту «Симфонічний вімір» поставилися з усією відповідальністю. У програмі — концентрована «кузькіна мати» світового й вітчизняного репертуару: Симфонія №7 ля мажор Бетховена й одночастинна Симфонія №5 Сильвестрова невизначеної тональності.

13 лютого, 19.00

Національна філармонія України
(Київ, Володимирський узвіз, 2)

З ДУШЕЮ

РЕТРОСПЕКТИВА Йос Стеллінг вважає, що ідея фільму «Душка» традиційним конфліктом між Східною і Західною Європою не вичерпується. Треба дивитися ширше. «Я намагався зробити щось екзистенційне. Душка — це архетип смерті, порожнечі, бездіяльності й водночас дуже міла та симпатична істота», — стверджує голландський класик. Роль цього двозначного персонажа з російської провінції виконає колишній киянин Сергій Маковецький, надливши його свою «фірмовою» щирістю. Душка — своєрідне alter ego головного героя Боба, раціонального і виваженого сценариста з Нідерландів. Він знайомиться з цим дивним чоловіком у вушанці на «Фестивалі Фестивалів» і згодом забуває про випадкову зустріч. Однак за деякий час Душка раптово з'являється в Амстердамі й починає «ненавіязливо» дивувати бідного європейця виявами загадкової російської душі.

3 лютого

Кінотеатр «Мегаплекс»
(Київ, пр-т Московський, 34в)

ПОВЕРНЕННЯ

Американська режисерка Наомі Умань, яка понад усе в кінематографі цінує експеримент, осolibливу зацікавленість виявляє до периферійних явищ. «Неназване кіно» — результат занурення авторки в архаїчний побут українського села на Черкащині, родом з якого були її українські предки. «Кода» розповідає про хасидське паломництво до Умані.

6 лютого, 18.30

«Я Галерея»
(Київ, вул. Волоська, 55/57)

З КОШИКА

ГАСТРОЛІ Оскільки львівський «Театр у кошику» фактично живе на два міста, розриваючись між столицею і своєю маєдою батьківщиною, «гастролями» його появі у Києві називається умовно. Колектив покаже чотири роботи, переважно за іноземними п'есами. Виняток становить хіба що «Я йду, Христе!..» — вистава про молодість і покликання митрополита Андрея Шептицького. Стилістично інша постановка п'еси Матея Вішнека «Пригода ведмедиків панда» — дев'ять картин за кількістю ночей, які двоє захованіх домовилися провести разом. «Річард після Річарда» — сценічна композиція на одну особу за Шекспіром «Річардом III», максимально насищена символами й асоціаціями. Насамкінець «Провінія», за текстом сучасного сербського автора Небойши Ромчевича, оповідає про ситуацію в родині, коли маленька помилка обертається великою трагедією.

9–15 лютого, 19.00

НЦТМ ім. Леся Курбаса
(Київ, вул. Володимирська, 23в)

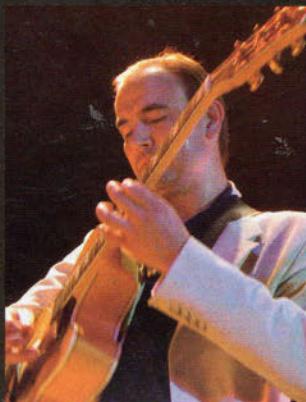
ЗІРКИ БАЛЕТУ

«Лускунчик» у постановці Дмитра Кайгородова поєднує традиції класичного балету з елементами імпровізації. У межах всеукраїнського туру «Зірки Санкт-Петербурзького балету» улюблену новорічну феєрію виконають танцівники трупи «Російського класичного гранд-балету» Дмитрій Завалішин, Марія Макарова, Таїсья Циганкова та Наеті Фітон.

6 лютого, 18.00

БК «Дніпропетровськ»
(Запоріжжя, б-р Шевченка, 1)

НАВІГАТОР

ДЖАЗ

ЛІТЕРАТУРА

ФЕСТИВАЛЬ

ДЖАЗ-РІВНЕ

ПРЕЗЕНТАЦІЯ Джаз у Рівному найближчим часом отримає постійну прописку. Ініціатива відкриття джаз-клубу «ДжЕм» у приміщенні бару «Стадіо Паб» належить Сергієві Гембергу. Відомий на Волині культуртрегер і організатор одного на Луцьк і Рівне фестивалю Art jazz cooperation вирішив установити історичну справедливість, адже Луцьк свій клуб уже має. Святкову пляшку шампанського або нову гітару (на вибір) об стіну за кладу розіб'є німецький музикант, а за сумісництвом культураташа посольства Німеччини в Україні Жан-П'єр Фрьолі. В Україні тевтонця визнали найкращим дипломатом серед гітаристів, найкращим гітаристом серед дипломатів, автором топових альбомів, а також справжнім другом джазменів і дівчат. З останніми у Рівному підтримувати дружбу йому допомагатиме блискучий молодий піаніст Олексій Боголюбов. На коня обі чають шумний джем-сейшн.

7 лютого, 19.00

Бар «Стадіо Паб»
(Рівне, вул. Соборна, 205)

КАРЛСОНИ

Джаз-квінтет Propeller Thrust (це майже повний склад попередньої зірки донбаських сцен – ансамблю RadaSt) у Донецьку люблять вже за те, що 2008-го саме він став володарем першої премії конкурсу Do #Дж junioR 2008. «Пропелери» тішитимуть болотирською ритм-секцією та відривним саксофоном. У програмі – латино, блуз і фанк.

9 лютого, 18.00

Обласна філармонія
(Донецьк, вул. Постишева, 117)

ДИСКУСІЯ

ОБГОВОРЕННЯ 2007-го відзнака «Книжка року BBC» дісталася Володимиру Діброві, про що автор роману «Андріївський узвіз» дізнався по телефону, оскільки на той момент перебував у США (минуло вже 15 років, як він залишив батьківщину й нині викладає у Гарварді). Тоді значного розголосу вибір журі не набув – загадали про нон-конформістське минуле письменника, його солідний творчий доробок та й по всьому. Але вряди-годи розмови щодо творів Діброви, звісно, за його відсутності, спалахують, мов локальні пожежі. Наразі постать літератора і його роман про «маленьких людей» у ситуації екзистенційного вибору стануть основною темою дискусії в «Кабінеті». До бесіди у межах спільнотного проекту літературно-критичних обговорень запрошується прокуратор утруповання «Бу-Ба-Бу» Віктор Неборак і письменник та літературознавець Ігор Котик.

12 лютого, 18.00

Кав'ярня-книгарня «Кабінет»
(Львів, вул. Винниченка, 12)

АКЦЕНТ

Церемонія нагородження переможців літературного рейтингу «ЛітАкцент року-2008» складатиметься з двох частин. Найкращих обирається у двох номінаціях: «Художня література» і «Гуманітаристика». Родзинка заходу – визначення книжки-невдахи року, на яку чекає «Золота булька». Ім'я автора назувати безпосередньо під час церемонії.

6 лютого, 15.00

Книгарня «Є»
(Київ, вул. Лисенка, 3)

ЛЬВІВ – ДІТЯМ

ПРОЕКТ Фестиваль академічної музики – Музичні зустрічі польської та української молоді у Львові – відбудутиметься вчетверте. Своїм вдалим географічним положенням столиця Галичини користується давно й успішно: автобусні десанти польських оркестрів у Львові – таке саме звичне явище, як українські делегації у концертних залах Krakova та Варшави. Проте тут головні герої – діти, точніше десятки виконавців і композиторів шкільного віку. Після камерного концерту-відкриття 7 лютого наступного дня силами кількох музикантів зазвучить фортепіанний цикл «Мікрокосмос» Белі Бартока. Вдень 9-го виступатимуть юні композитори обох країн. Увечері 8 і 9 лютого гратимуть знані колективи: Симфонічний оркестр Львівської філармонії та камерний оркестр «Віртуози Львова». Їхні досвідчені маestro темпераменту молодих солістів обіцяють не стримувати.

7–9 лютого, 14.00, 18.00

Обласна філармонія
(Львів, вул. Чайковського, 7)

TANDEM

Міні-фестиваль експериментальної музики ознайомить із несподіваними та звичними дуетами. Колектив автентичного співу «Ойра» об'єднається з Андрієм Кириченком (електроніка). Аухові джазмена Юрія Яремчука підсилють гітара Андрія Орла. А електронний Zelenshut відпрацює tandemом із гітаристом Антоном Коваленком.

6 лютого, 20.00

«Рок-Кафе» (Дніпропетровськ, Набережна Перемоги, 106а)

КАЛЕНДАР ТИЖНЯ

KIT AGENCY

Музичний фестиваль, який закликав під знамена боротьби з наркотиками українські гурти «Ч.А.Й.К.А.», Mamanet і російський Cheese People.

6 лютого, 18.00. Клуб «Жара»
(Харків, вул. Плеханівська, 134а)

РОКУСН#40

Збірна команда представить найширший стильовий діапазон від поп-року до інді-ретро. Серед учасників: гурти Shanna Tili, Pulse, «Прозорі» та «Місто Казкових Мрій».

6 лютого, 19.00. Арт-кафе «Філін»
(Київ, пров. Куренівський, 19/5)

«45 РОКІВ ПОТОМУ»

Літературний вечір до 45-річчя харківської студії письменника-шістдесятника Бориса Чичибабіна. Спеціальний гість – поет Юрій Милославський (Нью-Йорк).

7 лютого, 18.00. Муніципальна галерея (Харків, вул. Чернишевського, 15)

«ІСТОРІЯ КОНЯ»

Прем'єра вистави за повістю Льва Толстого «Холстомер» у режисурі Вадима Сікорського.

8 лютого, 18.00. Український драматичний театр ім. М. Заньковецької (Львів, вул. Лесі Українки, 1)

«КІЇВ-БРАСС»

У виконанні квінтету «Кіїв-Брасс» прозвучать опуси Вівальді, Телемана, Баха, Генлеля

9 лютого, 19.30. Будинок органної та камерної музики (Київ, вул. В. Васильківська, 77)

ЛІТЕРАТУРНИЙ СЛЕМ

Для тих, хто любить сучасну літературу, живу музику і галасливі вечірки. Між турами поетичних змагань виступатимуть українські рок-команди.

10 лютого, 19.00. Churchill's Music Pub (Харків, вул. Дарвіна, 9)

«ДІАЛОГИ КУЛЬТУР»

У межах III Міжнародного музичного фестивалю мистецтв відбудеться авторський проект Євгенії Басалаєвої. Програму концерту склали твори Баха, Мендельсонта та Вебера.

12 лютого, 19.00. Національна філармонія України (Київ, Володимирський узвіз, 2)

НАШ ТИЖДЕНЬ

НЕ ВІР ОЧАМ СВОЇМ Сутеніє. Я виходжу з редакції. Біля сміттєвих баків хтось активно ко-пошиться. Підійшовши трохи ближче, очам своїм не вірю. З брудною класичною кравчучкою в клітінку у старому лахмітті пор-пається... мій колега з **«Тижня»**. При цьому він сопе і матюкається впівголоса. Перше бажання – підійти і крикнути, що він тут узагалі робить. Але ж відділ розслідувань спочатку все мас перевірити, а вже потім говорити. У стані по-вного оставління буквально під-крадаюся ще ближче до примарі і з полегшенням зітхую. Я помілився, це якийсь «лівий» бомж. Але яка схожість, чорт забираї! Це я до того, що не вірте очам своїм, панове. ■

БОГДАН
БУТКЕВІЧ

ОЛЕНА
ЧЕКАН

ПРО МОВУ – ДУЖЕ ПРОСТО

Для того, щоб звуки, які людина голосно, тихо, швидко, поволі, брутально, ніжно, захлинаючись в емоціях чи перетворюючись на соляний стовп (далі, будь ласка, продовжте самі) кричить, стогне, скандус, шепоче, хріпить, скиглить, виголошує, реве, показує азбукою глухонімих, відчуває пучками пальців на пластинах Брайля (будь ласка, додайте ще щось) вважати повноцінною мовою, треба, щоб вони (ці звуки) відповідали лише двом ознакам. По-перше, могли бути написані, нашкрябані, вибиті, викарбувані, намальовані чи хоча б набризкані цівкою аерозольного балончика у вигляді візуального зображення. І по-друге, щоб це можна було висловити іншими мовами. Причому, яка ознака перша, яка друга – можна й поспечатися. ■

ОЛДОВІЙ РОК Спілкувався з донецьким рокером – уже немолодим, тобто «олдовим». Він журиється: от вийшла рок-енциклопедія Артемія Троїцького, де про музикантів Донбасу жодного слова. А які ж були класні команди у 1980 – 1990-ті роки: «Дикий мед», «Юнайтед піпл», «Даймонд ройз»... Але ж і Артемій не міг осягти неосяжного, йому, дай Боже, не забути рок-посівів на російському полі експериментів. Звісно, наші рокери – харківські, рівненські, криворізькі – не менш цікаві й теж повинні сяяти на скрижалях. І, логічно, донбащукі там мають вести перед: вугілля, кокс, драйв, важкий метал тощо. Але, мабуть, енциклопедію, де всі вони будуть представлені, має укладати інший Троїцький – таки наш. ■

ІГОРЬ
КРУЧИК

ВІКТОРІЯ
ПОЛІНЕНКО

МЕТРО-ЧИТАЛЬНЯ Підгля-
дати за більшіми я дозволяю собі лише в одному випадку: коли бачу читача в громадському транспорті. Очі ніби мимоволі скошуються в бік людини з газетою, журналом, а тим більше книжкою. Спостере-
ження останнього періоду – мені майже перестали траплятися шанувальники «Фактів і коментарів», «Бульвару», «Нatalі» й подібної продукції. Значно поменшало фанів Устінової, Робскі та інших пе-
редовиків виробництва. Не скажу, що народ зачитується «Кобзарем» чи «Санаторійною зоною», але певні позитивні зрушенні є. При-
наймні за один день поїздок я поба-
чила українську ксерокопію пере-
кладу «Короля Ліра», «Щоденники. Діалоги» Святослава Ріхтера,
«Хтось інший» Тоніно Бенаквіста і таблици неправильних англій-
ських дієслів. ■

КАТЕРИНА
ЛІПА

ДМИТРО
ГУБЕНКО

ЕКОСВЯТО На сусідньому подвір'ї встановили спеціальний контейнер для ПЕТ-пляшок, і тепер у мене новий ритуал. Ідучи до станції метро, я закидаю до цієї великої зеленої залізної скрині порожні пластикові пляшки. Скажу чесно: мене давно гризли докори сумління, коли я викидав пластик у звичайній смітник, адже на звалищі ПЕТ-пляшка розкладатиметься років 150. Але їхати через півміста до спеціального пункту збору вторинної сировини – каюся – не було ні часу, ні бажання. Тому по-доброму заздрив і західно-українському Калушу, і східно-українському Донецьку, де на вулицях бачив спеціальні контейнери для пластику. Сподіваюся, зелений контейнер на сусідньому подвір'ї – це лише перший крок до повноцінного сортування сміття у нашій столиці. ■

ПЕРШИЙ. УКРАЇНСЬКИЙ. ІНФОРМАЦІЙНИЙ

ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ІНФОРМАЦІЙНИЙ

Ліцензія НР з питань телебачення та радіомовлення №РЛ292 від 01.12.2003 р.

5

УВЕСЬ СПЕКТР НОВИН

www.5.ua

ПЕРШЕ
ЕКСКУРСІЙНЕ
БЮРО

+38 (099) 55 00000

www.primetour.com.ua

Екскурсії · Гіди-перекладачі · Санаторії
Тури вихідного дня · Тури за кордон

